સાળ વરસની સતી.

સોળ વર્ષની સતિ

અને

નવ વર્ષનો પતિ.

ભાગ ૧ થી ૨૦

સંપુર્ણ સુબોધક વાર્તા

છપાવનાર અને રચનાર.

બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ.

મુ. નડીઆદ.

કીંમત રૂપીઆ એક.

—ખાસ અગત્યની સુચના—

આ બુકનું પેજ નંબર ૨ વાંચવા હમારા દરેક ગ્રાહકોને સવીનય પ્રાર્થના છે.

૧૬ ૮૭૫

ખાસ સુચના

આ બુક સોળ વરસની સતિ અને નવ વરસતા પતિના પ્રથમ ભાગ ૧ થી ૮ છુટક ગોધરાવાળા મગનલાલ બાપુજી તરફથી પ્રગટ થયા બાદ તેઓની પાસેથી અમોએ તેઓને યોગ્ય બદલો આપી સર્વ હક્ક ખરીદ કરેલા હોવાથી આ પુસ્તક સાથે મગનલાલ બાપુજીને કોઇ પણ જાતનો સંબંધ રહેલો નથી.

પ્રથમ પ્રગટ થયેલા છુટક ભાગો ૫–૬–૭–૮ માં કવિ જોઈતારામ ભગવાનદાસ પાસે ઘણો સુધારો વધારો કરાવી ભાગ ૯ થી ૨૦ યોગ્ય બદલો આપી ખાસ રચાવવામાં આવેલ છે.

બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ.

ઠે. સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે—**નડીયાદ.**

પ્રત ૧૫૦૦ આવૃતી ૧૦ મી સને ૧૯૩૧

આ ચોપડી પાનકોરના નાકે "વાસુદેવ" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

ઇશ્વરલાલ મોતીલાલે છાપી—અમદાવાદ.

શ્રીહરિ

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ઉર્ફે

બાળ લગ્નનો બળાપો.

ભાગ પહેલો.

રાગ—બારમાસી.

અરેરે સોળ વરસે, વીવા કર્યો તો હરશે;
માબાપ તો હુલાસી, મુજને અતી ઉદાસી—૧

મારી બહાર જાન આવી, સખીઓ તે જોઇ લાવી;
કે કંથ ઉંમર નાની, કાઢીશ કયાં જુવાની—૨

આ વાત સાંભળીને, પડી હું મુર્છા ખાઇને;
ઓ ઈશ કેમ કરવું, મુંઝાઇ મારે મરવું—૩

મારો જુવાની તાનો, પિયુડો મારો નાનો;
માબાપે કીધું ભુંડુ, સોધ્યું ના જોડું રૂડું—૪

હું કહેતી'તી ફળીયામાં, કે જઈશ સાસરામાં;
ત્યાં જઈને રંગ માણું, પણ આવું ન્હોતું જાણ્યું—પ

માબાપે ઉંધું કીધું, તેને કરવું મારે સીધું;
કરી હર્ષથી સામૈયું, ફરી બહાર સર્વે ગયું—૬

ગયાં સર્વ મને મેલી, હું ઘરમાં અકેલી;
વીચારમાં થઈ ઘેલી, છું દુઃખમાં ડુબેલી—૭

મને વાર નથી મરતાં, પણ આપઘાત કરતાં;
અવતાર સાત આવે, આ એકે પાર આવે—૮

જેવી પ્રભુની મરજી, એ વાત એણે સરજી;
એવું મનમાં વિમાશી, બેઠી જઈ અગાશી—૯

જો જાન ચાલી આવે, ગોરીઓ ગીત ગાવે;
મને નયને નીર આવે, ઉદાસી ઉપજાવે—૧૦

ગઈ જાન સઉ ઉતારે, જમવા સહુ પધારે;
વિવાહના વીચારે, હું રોઉં વારે વારે—૧૧

પછીજ માંયરામાં, હું બેઠી તેની સામાં;
નીરખીને નાનું બાળ, અંગે ઉઠે છે ઝાળ—૧૨

હું ઉઠી જ્યારે પરણી; નવ વાત જાય વરણી;
મુને અતી બળાપો કોને કહું કઢાપો—૧૩

હું બનીતી દીવાની; થઈ જાન ચાલવાની;
સરવેજ રાડ પાડે, બેસો વહુજી ગાડે—૧૪

હું જઇને ગાડે બેઠી, પુરી ચીન્તામાં પેઠી;
હૈયું ભરાઈ જાતું, કે મુજને ન રહેવાતું—૧૫

નીરખીને મારૂ મુખ, સઉ કે છે શું છે દુઃખ)
પીયર છે પનોતું, વળી સાસરૂ છે સોતું—૧૬

લાજું જવાબ દેતાં; ઉપડે ન જીભ કેતાં;
બીજાં શું જાણે મારૂં, હું કયાં જઈ ઉચારૂં—૧૭

હું એને નથી રોતી. પણ કંથ સામું જોતી;
અરેરે નાનું બાળ, હજુ વહે છે લાળ—૧૮

અરે આનામાં શું છે, એ સંગ માણવું છે;
કેવાં નસીબ બળીયાં, આશા થયાનાં પડીયાં;—૧૯

રસ્તે આવું છું રોતી; એમ સાસરામા પોતી;
નણંદીઓ મારી સાથે, મુને ઝાલી એક હાથે—૨૦

વહુ હવેલી જુઓ તો, ઠાલાજ શું રૂવો છો;
પઈસા અહીં છે પુરા. વૈભવ નથી અધુરા—૨૧

કેવા દીસે કબાટ, ખાસા પહેલા ખાટ
વિવિધ નવ રંગ, જુઓ પડયા પલંગ—૨૨

જોઈને આવું સુખ, વીસારી મેલો દુઃખ;
શા માટે રે રડો છો, કાંઇ અમને કહો છો—૨૩

એવુંજ કીધું જ્યારે. કેતી હતી હું ત્યારે;
શરમાણી ખુબ ચીતે, કહેવું ન આવી રીતે—૨૪

આ દુઃખ કયાં બતાવું, કોને કહુંજ આવું;
પણ જાણ્યું મનડામાં, છે ઝાળ તનડામાં—૨૫

બળી માળ ને હવેલી, ભલે બળી જાય વેલી;
મને સાસરૂ છે સુળી, પઇસામાં મુક પુળી—૨૬

જોઇને આ કબાટ, મને થાય છે ઉચાટ;
તારી ખાટય નાખ ખુણે, મને દુખ આવી પુણે—૨૭

વિવિધ આ પલંગ, જોતા નથી ઉમંગ;
તારો ભાઇ નાનો બાળ, દેખી ઉઠે છે ઝાળ—૨૮

પણ મન માન્યો સ્વામી, હે દઈવ હું ન પામી,
મેં વરત નહી કરેલા, બહુ પાપ તો ભરેલાં—૨૯

પછી નણદી મારી બોલી, વહુ જાવ બાર ખોલી;
જઈ સુઇ તો રહોને, ઉદાશી મુકી દોને—૩૦

હું ગઈ ત્યાં ઉમંગે, પોઢયાં પીયુ પલંગે;
જઈ ગોદડું મેં તાણ્યું, પિયુડે મારે જાણ્યું—૩૧

સામી ઉભેલી જોઈ, શું ચુડેલ આવી કોઈ;
મને જાણી એણે ભુત, કર્યું જ એણે તુત—૩૨

તેણે તર્ત રાત પાડી, તું તો દોડ મારી માડી;
કે વોય મારા બાપ, આ કયાંથી આવ્યું પાપ—૩૩

હું બોલું થોડી થોડી, નણદીજ મારી દોડી;
મારા ભાઈને આ માને, કોઇ આવો આની વારે—૩૪

પોતે જ મોટી થઈ છે. એની બુધ્ધી ફરી ગઇ છે;
એમ બાર વાત થાયે, મારૂં દીલ મુંઝાયે—૩૫

ઓ ઇશ કેમ થાશે, અહીં લાજ મારી જાશે;
શરીર મારૂં ધુજે, વિચાર તો ન સુજે—૩૬

ભલે થાય જે થવાનું, કરી કાઢયું મેં ખાવાનું
પીયરથી જે લાવેલી, દીધું પલંગ મેલી—૩૭

વસ્તુ ખાવાની ઝાઝી, તે દેખી થયો રાજી;
એમ કહીં મેં ચખાડયું, હવે રાડ નહીં જ પાડું—૩૮

ખાતાં ખાતાં તે બોલ્યો, તમે કોણ છે તે બોલો
તું શીદ આંહી આવી. તે દે મને બતાવી—૩૯

રે શો જવાબ દેવો, કાંઈ ન જાણે એવો;
અરેરે છેક નાનો, બહુ વારે રહયો છાનો—૪૦

વીચાર ઠીક કીધો, જવાબ ઠીક દીધો;
કહ્યું મેં વીચારી, હું નારી છું તમારી—૪૧

હું આવી છું ઉમંગે, સુવા તમારી સંગે;
રમોને રૂડે રંગે પ્યારા પીયુ ઉમંગે—૪૨

તું શું રમત લાવી, તે હે મુને બતાવી,
તું આવી ફોસલાવા, પેંડા પુરી દે ખાવા—૪૩

રમતની નથી ખામી, તમે ખાઓ મારા સ્વામી;
બહુ પ્યારથી જણાવ્યું, રમત રૂડી ગણાવું—૪૪

સોળ સોગટાંને પાસા. રમવા કર્યા છે ખાસા;
ચોપાટ આ છે પાસે; કમીએ આપણ સાથે—૪૫

તેમાં જે કોઈ હારે, પ્રભુ ચઢે તેની વારે;
નાખોને દાવ સ્વામી. કાંઈ ન રાખો ખામી;—૪૬

રમતાં રમતાં રૂએ, મુખ, ટગમગ સામું જુવે;
નીરખીને મારૂ મુખ; અતીશે લાગે દુઃખ—૪૭

આવા કજોડા સ્વામી, અકકલ તણી છે ખામી;
એ બેઠા બેઠા રૂવે, વળી મારા સામુ જુવે—૪૮

સમજ્યો ન કાંઈ બાળ, મને અંગે ઉઠી ઝાળ,
આ સાથે રે'વું વાસો, ઉંડો મુકયો નીસાસો—૪૯

શી વાત કહુંજ એની, લાંબી કથાજ તેની,
નથી કહીજ જાતી, નથી છાતીમાં સમાતી—૫૦

તું બહુજ મારી પ્યારી, તેથી તેને ઉચ્ચારી;
જો બીજે કાને જાશે ફજેતી મારી થાશે—૫૧

આ એક દીન ખાસો, એવો બન્યો તમાસો
હસવું ને બીજી હાણ્ય, એ વાત આવી જાણ્ય—૫૨

સઉ ગયા ગામ મેલી, હું ઘરમાં એકેલી,
પીયુ ગયેલ રમવા; તે વખતે આવ્યા જમવા—૫૩

આવીને તાણ્યો છેડો, મુકયો ન મારો કેડો;
તું આપ મને ખાવા નહીં તો ન દઉ જાવા—૫૪

બ્રાહ્મણ આવ્યો માગવાને, હું લાગી ભાગવાને
આવી ઉભો ફળીમાં દે બાઇ તુ તો બીમા—૫૫

હું બીને નથી જાતી; પણ ખુબ શરમાતી
માગે પિયુડો ખાવા, દે તો દઉજ જાવા—૫૬

મુકાવ્યો મેં તો છેડો, તોયે ન મુકયો કેડો;
એ રાડ પાડી રૂવે, બ્રાહ્મણ ઉભો જુવે—૫૭

બ્રાહ્મણ વચન કે આવાં, એને આપો બેન ખાવા;
બાળકની હઠ એવી, પણ માની હઠ કેવી—૫૮
બ્રાહ્મણની સુણી વાણી, મુકયો નીસાસો તાણી,
હું શું દઉં જવાબ એ છોરૂનો છે બાપ—૫૯
શરમાણી મનમા તો, આપી મેં કર્યો જાતો
આશીષ આપો આવી, લખ્યું હશે જે ભાવી—૬૦
આવા બને તમાશાં, તેથી નાખુ નીસાસા,
તુજ પાસ વાત થાય, બીજે તે કયાં કહેવાય—૬૧
મગન સુણી વાણી, તમે સમજો સઉ પ્રાણી
અપુર્ણુ રહેલી વાત, કહેવાસે બીજે ભાગ—૬૨

 ૧૬૦૫૫

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ બીજો

રાગ બારમાસી

નણંદની સાથે રહું છું, દુખોમાં ડુબી જઉં છું;
સંસાર ચીત છોડી, પ્રભુમાં ચીત જોડી—૬૩

વળી મનમાં વિચારૂં, કરવાનુ નથી બારૂં;
વીરહની અકળામણ, હું કયાં જઇને કાઢું—૬૪

પ્રીતમનું દુખ ભારી, પ્રભુ ચડજો મારી વારી;
સ્વામી છે મારા છોટા, માટે કરી દો મોટા—૬૫

એમ કહીને રોઉં, પ્રીતમના સામુ જોઉં;
ઉભો તો બાની પાસે, તે દેખી મુને નાસે—૬૬

વળી દેખી તેના ચાળા, મારા મન બળે લાળા
એ વાત ઉર વિચારી, પકડીતી વીષ ઝારી—૬૭

આમાં વાંક નથી મારો, મુજ પીતા હત્યારો;
દીકરી કજોડે આપી, હાથે બન્યો છે પાપી—૬૮

માતા મન સાંધી, તો નાખી દે મન બાંધી;
નાના પતીની સાથ, ઝલાવ્યો મારો હાથ—૬૯

પતીને સમજાવ્યો, તોય ભાનમાં ન આવ્યો;
મને બા કહીને બોલાવે, મારી પુઠળે તે આવે—૭૦

સખી તું દૂર થાને ઘરમાંથી બહાર જાને;
વળી સુણી મારી વાત કરવા દે આપઘાત—૭૧

મને દૂ:ખ પડે છે સહુએ, હું કયાં જઇને કહુએ;
પતી તણા વિયોગ, શી રીતે હવે સહીએ—૭૨

માટે સખી ઓ મારી, બંધ કરને તું બારી;
સંસારથી જવાની, આવી છે મારી વારી—૭૩

તુજ માતા પીતા એવાં, દૂનીઆંમાં જોવા જેવાં;
છુપેલા દેવ પુંજી, ફરી માગી લેવા જેવા—૭૪

કુદરત અપાર ખુબી, માટે આવી તું ઉભી;
પણ પ્રાણનાથ મારા, છે મુજને તારનારા—૭૫

આવો ને મારા સ્વામી, રાખો જરા ના ખામી;
દુ:ખી છે દીન દારા, દીલદાર યાર મારા—૭૬

તારા ફોટા જ્યારે દેખું, ત્યારે વાત એમ પેખું;
ઓ વાલા આવો પાસે, પુરોને મનની આશે—૭૭

મને આમ શીદ બાળો, આવીને હવે ઠારો,
મારાં મરજો માને બાપ, મેં શું કર્યાં ત્યાં પાપ—૭૮

વળી પરણી માથાં કાપ્યાં, નવ સુખ મને આપ્યાં;
મારા સુખના સમયે, તે દુઃખ મારાં કાપ્યાં—૭૯

ઉંચી છે તારી મેડી, કુળવાન તારી પેઢી;
તે સર્વે અહીંયાં રહેશે, નવ દુઃખ મારૂં લેશે—૮૦

સરવે વાતે સુખી, પણ એક વાતે દુઃખી;
તે મન મારૂં જાણે, પીયુ દયા ન આણે—૮૧

એમ કહીને બાર બેઠી પછીથી ઘરમાં પેઠી;
પાણીડાં ભરવા કાજે, પ્રીતમ મળ્યાં ત્યાં આજે—૮૨

મેં હાથ તેનો ઝાલ્યો, પણ તે જરી ન હાલ્યો;
ઉપરથી બુમ પાડી, મારી આબરૂ બગાડી—૮૩

તેથી હું ગભરાણી, ખુણે જઈ છુપાણી;
સાસુડી મારી ધારો, અરેરે કેમ થાશે—૮૪

જાણ્યું તું જઈ જમીશું, નીજ સાથમાં રમીશું;
ત્યાં જઈને સુખ માણ્યું તે લોકે સર્વે જાણ્યું—૮૫

ખુણામાં બેસી રોઉં, ફરી આડી અવળી જોઉં;
વીધીએ લખેલું દુઃખ, તો ક્યાંથી મળે સુખ—૮૬

પછી મનમાં મુંઝાઉં, શી રીતે બહાર જાઉં;
જો આજ નહી જવાયે, સાસુડી ગુસ્સે થાયે—૮૭

ફરી કરી વીચાર, નીકળી હું તો બહાર;
તેવામાં નણદી બોલી, મારા ભાઇને શું મારે—૮૮

વળી સુણી તેની વાણી, હું બહુ થઇ દીવાની;
સઉ વાત મનમાં લાવું, પણ કોને કહું હું આવું—૮૯

પીએર રહીને મેં તો, અધિક સુખ માણ્યું;
સાસરીએ પડશે દુઃખ, મેં તેવું નોતું જાણ્યું—૯૦

વળી ગમતું નથી ખાવું, અરે શરીરે નાવું;
મને ઉંઘ નવ આવે, ઉદાસી ઉપજાવે—૯૧

નીંદ્રા દેવીને તાબે, પ્રીતમ તો થયા તા;
મારા મનના ઉમળકા, મુજ મનમાં રહ્યા તા—૯૨

પછી હું જઇને બોલી, દરસન દીયોને સ્વામી;
પડદો દીયોને ખોલી નવ રાખો જરી ખામી—૯૩

તોયે ન સામું જુએ, પડયો પડયો તે રૂએ;
તે દેખી હું ડરૂં છું, નીજ સાથમાં રહું છું—૯૪

દીલ માંહી દુઃખ સાલે, હીમત કોઈ ન આલે;
મુર્છા ખાઈ પડતી, દીન રાત રહું હું રડતી—૯૫

મરજો કુટુંબ કબીલો, મરજો ભાઇ છબીલો;
ઉદર પોતાનું ભરવા. તે પડયો વચ્ચે નડવા—૯૬

પુત્રનું ભલું કરવા, માબાપ પડયા આડે;
પોતાનું ભલું કરવા, દીકરીને નાંખી ખાડે—૯૭

આ જગતમાં હમોને, કો નથી તારનારો;
ઓ પ્રભુ આવ વારે, આવ્યો છે તારો વારો—૯૮

માબાપે જન્મ આપી, મને દુઃખમાં છે નાંખી;
સાસુ અને નણંદના, દુંકારા રહી છું સાંખી—૯૯

બધી હમારી વાતો, નણંદીને જ્યારે કીધી;
ત્યારે ઉપરથી ગાળો, બે ચાર મુને દીધી—૧૦૦

હક્ક છે પ્રભુજી મારો, શું જીંદગીને બાળો;
કો રીતે ન ફાવી, તે મુજને છે તાવી—૧૦૧

માટે બતાવો રસ્તો, આવે પીયુજી હસ્તો;
સઉ દુઃખ મારૂં તારી, મુજને લીએ ઉગારી—૧૦૨

શરીર સઉ સુકાઈ, ખોખું ગયું છે ખાલી;
તાકાત ન રહીરે, વિના મોતથી મરીરે—૧૦૩

વળી નીશાળે જાતો, લેઇ રેવડી તે ખાતો;
તે ઘેર આવી કહેતો મારે છે મુજને મહેતો—૧૦૪

આ બોલ સાંભળીને, ઘણી હું મનમાં લાજું
જરી જો વચમાં બોલું, રે હાડકું ન સાજું—૧૦૫

સાસરીએ સાત માસ, રહી હતી હું જ્યારે
માબાપે મન વીચારી, આણું કીધું તું ત્યારે—૧૦૬

પીયરમાં જઇચે ભોજાઈ, હતી જે મારી શાણી
સાસરીઆ કેરા દુઃખની, વાતો કહી મેં છાની—૧૦૭

ભોજાઈ હતી જે ડાહી, સમજીને આવી આંહી;
મુજને શીખામણ દેવા, તે વાત બેઠી કે'વા—૧૦૮

સતિ મીરાંના દુઃખનો, ચીતાર તેને કીધો;
બળેલા મારા જીવને, દીલાસો તેણે દીધો—૧૦૯

બીજે ચીતારે તેણે, દમયંતીને દેખાડી;
મારા હૃદયને એવી, ધીરજની છાપ પાડી;—૧૧૦

દમયંતી સતી શાણી, પ્રીતમે વન આણી
તોયે તે નવ છોડે, સ્વામીની સંગ દોડે—૧૧૧

માટે ઓ બેન મારી, હીમત શું તું હારી;
આ દુઃખ શું તું માને, કયાં ગઈ છે તારી સાને—૧૧૨

એમ કહી ભોજાઈ, મુને હીમત ઘણેરી આલી
રડતી મુજને જોઈને, નીજ બાથમાં તો ઘાલી—૧૧૩
ભોજાઈ ઠપકો દીએ, મુજ મન બહુ બીએ
પસ્તાઇને શું કરશો, મુંઝાઇ રોજ મરશો—૧૧૪
દમયંતી જુઓને, પતિની સંગ ગઈતી
અરે અર્ધ વસ્ત્ર છતાં, નિજ સાથમાં તે રેહતી—૧૧૫
નળરાય તેહને તો, મુકીને ગયો નાસી
પણ સતિ સુખ માણી, શોધી રહીતી ખાસી—૧૧૬
કરતી હજારો વૃત તે, શીદને ગયાં ધોવાઈ
એ સર્વ ઈશ જાણે, તુજ કર્મની નવાઈ—૧૧૭
જેનો અપાર મહીમા, મહીમા રહ્યો છવાઇ
કુલટાઓ સુખ માણે, તુજ કર્મની નવાઇ--૧૧૮
દીકરીને દુઃખ શું છે, તે તો કોઈ ન જાણે
ગૃહસ્થો થવા તણા તે, વિચારો ઉર આણે—૧૧૯
હવે ઓ બેન મારી, કહું છું કથા હું સારી
છે સર્વ વાતે સુખ, પ્રીતમનું ભારી દુઃખ—૧૨૦
મગન તો પુછે છે, શી રીતે તો રહેશે
બાકી રહેલું એનું, ત્રીજા ભાગમાંહી કહેશે—૧૨૧

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ત્રીજો.

રાગ–બારમાસી.

પિયુ સંગ પ્રેમ રાખુ નવીન વાતો ભાખુ
તોયે તો નવ બોલે હસીને નવ ડોલે--૧૨૨

જ્યારે બહુ સતાવું ત્યારે કહે તો આવું
તું ના કરીશ વાતો એમ કહીને મારે લાતો–૧૨૩

સાસુડી મારી દેખે ત્યારે વાત એમ પેખે
લાવો વહુજી લાડુ પુત્ર વિદેશે કહાડું—૧૨૪

સાસુની વાત જાણી અરે ઉભી છાની માની
તે જોઈ મને બળતી નવ દેખે ત્યારે ડરતી—૧૨૫

ફ્રીયા ભવનું વેર વાળી મારો મનખો દે બાળી
ઓ ઇશ આવે વારે મારૂં દુઃખ સર્વે ટાળે—૧૨૬

એ હડા છે રબરના વળી ભર જુવાની બરના
પિયુ વિદેશે જાશે મારૂં અહીં શું થાશે—૧૨૭

ગોરા ગુલાબી ગાલ કમર કમાન વાળ
તેવું છે મુજ અંગ રમું હું કોની સંગ—૧૨૮

કારતકે સાહેલડી મને કંથ ગયો મેલી
મને કામ બાણુ વાગી ઝબકીને હું તો જાગી—૧૨૯

હવે શું કરૂં માડી દુઃખ ભોગવું છું દાડી
એ વાત કોને કહેવી મનમાં વીસારી લેવી—૧૩૦

સુણુ સખી તું છે મારી બળવંત બુદ્ધિ તારી
રસ્તો બતાંય બેની ઓલાય ઝાળ વેલી—૧૩૧

પાકયાં ખેતર સર્વે ધણી લણે છે ગર્વે
પાકી જુવાની મારી નાથે મુકી વિસારી—૧૩૨

તાડે પાકી છે તાડી ફુલ પાકયાં ફુલવાડી
રામ સીતાને વાલાં ભોગે ભમર કાલા—૧૩૩

અરે માગશરે દીવાની હું નથી જીવવાની
વળી વસ્ત્ર છે રંગાળા જરી કોડ કોડ વાળાં—૧૩૪

પહેરૂં હું કોને કાજે દેખીને તન દાઝે
સ્વામી વીના શું કરવું વિજોગ દુઃખ મરવું—૧૩૫

કરવું તો કોની સારૂ ખાન પાન તો રૂપાળું
ઉડે છે અંગે દારૂ શી પેર બાઈ ઠારૂ--૧૩૬

ઝરે છે નીર નયને ભીંજાય શીર શયને
આવો નાથ ઓ મોરારી ખબર લ્યો હમારી--૧૩૭

પોશ માશ આવ્યો તોય કંથ ન આવ્યો
જોબનીયું જાય ઝરતું એથી બીજું શું નડતું—૧૩૮

ચાલો સઉ ગામ જઇએ પ્રીતમના ગુણ ગઇએ
સખીઓ સઉ ભેગી થઇએ દુઃખોની વાતો કહીએ--૧૩૯

જ્યાં સુધી બનશે આવું મને ગમશે નહીં ખાવું
પીયુડો મારો મળશે ત્યારે તો જીવ ઠરસે—૧૪૦

અરેરે આવો નાથ ઝાલોને મારો હાથ
મને પ્રેમે નવ બોલાવો સઉ દીલ તો ખોલાવે—૧૪૧

આમ કહી મુંઝાવું સખી કોને કહું આવું
ઓ ઇશ વારે ચઢજે સૌ કાર્ય મારૂં કરજે—૧૪૨

મહા મહીનો બેઠો પીયુ ગામમાં ન પેઠો
મન મારૂં ગભરાયે અરેરે કેમ થાયે--૧૪૩

ખબર મારી લીયોને જવાબ કંઈ દીઓને
પીવાડી પ્રેમ પ્યાલી તમે ગયા છો ચાલી—૧૪૪

તહેવાર જ્યારે આવે પિયુ સ્વાનમાં સતાવે
આંખ ઉઘાડી દેઉ તો કાંઈ નવ જોઈ--૧૪૫

પછીથી બેઠી થાઉં છું દિલને શિખામણ દઉં છું
પ્રીતમ મારા પ્યારા તું કેમ થાય ન્યારા—૧૪૬

મુજ સંગ રમનારા કમળના ભમનારા
તને ટાઢ બહુ એ વાય મારૂ તો શું એ થાય--૧૪૭

રૂડો ફાગણ ફુલ્યો છે ખુબ કેસુડો ખીલ્યો છે
તેવું વિરહ કાવે તોય કંથ નવ આવે--૧૪૮

જેમ હોળી તો બળે છે તે દીલડું કળે છે
હું નોતી તારી નારી તેથી જુવાની બાળી—૧૪૯

ધુળેટી આવી પાસ કેમ રાખું તારી આશ
પરણેત પિયુ મ્હારા કેમ થાય છે તું ન્યારા—૧૫૦

તને ઘટતું નથી આવું મુજના વિના તે ખાવું
ચોરીમાં હાથ ઝાલ્યો જીવ મુજનો તો બાળ્યો—૧૫૧

આ ચૈતરે બગીચો ભર્યા છે ગીચો ગીચ
ગુલાબ કેરી વાડી ખીલે છે દાડી દાડી--૧૫૨

વળી આંબા જેમ ફુલે જોબનીયું મારૂ ઝુલે
ડમરો જુઈ ગુલાબ ગુલ તોરાનો શું રાગ--૧૫૩

લીલાં પીળાં ને રાતાં પુલડાં તે હરખાતા
તું મુકી રહ્યો જાતો મને શોક નથી માતો—૧૫૪

કુમળી આ કરમાય મને વિરહ નવ માય
બળતીને નહિ બાળો મારૂં દિલ આવી ઠારો—૧૫૫

છોગાળા છેલ આવો નવીન વસ્તુ લાવો
પછી પ્યારીને બોલાવો લીયો જોબનનો લ્હાવો—૧૫૬

વૈશાક કેરા માસે તમે આવો મારી પાસે
જોઉ તમારી વાટે નદી નાળા કેરા ઘાટે—૧૫૭

જેમ દીન વહેતા જાય મનખો તે રદ થાય
દિલ મારૂં બળી જાય શરિર તો સુકાય—૧૫૮

આ જળનાં જીવડાં તો વાદળમાં કેમ રહેશે
પરણેત તારી નારી દુઃખ કેવી રીતે સહેશે—૧૫૯

વળી બાળપણામાંથી મારૂં હીત ન વિચાર્યું
માબાપે મારા કર્મે આ કજોડું કયાં લગાડયું—૧૬૦

અરે બહુ થયું છે સ્વામી કહું છું શીષ નામી
તમે ઝટ ઘેર આવો ભોજન રૂડાં ખાવો—૧૬૧

વળી જેઠ માસ જાણી શરમ કંઈક આણી
ઉનાળે ઉલી જાયે પણ તું તો ન દેખાય—૧૬૨

ઘડી ગણુતાં માસ થાયે આઠ પહોર કેમ જાયે
આવું દુઃખ મારૂં જાણી પધારો પ્રેમ આણી—૧૬૩

સુંદીર શરમાળા તમે મુકો સર્વ ચાળા
તમે ઘેર આવી ચઢજો સૌ દુઃખ મારાં હરજો—૧૬૪

પીયુ તમારા કાજે હું જીવ આપુ આજે
તને કાંઈ જરી ન લાગે તું કેમ દુર ભાગે—૧૬૫

વળી કરશો નહીં આવું હું કોને દુઃખ કહાવું
તમે આવો ઘર વિષે કાઢીને સરવે રીસ—૧૬૬

અસાડ માસની આવી વીજળી તે મેઘ લાવી
ચમકારો બહુ ચલાવી મુજને દીધી હલાવી—૧૬૭

સુકાઇ ગઇ છું આવી તેં મુને બહુ સતાવી
હવે ચડજે મારી વારે લાવીને ઝટ પારે—૧૬૮

સુખ સજ્યામાં હું જાવું ખાલીજ ડોલાં ખાવું
સુતા છે સ્વપ્નામાં તમારૂં નામ ગાવું—૧૬૯

અવધ થઇ છે વાલા શરમાવો શીદ ઠાલા
હવે તો ઘેર આવો મુજ દીલ તો રીઝાવો—૧૭૦

અરે કહું છું કરજોડી દેશો ન તરછોડી
હું દાસી છું તમારી વેલી લીઓ સંભાળી—૧૭૧

સુંદર જુઓ શ્રાવણે રૂડાં મુકયાં નાવણે
તે જાણી ઘેર આવો મુજ મનને તો ભાવો—૧૭૨

કેમ વાલા દુર જાઓ મને તો શું સતાવો
પ્રભુએ કેર કીધો આપે દગો શું દીધો—૧૭૩

જુવાની ચાલી જાશે ત્યારે તું પસ્તાશે
તેમાં શું તારૂં વળશે નવ દુઃખ મારૂં ટળશે—૧૭૪

હું બહુ લખું છું આવું શુભ સંદેશા જે કહાવું
સોને શ્રીફળ મઢાવું તુજને મનાવા આવું—૧૭૫

ગયા છો તરછોડી મમ પ્રીતને તરછોડી
વીના વાંકે સતાવી લખ્યું હશે જે ભાવી—૧૭૬

નોતી માંગતી હું માફી ચરણમાં શીશ નાંખી
હવે ગઈ છું હારી આવીને લેજો તારી—૧૭૭

આ વખતે નથી કોઈ માટે રહી છું રોઈ
તે અરજ કાન ધરજો મારૂં દુઃખ આવી હરજો—૧૭૮

ઉઠે છે અંગે આગે ઘણી મને તો લાગે
હું કયાં જઇને કહું શી રીતે હવે રહું—૧૭૯

મગને સર્વે કીધું પણ અહીંયા મુકી દીધું
બાકી રહેલું એનું ચોથા ભાગમાં લખાણું—૧૮૦

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૪ થો.

રાગ–બારમાસી.

સઉ જશે મારી બાજી તેથી થશો શું રાજી
હવે વીચાર લાવો તમે ઘેર પાછા આવો—૧૮૧

આખરે દગો દીધો વિશ્વાસ ઘાત કીધો
તમે હાલ મારા જુઓ જોબનીયું નવ ખુવો—૧૮૨

મેં ખુબ વેઠયાં દુઃખ નીજ સાથમાં તો ભુખ
હવે લ્યો મને તારી દો મનખો ન બાળી—૧૮૩

છઠ્ઠીના લખ્યા લેખ તેને મારે કોણુ મેખ
ઓ દૈવ મારા કર્મે લખેલો શું છે મમ—૧૮૪

આવા વીચાર લાવું સખીની પાસ જાઉં
ફરી આડી અવળી થઈને મુજ દીલને રીઝાવું—૧૮૫

મન ગમતા મારા તાજે આવોને ઘેર આજે
હું તલસું તમ વિના રંગીલા રસ ભીના—૧૮૬

જુઓને ઘરમાં પ્યાલા પડી રહ્યા છે ઠાલા
તમારા વીના સ્વામી પીએ તે કોન પાણી—૧૮૭

વળી પડયાં છે વાજાં ટેબલ ખુરશી ઝાઝાં
હીંડોળા ખાટ ઝુલે પણ કોણ આવી ડુલે—૧૮૮

સારંગી શું આ શોભે પડી રહી છે મોભે
ઉધેવ તેને ખાયે જોબન મારૂં જાયે—૧૮૯

વીલંબ ન કરશો માટે કહું છું સીર માટે
સઉ વાટ ભુલી જાજો આવીને ઘેર નાજો—૧૯૦

જેમ દીન ઝાઝા થાયે જોબન મારૂં જાયે
તે તો તું નવ જાણે હવે તો દયા આણે—૧૯૧

જેનો પીયું વીદેશ જાયે તેનું ખરે શું થાયે
તેનો કરી વિચાર તમે આવો ઝટ વારે—૧૯૨

શું આમ કેર કરો વળી ઝટ પાછા ફરો
મુકી દો સર્વે કાજે તમે આવો ઘેર આજે—૧૯૩

હીંમત ગઇ છું હારી હવે મરવાની વારી
પડે છે દુઃખ ભારી તેથી લો આવી તારી—૧૯૪

ગુનો નથી મેં કરીયો પણ બાપ મારો મરીયો
પાટા બાંધીને નાંખી તેથી રહી છું સાંખી—૧૯૫

સઉ નથી સમજાતું જોબન રહે છે જાતું
સ્વામી તું નવ જાણે વિદેશ મોજ માણે—૧૯૬

વખત વીત્યો ભારી હું થઈ છું નીરાલી
કરી મને નોધારી જીવ દીધો મારો બાળી—૧૯૭

હવે નથી રહેવાતું સહન નથી થાતું
રાતને દીન મારૂં રે દીલડું દુભાતું—૧૯૮

તમે આવો પ્રાણ મારા શીદ થાઓ છો નીરાલા
વળી આવી બેસો પાસે તે દેખી દુઃખ નાસે—૧૦૯

દયા ધરોને વ્હાલા માથે દુઃખ કેરા ભાલા
કોઈ રીતે નથી સુખી દીન રાત રહું ભુખી—૨૦૦

હવે થયા છો મોટા શીદ થાવ છો તો ખોટા
કયાં જઈને કર્મ ફોડું નવ મળશો આવું જોડું—૨૦૧

આશામાં દીન ગાળું હું આડી અવળી ભાળું
આવીને કયારે મલશો જીવન સફળ કરશો—૨૦૨

દાસીની અરજ ધારી દયા કરો ને ભારી
હું અબળા છું નારી કથની કહું છું મારી—૨૦૩

રહી છું અહીંયાં ભટકી વળી સીર મારૂં પટકી
નથી પામી કંઈ હું સુખ પડે છે બહુ દુઃખ—૨૦૪

જુઓ સર્વ મોજ માને તે તો છે ઈશ જાને
તમારી સંઘ મારૂ અપાવ્યું કોને પાનુ—૨૦૫

તે નથી સમજાતું જોબન રહ્યું જાતું
તો તો તું નવ જાણે વીદેસે મોજ માને—૨૦૬

આખરે આશો આવ્યો પીયુએ સંદેશો કહાવ્યો
હું જઉં છું ચીન દેશે તું રેજે આવે વેશે—૨૦૭

ત્યાં જઈને સર્વ જોઈશ હુન્નર શીખી લઈશ
જયારે જાપાન હું જઈશ ત્યારે તાર મુકી દઈશ—૨૦૮

આ સર્વ જાણ્યુ જયારે ખાધીતી મુર્છા ત્યારે
ઓ ઇશ લે તું તાણી મુજ પર દયા આણી—૨૦૯

દુઃખથી નથી રહેવાતું કંઈએ નથી જવાતું
મારી નણદી મેણાં મારે દીયેરીઓ બાર કાઢે—૨૧૦

દુઃખે નથી ખમાતું સૌ પાપ રહ્યું જાતુ
ઓ ઇશ આવો વારે હવે લાવી ઝટ પારે—૨૧૧

અરે ઓ શેષ નાગે તું કેમ દુર ભાગે;
મને આવી ડંખ મારે મારા પ્રાણ બહાર કાઢે—૨૧૨

તારા ગુરૂની છે આણ તે નકકી તું તો જાણ
સખત ડંખ મારી લે દુઃખમાંથી તારી—૨૧૩

મને દુઃખ બહું છે પડીયું ઠીક જોડું તેં ના ઘડીયુ
નાહાન આવું બાળે મારે કર્મ તેં કયાં જડીયું—૨૧૪

ઓ પ્રભુ લે બચાવી મુજ પાસમાં તો આવી
કૃત્ય કાળાં કરીયાં તેં પેટ તારાં ભરીયાં—૨૧૫

સ્વામી કાંઈ રાખો આસે હવે આવો મારી પાસે
તમે બાળ હઠ લીધી મને છેક તાવી દીધી—૨૧૬

મારી પાસે નવ રાખી વીના મોતે મારી નાખી
જુદાઈ દોને છોડી તમે આવો ઝટ દોડી—૨૧૭

આવી ને પ્યારી કોને પછીથી લાવી હયોને
વીચારી સર્વે છોડો મુજ સંગ પ્રેમ જોડો—૨૧૮

વિપત્તિથી હયોને ટાળી મુખ આપનું દેખાડી
દુઃખ સર્વે મારૂં જાયે દર્શન તમારાં થાયે—૨૧૯

ચીન નાંખો ચુલામાં આવી ઝુલો ઝુલામાં
ટેબલ ખુરશી ઝાઝાં બેસીને થઈયે તાજાં—૨૨૦

જાપાન નવ જાશો હવે ના ભટકાશો
ઉમર તમારી થઈ છે જુવાની ખીલી રહી છે—૨૨૧

અરરે પ્રાણ નાથ ઝાલ્યો તો કેમે હાથ
શું વાંક મારા પડીયા તેથી તમે તો નડીયા—૨૨૨

મુકો વીચાર વાલા શરમાય શીદ ઠાલા
તારાથી પેરૂં ચીર મુજ નણુદી કેરા વીર—૨૨૩

સમજુ થયા છો સ્વામી કહું છું શીર નામી
વીચાર સર્વે છોડો ઝટ ઘર ભણી દોડો—૨૨૪

ગયા છો તરછોડી મુજ કર્મને તો ફોડી
તે દીની બેસી રહી છુ હું હાથ પગ જોડી—૨૨૫

અરેરે અહીં આવો લીયોને કંઈક લાવો
તમારા વીના બીજા કોઇને નથી દાવો—૨૨૬

જુઓને નથી ખામી જુવાવી રહી છે જામી
ભરેલી આ છે પેટી આવી ને લ્યોને ભેટી—૨૨૭

રાખી પુરો ભરૂશો આવીને ઝટ જોશો
હાથે ચઢેલો હીરો તમે ગુમાવી દેશો—૨૨૮

જીવતરમાં ધીક એના સ્વામી નાદાન જેના
મળે કદી દુશાલા મણી મુકતા તણી માળા—૨૨૯

કોઢી જો મળે માન પીચુળથી પડે સાન
તેનું જો નહી ભાન આ વાત આવી જાન—૨૩૦

મનોહર મુખડું તારૂં શીદને થયું છે ન્યારૂં
મને ગમતું નથી ઘડીએ સંગાત કોની લઢીએ—૨૩૧

નારંગી જેવી નારી ભભકો છે મારો ભારી
જે જુવે એક વારી તેને થાય છે આજારી—૨૩૨

નાનકડા મારા કંથ શીદને શીધાવો પંથ
વીજયનો દીન જાણી તમે આવો પ્રેમ આણી—૨૩૩

દીન તને ન દેખુ ત્યારે રાતે એમ પેખું
મારૂં જોડુ જ્યારે મળશે ત્યારે દુઃખ મારૂ ટળશે—૨૩૪

શેજે બીછાવું પુષ્પો તેની આવે ઘણી ખુસ્બો
પોઢન કાજે આવો જરૂર લ્યોને લ્હાવો—૨૩૫

જેને જોબન કંથ તેને સીધો છે પંથ
મેં બહુ કર્યાતાં પાપે તેથી પીડાઉં છું આપે—૨૩૬

મને મન એમ થાયે ખાવા દે મને ફાંસી
દુનીયામાં લોક બહુએ કરે છે મારી હાંસી—૨૩૭

તેવામાં સ્વામી આવ્યા સખીએ તે બતલાવ્યા
નીજ સાથમાં વળી તે નવીન વસ્તુ લાવ્યા—૨૩૮

વળી પાસ તેના જઇને ચરણુમાં પડીતી
હૈયું ભરાઇ જવાથી હું બહુએ રડીતી—૨૩૯

નવીન વસ્તુ શું છે તે જાણુવા જરૂર છે
આવેના ભાગે તેની ખરી ખબર લઇશું—૨૪૦

આ વાત પડતી મુકી તે પાંચમીમાં લીધી
મગને જે જે બની તે સાક્ષાત કીધી—૨૪૧

સોળ વરસની સતી
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૫-૬.

રાગ-બારમાસી.

છે સ્વામી ઘેર આવ્યા, તે છેતરી બોલાવ્યા,
જાણ્યું કે કાંઈ લાવ્યા, છે અંતરેજ ભાવ્યા—૨૪૨
બહુ દીનથી બળી'તી', ઘડી એક ના ઠરી'તી'
મતિ મરવા કર'તી', આશ નાથનીજ નો'તી'—૨૪૩
જોયા નાથને ઉમંગે, તન કામ હોળી સળગે,
તે કયારે આવી વળગે, કે રમે રાત રંગે—૨૪૪
ઉગ્યો સુર્ય તો સોનાનો, છે મુજ પિયુ નાનો,
ચડાવે જો એ તાનો, તો ઉતરે આ પાનો—૨૪૫
ઉમર તો હવે થઈ છે, નાદાની બધી ગઇ છે,
હજુ મારી કંઈક રહી છે, ના વાત કાંઈ કહી છે—૨૪૬

હજુ દર્દ દીલ ઘાથી, વિગોગ દુઃખ સાથી,
બળતી બચી હું દાથી, એ નાથના આવ્યાથી—૨૪૭

મુજ નાથના આવ્યાની, સગાંએ વાત જાણી,
મળવા ઉલટ આણી, આવ્યા વહીને વાણી—૨૪૮

તું કહે ભાઇ આવ્યો, છે શરીરે સવાયો ?
શાથી આમ તું લેવાયો, શા દુઃખમાં દબાયો—૨૪૯

પુછે પ્રશ્ન એમ ઝાઝા, સગા તજીને માઝા,
દે ડામ ઉપર દાઝ્યા, એ સુણી કંથ લાજ્યા—૨૫૦

ના મુખ ઉત્તર દે છે, તે વાત ફેરવી કે છે,
મેં જાણ્યું માત રહે છે, તેથી તો મુંગા રહે છે—૨૫૧

એકાંત હમણાં મળશે, વાતો બધી તે કરશે,
મુજ ભ્રાત બધી હરશે, તવ દીલ મારૂં ઠરશે—૨૫૨

સગાં ન જાયે આંધાં, વેરી થઇને લાગ્યાં,
છે કામ બાણુ વાગ્યાં, વિયોગ દુઃખ જાગ્યાં—૨૫૩

હું જોઇ રહી છાની, કરે કંથ મહેરબાની,
નથી નાથ ઉમર નાની, એ વાત માંડ જાણી—૨૫૪

ગયાં સગાં તો વેરાઇ, આશ અંતરે છે આવી,
મુજ ઉઘડ્યું ભાવી, જાણી સખીઓ બોલાવી—૨૫૫

એવે સખીઓ ત્યાં આવી, મેં સાનમાં સમજાવી,
લાવો નાથને બોલાવી, રે'મ અંતરમાં લાવી—૨૫૬

સખી સમજી છે સાનમાહી જઈ ઉભી તે નાથ સહી
કરી ધીમેથી વાત રહી, ઘડીવાર તહાંજ થઈ—૨૫૭
રવી આથમી ગયો છે ત્યાં પડી રજનીની છાંય
સખી મોકલી છે તોય નાથ આવ્યા ન કાંય—૨૫૮
હું તો જોતી રાહ બેઠી, હતી આશ અંતર મોટી
હું નાથ રાહ જોતી શું પડશે વાત ખોટી—૨૫૯
મુંજ જીંદગીમાં પહેલી, છે રંગ રાગ હેલી
રમે રંગે પીયુ રેલી એ રાત આ છે પહેલી—૨૬૦
થઈ ઉમર પચીસ પણ કાઢી છે પીયુજ વણ
હજુ સુતાં ન બેઉ જણ પામી પીયુ પ્રેમ વેણ—૨૬૧
બેઠી એકલી વીમાસતી, હતી દુઃખને સંભાળતી
છાનાં આંસુડાં સારતી, હું નાથને સંભારતી—૨૬૨
તવ ત્યાં સીડી, ખખડી જાણ્યું કો આવી ચઢયું
હું જાગી તે જ ઘડી નજર દ્વાર પડી—૨૬૩
હું ઉઠી સામે ધાઇ નિશ્વાસ ઉંડા ખાઈ
મુજ સખી આવી જોઈ, સાથે છે લાવી કોઈ—૨૬૪
આવી વિધુત વેગે, કરી નાથ મુજ ભેગે
બોલી બાળા તે એમ લે આવી કુશલ ક્ષેમ—૨૬૫
તને સોંપ્યા તુજ નાથ, રંગે રમજો રાત
વહેલા ઉઠજો પ્રભાત, સુખે સમરો શ્રી નાથ—૨૬૬

સખી કહીને પાછી વળી ન વાર ઝાઝી
સાંકળ બ્હારથી વાસી, ગઇ ચુપકીથી નાસી—૨૬૭

જોઇ નાથ મુને ભડકયા, હજુય નથી અડકયા
વદન નિચે નિહાળી, જુવે સામુ ન મારી—૨૬૮

હું બોલી શર્મ તોડી, વળી તો હાથ જોડી
કેમ નાથ નીચુ ઘાલ્યું શું દુઃખ નથી સાલ્યું—૨૬૯

આ જાય જોબન મારૂં પછીથી થાય ખારૂં
તે લુંટી રંગ માણો, એ વાત ખરી જાણો—૨૭૦

ગુલાબી ગાલ મારા, ચુંબન વિણ તારા
કરમાયે લાલ મારા, છે દુઃખી એથી હારા—૨૭૧

છે આધરો અધર અમી ચુસવાને તુજ ચુમી
આવ્યો ન હાવ ધારી, તેથી પ્રીકાશ મારી—૨૭૨

શ્રીફલ શા કૂચ આ કઠણ અતિ છે આ
વિના મર્દને દુઃખ દે, અનાથ કોને કહે—૨૭૩

ઝાતી ફાટી જો જાય, ચોળી માંહી ન સમાય
નાથ દુઃખ એવું થાય, કોને જઇને કહેવાય—૨૭૪

કટી મારી લચકાય, પગ પાણી પાણી થાય
ભમ્યા ચીતથી ભરમાય દુઃખ કોને કહેવાય—૨૭૫

બીજુ ઘણુય થાય, એનું વર્ણન ન થાય
નાથ સમજો એ સાર, આવો કરશો ન વાર—૨૭૬

એવું કહેતી બાળા. કરતી ગઈ છે ચાળા
નાથ ઉભા છે જ્યાંય, આવી બાળા છે ત્યાંય—૨૭૭

પતિ ઝબકી જાગ્યો, જોઇ પાછો તે ભાગ્યો
અંતર ધારીને ડર; ધ્રુજે ઉભો થરથરે—૨૭૮

બોલ્યો ધીમેથી સાદ; આઘાં ઉભો રહો આજ
દુર ઉભાં રો નારી, ન આવો પાશ મારી—૨૭૯

છો કોણ કયાંથી આવ્યા શા કારણે સતાવો
જરા શર્મ કંઇક લાવો; ન કરો ભવાડો આવો—૨૮૦

ગયું કોણ મુકી લાવી, મને તો ફોસલાવી
કરીને માફ મારે, જવા દે જીવ સાટે—૨૮૧

સુણી સતીએ વાણ, તપી ઉઠયો છે પ્રાણ
આ સુ સ્નેહનું એંધાણ કંઈક સુણોજ પ્રાણ—૨૮૨

વહાલા આપની હું નાર, ગયા મુકીને બેહાર
તે દીનની રહુ છું ઘાટ મોતનો ઘડું છું—૨૮૩

બાળવયે પરણી આપ, દુઃખ પામી અમાપ
ગયાં વિદેશે આપ, પ્રગટયાં છે મારાં છે પાપ—૨૮૪

રજની રોઇ વીતાવું, અન્ન ન ભાવે ખાવું
ના ગમે કયાંય જાવું, એ દુઃખ મમ લાવું—૨૮૫

વાતો વિવિધ થાતી, હું તેથી શરમાતી
કરૂ રૂડી આંખ રાતી, વળી પુટતી આ છાતી—૨૮૬

ઉપર સાસુડી સંતાપે, માર મોંઘેરા આપે,
દે ગાળ ધારા ફાટે, રઈ ઉમર હતી માટે—૨૮૭

કહે શોકય છપરપગી, કહે મા તુ સગી
કહી વંઠી વેશ્યા લાગી, વળી જા કહે સમુળગી—૨૮૮

મુને જાણી અનાથ, આમ તજીને લોક લાજ
કરે હાંસી તે સમીસાંજ, સાંભળે ન કો અવાજ—૨૮૯

નાથ દુઃખ એવાં સહીને, વળી વિજોગે રહીને
ના દાદ કોને કહીને, દીન કાઢયા દુઃખી થઇને—૨૯૦

માટે પચીસ વરસે, પીયુને પામું હર્ષે
જો આજનું એ ટાણું અમુલ એજ જાણુ—૨૯૧

માટે પીયુજી આવો, રમીને, હ્યોને લ્હાવો
શાણા શું શરમાવો, વળી હાથને દબાવો—૨૯૨

કરતી એમ હાવ ભાવો, નયનાં ચણાં નચાવે
કરી એમ પાસ આવે, અંગે ઉમળકો લાવે—૨૯૩

પતિ જોઇ દુર ભાગે, તું આવ નહિ સાથે
મને વેમ કંઈક લાગે ના ભ્રાંત મારી ભાગે—૨૯૪

તું તો મોટી છે નાર હું તો હજુ છું બાળ
નથી સમજ્યો હું સાર, માટે નારી તું વિચાર—૨૯૫

રતી રંગ કેવી રીત, હજુ જાણુ નવ પ્રીત
એ તો કહું છું ખચીત, માટે લાગે છે બીક—૨૯૬

મુને જાવા દે તું નારી, થઈ ફજેતી તો તારી
હું કહું છું વારી વારી, છોડી દે મુને નારી—૨૯૭

હું તારે પાયે લાગું, હુ કરગરીને માગું,
લે ટોપીને ઉતારૂં, તું ગણુ બાળ તારૂં—૨૯૮

મુને જવા દે જીવતો, હું ઘણો તુંથી બ્હીતો,
લે હાર તુને આપું ના નામ દઈશ બાપુ—૨૯૯

એ સુણી પતીની વાણી, સતીએ બધી જાણી,
ના કાઢુ આમ લ્હાણી, આ રાત જાય ખાલી—૩૦૦

શું પીયુ આમ બોલો દીલ અંતરથી ખોલો,
રંગે રમીને લ્હાવ, લ્યોને પછીથી જાવ—૩૦૧

હતી મોટી જો આપ, તો તો પરણ્યા શું કામ,
જીવતર મારૂં નકામું, કર્યું તોયે શું આમ—૩૦૨

નાથ માટે નવ આશ, તમે ધરો નવ ખાસ;
અહિંથી જાવા નવ દઉં, વાત ખરેખાત કહું—૩૦૩

હોય જતું રહેવું રાજ, મુને મારી નાખી આજ
પછી સીધાવો ને નાથ, છેલ્લી મારી એ વાત—૩૦૪

અલબેલા ઝટ આવો, જરા શંકા નવ લાવો,
શીદ શાણા શરમાવો, કંઈક દયા દીલ લાવો—૩૦૫

સતી ગઈ કહેતી આઘી, નાથ ભેટવાને લાગી.
ગયો ખસી પીયુ દુર, કરી હૈયું ઘણું કુર—૩૦૬

જાય દાદર ઉઘાડી, તો છે સાંકળ દીધેલી,
પિયુ નિરાશ થયો છે, હોસ ઉડી તો ગયા છે—૩૦૭

ગઇ કેઠે હું તો દોડી લાવી નાથને હું તાણી,
વ્હાલા આમ શું કરો છો, સાને મુજથી ડરો છો—૩૦૮

આવ્યા બ્હીતા બ્હીતા નાથ, બેઠા પલંગે સાથ.
લે કર હવે તું વાત, મારી જાએ મીથ્યા રાત—૩૦૯

કહો નાથ શું શું લાવ્યા, વિદેશથીજ આવ્યા,
મુજ માટે કંઈ છો લાવ્યા, કે ખાલી હાથે આવ્યા—૩૧૦

તું સાંભળને નારી, કરૂં વાત હું વિચારી,
હું ગણાવું જે જે લાવ્યો, જો જવાદે આ વારી—૩૧૧

ભલે નાથ પછી જાજો, જરા પ્રેમ પ્હેલો પાજો
માટે સુખે નાથ બોલો, હવે અંતર ખોલો—૩૧૨

ત્યારે સાંભળને નારી, લાવ્યો ઘણી ચીજ ભારી,
મતિ ચાલે નહિ તારી, એવી ઘણી તો છે સારી—૩૧૩

લાવ્યો આ ડબા પચીસ, અંતર લાવીને હું રીશ
પ્યાલા રકાબી છે વીસ, રોજ ઉકાળીને પીશ—૩૧૪

લાવ્યો બિસ્કુટ હજાર, ઉપર તાંબુલ બિહાર,
નહિ ચમચાનો પાર, મળશુ દીલદાર યાર—૩૧૫

લાવ્યો કેપ હૅટ ભારી, તું તો સાંભળને નારી,
વળી અત્તરનો બહાર, ભર્યો ડબ્બો છે ચીકાર—૩૧૬

લાવ્યો કાંસકા નવીન, એ તો ચાલે ઘણા દીન.
શીશી કંકુની તો બાર, કરૂ ટીલડી છાનાળ—૩૧૭

લાવ્યો નેકટાઈ અપાર, સાથે પીત દસ બાર
વળી કોલર અપાર, કાઢયો જનમારાનો કાળ—૩૧૮

લાવ્યો કોટ દશવીસ, કાઢી ઝાટકીની રીસ
લાવ્યો ઘણાય ખમીશ, પહેરી સાહેબ બનીશ—૩૧૯

લાવ્યો પાટલુન ત્રીશ કમરપટા તો પચીશ
વળી બુટ લાવ્યો બાર, તે તો ચાલે ઘણો કાળ—૩૨૦

સ્ટીક છતરી અપાર, દેવા ભેટ તેની વાર
સીગારેટને ચીરૂટ ભર્યો બંડલ છે પુટ—૩૨૧

વાઇન વીસ્કીનો શોખ તેથી રાખો તેનો સ્ટોક
બની બજારે ફરીશ શાહજાદો હું ઠરીશ—૩૨૨

લાવ્યો એવું હું તો નાર, બધું હજુ છે તૈયાર
તારે જોઈએ તે તો માગ મને માફી તું તો આપ—૩૨૩

મને છોડું જો તું આજ, હોય કુળની તું લાજ
વળી લાજ તુજ પાય હાય મારૂં શું થાય—૩૨૪

સુણી પતીની વાણી સતી ઘણું ગભરાણી
બોલી નાથ વાત જાણી આંખે લાવી પુર પાણી—૩૨૫

ભલે નાથ બધું લાવ્યા દીન કેટલાયે આવ્યા
નથી એકે ચીજ ખપની, હું નામ તમ જપતી—૩૨૬

ભલે નાથ નવ લાવ્યા પણ સારૂં થયું આવ્યા
હુ તમ દર્શન પ્યાસી તે મળી ચીજ ખાસી—૩૨૭

હું દુઃખ મારાં ભુલી વળી જીંદગી અમુલી
આવી નાથ મળ્યા આજે તેથી સારાં વાનાં થાશે—૩૨૮

રમો નાથ આજ રંગે તમ પ્યારીના સંગે
બોલાય ઝાળ તનની કે શાન્તિ થાય મનની—૩૨૯

નવ વાર કરો નાથ ઝટ ઝાલો મારો હાથ
પ્રીતે ભરીને બાથ કરો મીઠી મીઠી વાત—૩૩૦

અંગે પાણી વહ્યું જાય દીલે કંઇ કંઈ થાય
તપે કામથી આ કાય નાથ દુઃખ ન રહેવાય—૩૩૧

બોલ્યો પતિ ત્યાંતો વાણ સાંભળી નારી સુજાણ
તું તો આમ શું કરે છે દીલ મારૂં તો બળે છે—૩૩૨

મને છેતરીને આમ તને ફસાવ્યો શું કામ
ઉડી ગયા છે હોંસ, મુખે મારૂ આતો ઠાંસ—૩૩૩

તમે માંગો છો જે સુખ, હુંથી અપાય ન સુખ
હું તો આજ્ઞાની છું બાળ ઘણી મોટી તું છે નાર—૩૩૪

ભણ્યો ગુજરાતી હું સાત કર્યો અંગ્રેજી અભ્યાસ
ભણ્યો પુરો ઈતિહાસ, કરી કોલેજોમાં વાસ—૩૩૫

પણ કરે આ તું ઠાઠ તેનો ભણ્યો નહી પાઠ
તેથી આવડે ન કાંઇ મીથ્યા રોકી રહી આંહી—૩૩૬

મારા મેતાજીતો પુરા હતા શ્રીમાન અધુરા
મારી માડી અનુભવી પણ વાત આ છે નવી—૩૩૭

વાત આવી નથી સુણી મને મારે અમથી દુણી
થઈ ગાંડી કે ગમાર કહું હું તો વારમવાર—૩૩૮

તારૂં બોલવું જે થતું તે તો મને નથી ગમતુ
કરે હાથ લાંબા ટુંકા તે ગમે ના સમુળગા—૩૩૯

હવે છેલ્લું હું સુણાવું, કદી અહિં નહિં આવું
મને આવડે ન કાંઈ, તેથી લાગુ મારે પાય—૩૪૦

હું લે હવે જઉં છું, હું કારીગરને કહું છું
કરી એમ જ્યાં તે ઉઠે, લાગે સતિ ત્યાં તો પુંઠે—૩૪૧

નાથ ઉઠો છો શું આમ, જરા કરો આરામ
બધું શીખવાડું હું કે, છોડો હવે જવાનું—૩૪૨

હું પઢાવું પ્રેમ પાઠો, શીખો જુજવાને ઘાટો
જેથી રાતે રંગ માણો. બધી પ્રીત રીત જાણો—૩૪૩

જાણી સતીનો વિચાર, હવે ફરે ન લગાર
શોધ્યો પતિએ ઉપાય, હાય હવે તે શું થાય—૩૪૪

સાંભળ નારી ચતુરસુજાણ, મારે બધાનું એંધાણ
કરૂં વ્રત ખટ માસે, ત્યારે તો બધુ થાશે—૩૪૫

મને રોકીને આપ, ના વ્હોરીશ તું પાપ
પુન્ય થાશે અમાપ, માટે જવાદે તું બાપ—૩૪૬

બોલી સુણી તર્ત, ઘણાં દીન કર્યા વ્રત
હવે ત્યાગો સ્વામી આજ, દીન દાસીની કાજ—૩૪૭

નથી પુન્ય પાપ જેવું, શીદ હાથ આવ્યું ખોવું
પછી ભવ બધા રોવું, એ મારે નથી જોવું—૩૪૮

એવું સુણી પતિ ભાગે, પાછળ સતિ છોડી લાગે
ભરી નાથ બાથ વળગી ન કેમે થાય અળગી—૩૪૯
પીયું નાખીયા પલંગે, વસ્ત્ર ખેંચી લીધા અંગે
રહ્યું અધુરૂ જે અહિંથી, ફરી કહીશું તે તહીંથી—૩૫૦
વદે વાણી કઠલાલકર કર, મગજરે વાંચી તર
ગતિ સતિની શી થાશે, હવે પછી તે વંચાશે—૩૫૧

સોળ વરસની સતિ
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૭–૮.

રાગ–બારમાસી.

પીયુ કરગરી પડયો છે સુતાં ખાટમાં રડયો છે
નવ ઈલાજ જડયો છે વિધિ લેખ તો નડયો છે—૩૫૨
ગઈ રજની એ ચાલી ના કંથે કહ્યું વ્હાલી
કર્યો શ્રમ અતિસે ખાલી કંથે બાંય ન ઝાલી—૩૫૩
કર્યો શ્રમ અતિસે અંતે તે જાણ્યું રાત અંતે
પડયું તત્વ પીયુ પંથે નીર્માલ્ય નાથ અંતે—૩૫૪
હાયે હવે શું કરવું મુઝાઇ મારે મરવું
આ દુઃખ દીલ ધરવું ભવ પાર કયાં ઉતરવું—૩૫૫
છે નાથ વ્યંઢળ જેવા ના પામું કાંઈ સેવા
નીમ્યા છે દુઃખ દેવા શી આશો કરૂં સેવા—૩૫૬
પતિ બાળ સાથ હરખે પરણીતી સોળ વરસે
જાણ્યું તું કાંઇ વરસે કો દીન કામ સરશે—૩૫૭

પણ આશ એજ ઉડી ગઇ સોપારી વચ્ચે સુડી
હું કુટાઇ રાંડ ભુંડી થઈ રેવું પડશે લુંડી—૩૫૮
જુવાની મારી જાતી મુઝાય માડી છાતી,
હું રાંડી હોત આથી, તો લ્હાય આ સમાતી—૩૫૯
પતિ વીસ વર્ષ પુરા ન માણ્યરાં અધુરાં,
ના ઘર હજુય માંડયું, સંસાર સુખ છાંડયું—૩૬૦
મુજ જેવડી જે સખીઓ, પરણીતી સાથ બધીએ,
વળી સાસરીએ સાથે, ગઈતી નાથ પાસે—૩૬૧
તે માંડી ઘર બેઠી, વ્યવહાર માંહી પેઠી,
રમે બાળ તેની ગોદે, ઝુલાવે ગીત ગાતે—૩૬૨
પતિ મુજ પાસ પ્રેમે, લુંટી મઝા તે રેને,
પતિ પ્રેમ પુર જેને, ન દુઃખ કાંઇ તેને—૩૬૩
રે હાય સુખ મારૂં, તે સાથે સરખાવું
જમીન આભને જે છેટું, તેવું છે સુખ છેટું—૩૬૪
હું થઇતી પ્રેમ ઘેલી, આ જીંદગીમાં પેલી,
પતિ પરણે ત્યાં ઝુલે, ગયો પ્રેમ એ અમુલે—૩૬૫
પતિ વિચાર્યા વિદેશે, ગયા તે બાળ વેશે,
હું રહી ઓશીઆળી, રહીતી આશા ધારી—૩૬૬
મુજ પતિ જ્યારે આવે, તવ સુખ પાછું લાવે,
હતિ ધારણા એ મોટી, પડી સહુ તે ખોટી—૩૬૭
કર્તા—સંભારી દુઃખ જુનાં, આંસુ આવીઆં છે ઉનાં,
રડે સતી તો છાની, જોઇને કંથની નાહાની—૩૬૮

સતી ધરાઈ રોઈ, ના છાની રાખે કોઇ,
પીયું પાસમાં સુતો છે, રહ્યો એકી ટશે જોઇ—૩૬૯
સતી રડતાં નિહાળી, દુઃખ તેનું દીલ ભારી,
રહ્યો આંસુ નવ ખાળી, રહી આંસુધારા ચાલી—૩૭૦
ભવિ–સતિ શાંત થઈ પુછે છે, પતિ આપને આ શું છે,
શા કારણે રડો છો, શા કારણે બળો છો—૩૭૧
હું અભાગી પુરી, તમો તે સીર ઝુરી,
કાતીલ બનીને છુરી, આજે થઈ હું શુળી—૩૭૨
હું નાથ માફ માંગી, રહી છું જુવો જાગી,
હું નાર નીરભાગી, ના આમ હોને ત્યાગી—૩૭૩
માતાજી તમ જાણે, રૂદન થતાં આ ટાણે,
ફજેતી મારી થાયે, ઈજત બધીએ જાએ—૩૭૪
માટે રહોને છાના, જો હો પતિજ દાના,
કારણ બતાવો આના, રડો છો આમ શાના—૩૭૫
પતિ–પત્નિ રહીને બોલ્યા, પટ અંતરથી ખોલ્યા,
ઓ સુણ સતિ તું નારી, ના હોય ભુલ તારી—૩૭૬
મુજ સાથ સ્નેહે પરણી, શી વાત કહું વરણી,
હતી મુજ ઉમર નાની, હતી છેક તો નાદાની—૩૭૭
એ કાળ માંહી તુને, ના સુખ કાંઇ દીધું,
રમી બળતાં સંગાથે, યોવન અકાજ કીધું—૩૭૮

માતા પીતાએ તેવે વખત વીચારી કીધું
સમજ્યા વિના એ સીધુ જવા વિદેશ કીધું—૩૭૯

ત્યાં દેહ મારી સુધરે માતા પીતા એ ધારે
થયું ઉલટું ત્યાં મારે બધા બુરા વિચારે—૩૮૦

ગયો વિદેશ પહેલો જોઈ થયો હું ઘેલો
હતો પાસ પૈસો પુરો મુજ તાતે દીધેલો—૩૮૧

ખરચ્યો ઘણોય શોખે બધો વગર મોખે
ચઢયો વ્યસને હું પુરો ન રહયો હું અધુરો—૩૮૨

થયો હું ચાનો રસીઓ હોટલ માંહી ધસીઓ
થયો શોખ શીગારેટ ના રાખતો હું છેટે—૩૮૩

લોજ વીશીએ ભમીને રોજ કોરૂ જમીને
મુજ હોજરી આ ફુલી ગયો શોખમાં હું ડુલી—૩૮૪

થયો વીસ્કીનો શોખી બધો આધાર નાખી
બન્યો ઘેનમાં હું ઘેરો ફીકો પડયો છે ચહેરો—૩૮૫

છતાંય ટાપ ટીપે રહે તો કાંઈ બીકે
થઇતી ઉંમર મારી આવતી સમજણ સારી—૩૮૬

મીત્રો તણી મીંટીંગે ચર્ચાય વાત રંગે
વિષય તણી તો વાતો કરી વિતાય રાતો—૩૮૭

હોરાસું લક્ષ તેમાં માનીને સુખ એમાં
વીતાવું દીન તેમાં લલનાની પુરી લ્હેમાં—૩૮૮

મીત્રોએ દુઃખ જાણી લીધો મુને તાણી
વેશ્યા ગૃહો બતાવી મને દીધો લોભાવી—૩૮૯

હું રોજ ત્યાંય જાતો વિલાશે થાતો તાતો
સુણી મધુરી વાતો હું રોજ ત્યાં ધવાતો—૩૯૦

કંઇ આળ એમ કાઢયો અતિસે મોજ માણી
જીવન થતું એ જાણી પછીથી ધુળ ધાણી—૩૯૧

ઉંમર હજુય કાચી કરી ગમારી સાચી
નિસ્તેજ મુખ મારૂં થયું છે રોગે કાળું—૩૯૨

પ્રીકાશ દેહ મારે ન શકિત રહી લગારે
અંગ વ્યાધીથી ખવાંચું અન ના જરા ખવાયું—૩૯૩

ચળે વ્યસન પડીઆ આ દેહ સાથે જડીયાં
ભવસુખ બધા ટળીઆં કર્મભાગ્ય મારાં ઘડીઆં—૩૯૪

કંટાળ્યો દુઃખ જેથી હું આવ્યો અહિં તેથી
અહિંઆ થઈ ફજેતી તજ આશ તું હવેથી—૩૯૫

તું આશ જેની રાખે તે સુખ તું ન ચાખે
નિરમાલ્ય દેહ મારી એ કહું સતી વિચારી—૩૯૬

હું ધારી બેઠો એવું હવે નહિં હું જીવું
હું ક્ષય થકી પીડાઉં તો શક્તિ કયાંથી લાવું—૩૯૭

જીવન સલુણી તારૂ કરી મુકયું અકારૂં
મેં ખોલ્યું નર્ક બારૂં દુઃખી જીવન તારૂ—૩૯૮

રે હાલ દુઃખ તારૂં જોઈને દીલ મારૂં
રડી રહ્યું છે આજે સલુણી તુજ કાજે—૩૯૯

કર્તા—પતિનું દુઃખ જાણી સતી મુજાણી શાણી
વીચારી વદી વાણી પતીની વાત જાણી—૪૦૦

સતી—ઓ નાથ મારાં પ્યારા કાલે થશોજી સારા
દીન આવશે ઉજાળા તજો ઉચાટ પ્યારા—૪૦૧

દાસી તમારી હું તો હાજર હજુર છું તો
ન દુઃખ હવેથી આપુ ન નાથજી સંતાપુ—૪૦૨

પોઢોને પીયુ મારા જી થાવાને સુખારા
આ વાયુ ઢાળે દારા કોકીલ કંથ મારા—૪૦૩

કર્તા—પતીને ઉંઘ આવી સતી વીચારી લાવી
સતી—વિચાર ઉર લાવી દશા અરે શી આવી—૪૦૪

પતી વ્યસન પુરાં એકે નહી અધુરાં
આ તેથી વંઠયાં મુળાં કરમાયાં ફુલ ફુળાં—૪૦૫

અરે ખરીજ બીડી વળી તે નર્ક સીડી
તે બંધને દે ભીડી હરામ એવી બીડી—૪૦૬

બીડી દીવાના પીતા ન પાપથી એ બીતા
ચઢાવે ચીત ચાળે નખોદ કંઈક વાળે—૪૦૭

લાખોની લાળ ચાટે બીડી પીવાને માટે
ભટકાય હાટ હાટે બીડી પીવાને માટે—૪૦૮

ગંધાય શ્વાસ એવો સંડાસ દ્વાર જેવો
વળી કાળજુ જલાવે ખરે ક્ષયથી પીડાવે--૪૦૯
અંતે મોત બીડી આણે સમજુ તે કોઈ જાણે
મીથ્યા મુરખ તાણે બીડીથી મોજ માણે--૪૧૦
બળ્યો ચા તણોય ચસ્કો મુખેથી લાગે મસ્કો
જીવન ખુવાર થાતું એવી અભાગી ચા તું--૪૧૧
લોહી માંસને તું બાળી બનાવે દેહ કાળી
બાહેર ઉકાળે જેવી અંદર જલાવે તેવી—૪૧૨
ઘણા પીઆક તારા તણી રડે છે દારા
નરો વ્યંઢળ જેવા કરે છે તુજ સેવા—૪૧૩
ઘણા પીઆક તારા થઈ વાંઝીયા રૂપાળા
ફ્કડ ફ્રે તે સારા હરદમ તને પીનારા—૪૧૪
ઘણા પીઆક તારા ગયા તજી સંસારા
ઉગતી જુવાની ચાલ્યા એ નર્ક પંથ ઝાલ્યા—૪૧૫
માટે તજે જે ચાને ભવ તરે એ બહાને
નહી તો નખોદ કાઢે જો જો તો ધોળે દહાડે—૪૧૬
દારૂ દિવાના પીતા નહીં ધર્મથી એ બીતા
સોગંદ જુઠા એ ખાતા ઉપાડતા એ ગીતા—૪૧૭
વીપરીત બુદ્ધિ થાતી દારૂની સેવનાથી
થતો નર્કનો એ સાથી દારૂની સેવનાથી—૪૧૮

દારૂથી ફાગ બોલે, નરક દ્વાર ખોલે
ગણાય શ્વાન તોલે, લોકો ભુંડાઇ બોલે—૪૧૯

ઈજત કાંકરા એ થાતાં, ગાંઠેથી ગર્થ જાતાં
અંતે ખરાબ થાતા, દેહ દર્દમાં પીડાતાં—૪૨૦

બધાં વ્યસન એવાં, સમજુએ છોડી દેવાં
આ દુઃખ મારે આવ્યું, એ વ્યસને સમજાવ્યું—૪૨૧

ધીક્કાર દારૂ બીડી, ધીક્કાર ચા તું ભુંડી
ધીક્કાર પેદા કરતાં, ધીક્કાર સેવનારા—૪૨૨

અબળાની આશ તુટે, એ પાપ તમ પુંઠે
સૌભાગ્ય મારૂં લુંટે, એ પાપ તમ પુંઠે—૪૨૩

ધીક્કાર એમ દેતી, ફીટકાર મુખ કહેતી
સતી ગઈ છે ઉંઘી, મુખેથી શ્રાપ દેતી—૪૨૪

અધુરી વાત વીતી, સાસુએ બાંગ દીધી
સાસુ-હજુએ રાંડ ઉંઘે, ના કામ કંઈ સુઝે—૪૨૫

કર્તા—ઝબકીને સતી જાગી, સાસુની બીક લાગી
નીસાસા નાંખી ઉઠી, કામે જઇને લાગી—૪૨૬

સતીને સાસુ કહેતી, મુખેથી ગાળ દેતી
હવે નથી હલેતી, કરોને કામ તેથી—૪૨૭

તું ખાઈ રાંડ ફાટી, દેખાય રાંડ ઘાટી
છે પુત્ર મુજ નાનો, વેશ્યા તમેય માનો—૪૨૮

તું આંખ કાળ જેવી, સાક્ષાત કાળી દેવી
તે જોઈ પુત્ર બીહીતો, નથીય ખાતો પીતો—૪૨૯

રાંડ વંતરી તું પુરી, બધાય કરમે સુરી
મુજ છોકરાને સુળી, સમી તું રાંડ બુરી—૪૩૦

માટે નીચુંજ ન્યાળી, તું ચાલજે હત્યારી
નહી તો દશા તારી, બુરી થવાની ભારી—૪૩૧

કર્તા–સતીને એમ સારે, નીત સાંજ ને સવારે
કહેતી ઘેર ને બારે, વદે તે સાથ ગાળે—૪૩૨

સતી આંસુડા નિગાળે, ચઢે તે કોણ વારે
સામો શબ્દ જો ઉચ્ચારે, તો માર કંઇક મારે—૪૩૩

સતીના એમ જાતા, દીનો બધાય દુઃખના
કંકાસના પ્રતાપે, ઉડયા ઉલ્લાસ મુખના—૪૩૪

સાસુના આમ તાપે, સતી તો રોજ ત્રાસે
વળી થતી નીરાશે, પતીની જાય પાસે—૪૩૫

સસરોય દુઃખ દે છે, મુખેથી ગાળ દે છે
ગધેડી ઘોડી કે છે, હમેશ ત્રાસ દે છે—૪૩૬

ના એકે ઠામ ઠરવા, સતીને સાસરીમાં
હજુ ન હામ હારે, વિશ્વાસ છે હરીમાં—૪૩૭

કરતાજ લોક ચેષ્ટા, સતી જ્યાં બહારે જાએ
કટકેલ ટોળી માંહે, સતીની વાત થાએ—૪૩૮

છીનાળ ધારી તેને લંપટ પુરૂષ ફરતા
છળવા સતીને બળથી વિચાર કાંઈ કરતા—૪૩૯
જોખમ ભરેલી રીતે સતી રહેતી બીતે
બળવાન શતરૂ ઘરમાં અબળા એ ત્યાં શું જીતે—૪૪૦
અહિંયાં પતીની સ્થિતી ગંભીર ઘણીય થાતી
શક્તિ હવેય જાતી અશક્તિ ઉભરાતી—૪૪૧
લાલી ગુલાબી મુખની પ્રતિદીને જ ઉડતી
અશક્તિ અંગે આવી કાન્તિજ ફીકી પડતી—૪૪૨
સતિનો સાસુ સસરો ચિંતા કરે છે સુતની
કરાવે દોરી ધાગા ઠરાવે બાધાં ભુતની—૪૪૩
એકે ન ટેકી લાગે ન દુઃખ એથી ભાગે
ઉલટું વધારે લાગે ના દુઃખ એથી ભાગે—૪૪૪
બોલાવ્યા જોશી જતીઓ બતાવી ગૃહ દશાઓ
જોશી બતાવે એવું ગૃહ જાપને જપાવો—૪૪૫
જોશી જપે છે જાપો જેથી કપાય પાપો
ભુવા ઘણાય ધુણે હમેશાં બેસી ખુણે—૪૪૬
આવી અનેક રીતે ખરચ્યું ઘણુંય નાણું
ના પુત્ર સાજો થાયે ના સુધર્યું એ ટાણું—૪૪૭
વૈદ્યો બોલાવ્યા ઝાઝા આવ્યા પરગામ કેરા
બતાવી નાડી સુતની જમાવ્યા વૈદે ડેરા—૪૪૮

માત્રા વિવિધ જાતી એ દર્દમાં અપાતી
છે લોહ બંગ કેરી અબરખ તામ્ર કેરી—૪૪૯
સાકર શીરા તે ઉપર કઢાવેલ દુધ પાએ
ન ટેકી તોય લાગે સાજો ન પુત્ર થાએ—૪૫૦

પછી ડાકટરો બોલાવ્યા એમ. બી. એસ. થયેલા
એલેમ એન્ડ એસે જે પાસ થયેલા—૪૫૧

છે શીર હેટ શોભે ચશ્માં નયને ઓપે
ઓળખાય સૌથી પેલા વળી કેશ ફેન્સી ઓળે—૪૫૨

ભરી ડોઝ વીસ્કી પાએ વાઈન દેશી ઝાઝો
દવા વિદેશી બીજી ભર્યો બાટલો મઝાનો—૪૫૩
પણ તે પીવાડી થાકયા ના ફેર કાંઈ લાગ્યો
સતી તણાય દુઃખનો દીવસ આવી લાગ્યો—૪૫૪

એકે ન ટેક લાગી સાસુ કે સસરાની
સતી ને માથે ધારી ચઢાવ્યું આળ જાણી—૪૫૫

સાસુ કહે સતીને આ રાંડ ફાટી હાવે
તું ડાકણી છે પુરી તુજ ગુણ એ કહાવે—૪૫૬
મુજ પુત્ર બાળો ભોળો લઈ ખપ્પર તે ખાંતો
વૃથા અમારો આજે મનખો કીધોય બાધોય—૪૫૭

જો પુત્ર મારો મરશે તો તારે મરવું પડશે
એ જાણજે તું સાચું તું મોત એજ વાંચું—૪૫૮

કર્તા—સતી સાંભળી રડે છે વીધી લેખથી નડે છે
ઉત્તર કાંઈ ના જડે છે ખુણે બેસીને રડે છે—૪૫૯
સતીના દીન જાતા કઠાપા રોજ થાતા
ન આપતું કો સાતા વહે છે શબદ તાતા—૪૬૦
એક દીન સાધુ આવ્યો ભીક્ષાનૂદેહી કરતો
સતી પતીને જોઇને ઉચાટ દીલ કરતો—૪૬૧
શોકે છવાયું મુખડું સતી પતીના દુઃખથી
નીરખે જોનાર એવું કીધું છે મુખ દુઃખથી—૪૬૨
સસરો—પુછે સતીનો સસરો મહારાજ કેમ લાગ્યું
વિલાયું મુખ શાથી શું દુઃખ આંહી જાગ્યું—૪૬૩
બાવો—બાવો ઉઠયો ત્યાં બોલી વળી તે દીલ ખોલી
શું શેઠજી જુવો છો તમ પુત્ર ખાય ફોલી—૪૬૪
તમ પુત્રને ડાકણુ વળગી છે શેઠ ભારે
તેથીજ મૃત્યુ આનું હું દેખતો અત્યારે—૪૬૫
શેઠ—તવ શેઠજી ત્યાં બોલ્યા ઓ બાપુજી એ સાચું
મુજ પુત્ર રોજ ગળતો તમામ કહેવું સાચું—૪૬૬
મહારાજ કોણ એવી વળગી છે જીવ લેવા
માલુમ નથી એ પડતું બતાવો સાધુ દેવા—૪૬૭
બાવો—ઓ શેઠ સુણ કહું છું બાધાય તેની દઉં છું
તમ ઘર તણી કો નારી તેણે કરેલું ધારી—૪૬૮

ના નામ તેનું આપું પણ કષ્ટ એજ કાપું
જો હોય વિચાર કહેજો નિશ્ચીંત થઇને રહેજો—૪૬૯

શેઠ—સુણીને શેઠ ત્યાં તો મહારાજ પાય પડીયા
મહારાજ આજ મારા નશીબે આવી ચઢીઆ—૪૭૦
ઓ બાપજી દયાથી મુજ પુત્રને જીવાડો
અતિ ઉપકાર થાશે બદલો વાળીશ સારો—૪૭૧

બાવો—બાવો વધો ત્યાં વાણી ઓ શેઠ જુવો જાણી
રહેઠાણ મારૂં પાદર એક વડની એંધાની—૪૭૨
તમ પુત્રની વધુને સંધ્યા સમે વિચારી
એકલી અબોલ ભેજો તે પાસ આવે મારી—૪૭૩
હું મંત્રી જળ આપું તમ પુત્ર કષ્ટ કાપું
સંભાળી લાવે તેને ઓળો પડે ન જેને—૪૭૪
નહિ તો નકામું થાશે તમ પુત્ર જીવ જાશે
માટે સમજાવી વહુને ભેજો એ સાચું કહુને—૪૭૫
ના વહેમ કોઇ રાખો નહિ તો બધુંય બગડે
દીન આઠ પાવું પડશે તો દર્દ પાછું પડશે—૪૭૬

શેઠ—સુણીને શેઠ બોલ્યા મહારાજ એજ સ્હેલું
મુજ પુત્ર સાજો થાશે તો આવશે એ પહેલું—૪૭૭
શીરપાવ સારો દઇશું મહારાજ પુત્ર ઉઠે
સુધરી એ જાય બાજી કદાપી દઇવ ત્રુઠે—૪૭૮

બાવો–સુણીને બાવો બોલ્યા, શેઠ શું એ બોલ્યો
શીરપાવ દેઈ સારો, શું ભાર મુજ તોલ્યો—૪૭૯
સાધુ કદાપી મરતા, પૈસા ગૃહે ન કરમા
દુઃખો વેઠે એ વનમાં, કદી રહે ન ઘરમાં—૪૮૦
છે બેન માતા જેવી, સ્ત્રી જાત આખા જગની
મરતાંય યોગી મનમાં, વાતો કરે ન ભગની—૪૮૧
માટે ન શેઠ મારે, પૈસો ન એક જોઈએ
પરમાર્થ કામ મારે, કરવું બતાવ્યું કોઈએ—૪૮૨
કર્તા–તે કહીને એવું ચાલ્યા, બાવોજી ભાર મુકી
સતીનાં સાસુ સસરો, ગયાં છે ભાન ચુકી—૪૮૩
સસરો–સતી બોલાવી પાસે, કહ્યું તહાં ખુલાશે
કહોને સાચુ ગોરી, તમોથી ત્યાં જવાશે—૪૮૪
સાધુ છે સત્વ ગુણી. ન આવે આંચ ઉની
પતિ તમારો જીવે ન કરશો ઉની ફુની—૪૮૫
સતી–સતિએ વાત સુણી, શોકે ભરાઈ ત્યારે
રે હાય કેમ કરવું, વગર મહોતે મરવું—૪૮૬
સંધ્યા સમય જાવું, એકાંત વેળા ત્યાંહી
અબળા અકેલી હું છું, ન બેલી મુજ ત્યાંહી—૪૮૭
માટે આ સાસુ સસરા, સંગાથ કોઈ હોશે
તો જઈશ સાધુ પાસે પતિ જીવ્યાની આશે—૪૮૮

સાસુ–સાસુ વદી સપાટે, ઓ રાંડ આ શું બોલે
પડશે જવુંજ તારે, નાહક નકામું બોલે—૪૮૯
ત્યાં જાય જીવ તારો,પરવા ન તેની ધારી
ચાહે તે ભોગે ત્યાંથી, જળની લઇ આવ ઝારી—૪૯૦

સતી–સતિએ વિચાર્યું મનમાં, હું ના કહીશ આંહિ
મુને તો માર મારે, પડશે જવુંજ ત્યાંહી—૪૯૧
દીનેશ ઇશ મારો, કરજે બચાવ સારો
કરજે શીયળ રક્ષા, લેજે તું પ્રાણ મારો—૪૯૨
અનાથ હાથ જોડી, ઓ નાથ તુને કહે છે
શીયળ ન ભ્રષ્ટ કરજે, તદાપી પ્રાણ હરજે—૪૯૩
પતિ થવાને સાજા, લીધી છે આજ બાધા
તે ઇશ પાર પાડે, સંકટ પડેલાં આડે—૪૯૪

કર્તા–કરતી વિલાપ આવા, તઇયાર થાતી જાવા
સંધ્યા પડી છે જ્યારે, વસ્ત્રો સજ્યા છે ત્યારે—૪૯૫
આંખેથી આંસુ ધારા, વરશી રહી ચોધારે
તીમીર ઘોર જામ્યું, તવ નીકળી તે બહારે—૪૯૬
ઘુંઘટ ઘણેરો તાણી, મનમાં ધરી એંધાણી
તરકટ બધુંએ જાણી, બીકે બદે ન વાણી—૪૯૭
પ્રીય વાંચકો ઓ મારા, પીડાય ત્યાં શી દારા
કઠલાલકર તે તો અવર ભાગ માંહિ છે તો—૪૯૮

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૯–૧૦.

રાગ–બારમાસી.

સતી ગઈ છે ત્યાં તો, છે પર્ણકુટી જ્યાં તો
ત્યાં શીવ કેરૂં દહેરૂં, શોભા આપતું અનેરૂં—૪૯૯
સરીતા વહેતી સારી, દેખી મુઝાય નારી
અબળાનું અંગ તેનું, ડરે છે દીલ તેનું—૫૦૦
રાત્રી અતીશે કાળી, દેખી મુઝાય નારી
નિર્જન બધુંય ભાસે, તેથી એ નારી ત્રાસે—૫૦૧
બોલે શિઆળ વનમાં, સતી ડરે છે તનમાં
તથાપી જાવા તેણે, હીંમત ધરી છે મનમાં—૫૦૨
સરિતા વહેતી ખળખળ, કરતી ઉચ્ચાર પળપળ
ઉપજાવે ત્રાસ ભારી, સહે શી રીતે નારી—૫૦૩
વેગેથી વાયુ વાતો, સતીનો જીવ જાતો
પડઘા અનેક પડતા, અતી સતીને નડતા—૫૦૪

ચોધાર નયને રડથી, વળી આખડતી પડતી
દુઃખેથી પાય ધરતી, ઉચ્ચાર કાંઇ કરતી—૫૦૫
અરેરે દેવ આશું, કરી બુરી દશા શું
અબળાની જાત ધારી, હિંમત ચલાવી સારી—૫૦૬
કોમળ કુસુમ માથે, ગીરી ચઢાવ્યા સાતે
પ્રભુ હજાર વાતે, અરે શું ન્યાય આતે—૫૦૭
ધાર્યું તું દુઃખ દેવા; ઉગારી શુંય લેવા
આ દેવ આજ મારૂ, ખોવાયુ પાન કાહુ—૫૦૮
આ દુઃખથી ઉગારી, લ્યો સ્વર્ગમાં સ્વીકારી
દઈ ધ્યાન પ્રભુ ધારી, એ અર્જ સુણી મારી—૫૦૯
કરીશ આત્મ હત્યા, ના અર્જ આ સુણાશે
નક્કી એ દેવ તમને, એ સર્વે પાપ થાશે—૫૧૦
સંકલ્પ આમ કરતી, ધીરેથી કાપે ધરતી
આવી મઢીની પાસે, અનેરી આજ આસે—૫૧૧
પતિ નીરોગી થાસે, તવ કષ્ટ દુર થાશે
સહન કરેલું દુખડુ, સફળ તો ત્યારે થાશે—૫૧૨
સુંદર નદીને તીરે, યોગીરાજની મઢી છે
પુરાણું શીવ દહેરૂ, શોભા કરે અનેરૂં—૫૧૩
મઢુલી એક ત્યાંહી, યોગી બીરાજ્યા માંહી
ધીમો પ્રકાશ બળતો, ના કર્ણ સાદ પડતો—૫૧૪

સાતા વળી સતીને, એ જોઈને જતીને
દવા ત્વરાથી લઈને, જઈ પહોંચીશ હું પતીને—૫૧૫
અહિં યોગી બેઠા જપતા, સતીના જાપ જાતાં
નિહાળી રાહ નયનો, કયા છે રાતાં રાતાં—૫૧૬
યોગીને મન આશા, વિચાર સુજે ખાસ્યા
અહિંઆ એ નારી આવે, અતોશે સ્નેહ ભાવે—૫૧૭
અહિ ન કોઈ એનું, ઉપરાણું લેય એવું
કહેતાં કબુલ થાશે, ભવ દુઃખ મારૂં જાશે—૫૧૮
વિચાર એવા કરતા, સતીનું ધ્યાન ધરતા
ઉઠીને જોતાં વળતાં આવીને પાછા ઠરતા—૫૧
પગરવ સુણ્યો એવે, યોગીજી કાંન દેવે
ઉઠીને સામા ધાયા, ભરી ભભુત કાયા—૫૨૦
સતી છુપાતી આવે, યોગીજી જોતા ભાવે
અતિસે હર્ષ લાવે, સફળ દાવ હાવે—૫૨૧
સતિ નીકટ આવી અતિશે બીક લાવી,
યોગીની દેહ આજે, કૃતાંત કાળ લાગી—૫૨૨
પાયે પડી તે દુરથી વાણી વદે ન મુખથી
હૈયું ભરાઈ આવ્યું, રૂદન કરે છે દુઃખથી—૫૨૩
યોગી વધ્યા ત્યાં મુખથી નારી શું આમ ડરતી
તું રાખ હામ હૈયે અહિંયા ન કોથી ડરતી—૫૨૪

ન બીક વાઘ વરૂની, ન બીક ચોર કેરી
આનંદ ભુમી અહીંઆ, અહિંઆ, મજા અનેરી—૫૨૫

સતિ વદી ત્યાં વાણી, પીતાજી આપો પાણી
જઈને પતિને પાવું, ખોટી અહિં ન થાઉં—૫૨૬
સાસુડી મારી લઢશે, મોડું થયું છે માટે
સસરાનો ક્રોધ કારી, એ જીવતીય દાટે--૫૨૭

દયા કરોને બાપું આ દીકરીને તારો
કરો વિદાય વહેલી, ન એક આરો મારો--૫૨૮
યોગી ભવાં ચઢાવી, વધ્યા તે ક્રોધ વાણી
અમથા શું બ્હાના કાઢે, સતી થઈને શાણી--૫૨૯

ગાંડું વદે શું આવું, વદે ન મુર્ખ આવુ
જો હોત પાણી પાવું, તો શીદ તને લાવું—૫૩૦

જાણી બુઝીને બાળા, કરીએ ન આમ ચાળા
આવો સૌભાગ્ય મારા, વદો ન આવુ દારા---૫૩૧

રંગેથી સહી રમીએ, કેલી અનેરી કરીએ
સફળ સંસાર કરીએ, પડીને પ્રેમ દરીએ—૫૩૨
યોગીની વાણી સુણી, બધુંય લોહી સુકયું
યોગીની વાણી સુણી, સતીનું દીલ દુખ્યું---૫૩૩
પગે ભરાયુ પાણી, યોગીની નેમ જાણી
જીવ્યાની આશ ત્યાગી, રહી ઈશ દાદ માગી---૫૩૪

ધરીને હામ હૈયે, સતી વદી છે સામું
યોગી પીતાજી જેવા, વદો શું ગુરૂ દેવા—૫૩૫
હું આવી આજ આંહી, છું મર્ણ બીક ત્યાગી
પતીના સુખ કાજે, આપદ બધીય માગી—૫૩૬
સતીનો ધર્મ મારો પતિના જીવ માટે
આ દેહ મુજ અર્પું, પતિના જીવ સાટે—૫૩૭
લંપટ ન માનો મુજને, હું દીકરી તમારી
તમે ગુરૂજી જેવા, દો સીખ મુજને સારી—૫૩૮
વિચારી બોલ બાળા, અહીંયા ઉપાય તારા,
ન ચાલસે કદાપી સતી દઈશ શ્રાપી—૫૩૯
જાન્નમ જાય તારા, પતિ કદાપી આજે
ન નાવું ધોવું ન મારે, બોલાવી મુજ કાજે.—૫૪૦
યોગી વદો શું આવું, જરા તો બીક રાખો
અબળા ફસાવી આવી, ન સ્વાદ સારો ચાખો—૫૪૧
ન શ્રાપ કાંઇ ચાલે, ન માર કાંઇ સાલે
અહિંઆ કોઇ ન મારૂં, પ્રભુ વીના ન ધારૂં—૫૪૨
માટે લવારી ત્યાગી, આપો દયા વીરાગી
માયા બધીય ત્યાગી, જરા જુઓને જાગી—૫૪૩
યોગી વદયા ત્યાં એવું, સતી બધુંય જાણું
કષ્ટો અનેક વેઠયાં, તો આવીયું આ ટાણું—૫૪૪

હું નાતનો છું તારી હતી ઉમેદ ભારી
ઓળખ મને તું નારી, મુર્તી મધુરી મારી—૫૪૫

તુને પરણાવીને જ્યારે, કરી માગણી મેં ત્યારે
જોઇને સુખ તારૂં; ઘેલુ થયું તું મારૂં—૫૪૬

પણ તાતે તારી જાણી, ઉમર ઘણેરી મારી
પઇસો ન પુરો દીઠો, તેથી તું દેહ બાળી—૫૪૭
તે દીનનો હું ઘેલો, ફરૂં છું તુજ કેડે
ઉપાયો કંઇક કીધા; મળવાને તુજ પેરે—૫૪૮

ન ફાવીઓ હું કયાંહી, તો આવીઓ હું આંહી
બાજી બનાવી આવી, લગાવી સારી ચાવી—૫૪૯

અહીંઆ તું આજે કબજે, પડી છું નારી મારે
વિચારી બોલ બાળા કરવું છે કેમ તારે—૫૫૦

સુણીને આવી વાણી, ભયભીત થઈ છે બાળા
હવે શું આંહીં થાશે, લાગ્યાં કયાં ભોગ મારા—૫૫૧

હવે જો હીંમત હારૂં, પાપીનું થાય ધાર્યું
ભીડીરે હામ માથે, લહું હું શીર સાટે—૫૫૨

મરવાનું આજ મારે, નિર્માણ છેજ કીધું
સતીએ ધારી એવું, વીચારી એજ લીધું—૫૫૩

પછી વદી તે વાણી, યોગી વદી શું જાણી
હસે તમારૂં સાચુ, પરંતુ છેજ કાચુ—૫૫૪

સતી ભલેથી મરશે, કદી ન બીજે વરસે
માતા પીતાએ જેવો, પતિ દીધો તે લેવો—૫૫૫
આપણી એ નીતી, સતી પણાની રીતી
ન પાળતાં એ બીતી, આવે હજાર મીતી—૫૫૬
દયા જો હોય દોને, બધી મજાક છોડી
ના નહી તો કહોને, હું જાઉં જેથી દોડી—૫૫૭
યોગી વદયા ત્યાં વાણી, દબાવવા ન આંહી
માનીશ કદાપી નાહી, ધકકેથી લઈશ માંહી—૫૫૮
હવે સતીએ જાણ્યું, અહીં આમ વારો વાણુ
પાપી આ લાજ લેશે કલંક શીર દેશે—૫૫૯
વિચાર આવો કરતી, પાછાં ડગા એ ભરતી
અરેરે સિંહ પાસે, શિયાળ જેમ ડરતી—૫૬૦
ટકકર મુખેથી ઝીલે, પાછી પડે તે ચીલે
યોગી ઉભા છે સામા, વદન કરીને વીલે—૫૬૧
આ નારી જાય ચાલી, યોગીને ભાસ્યું જ્યારે
નયન બન્યાં છે રાતાં, ચઢયો છે ક્રોધ ત્યારે—૫૬૨
અરેરે ભક્ષ આવ્યો છટકી શું જાય આજે
આ દેહ ખ્વાર કીધી, અરેરે જેને કાજે—૫૬૩
તીલક કરે જયાં લક્ષ્મી, શુ ભાલ જોવા જાઉં
ગૃહે પધારે ગંગા, મુહુર્ત જોવા જાઉં—૫૬૪

અભાગી હોય જે તે, અવસર અમુલ્ય ચુકે
ચાલીને આવી રંભા, તો કોણ એને મુકે ?—૫૬૫

નિશ્ચય કરીને આવો, બોલ્યા બળેથી બાવો
દયા જ દીલે લાવો સાંજે સલુણી જાવો—૫૬૬

ડગલાં કહીને ભરીયાં, સતીને સ્નેહ કરવા
આવો સલુણી આજે, આવોને દુઃખ હરવા—૫૬૭

સતીએ જાણ્યું હવે પાપી પડયો છે પુંઠે
છે દૈવ કોપ કરીઓ શું આમ અહીં રૂઠે—૫૬૮

સતી ત્વરાથી ચાલી, મઢી બહાર આવી
પાપી પડયો ત્યાં પુંઠે, અંતરે રોષ લાવી—૫૬૯

સતીને ઝાલી કમરે, ખભે ઉપાડી જ્યારે
વિધુત પડતી તેવે, સતીને લાગ્યું ત્યારે—૫૭૦
સતીને ક્રોધ ચડીઓ, પાપીના કૃત્ય સામો
અબળા બની ત્યાં સબળા, કર્યો પ્રહાર સામો—૫૭૧

કરીને બાણુ ઝાઝુ પાપી કનેથી છુટી
કુદીને લાત મારી, યોગીની મોત ઘુંટી—૫૭૨
અજાણતાએ વાગી યોગીના મર્મ સ્થળમાં
પોકારતો એ ધરણી યોગી પડયો છે કાળમાં—૫૭૩

પાપીની આ દશાથી, સતીને શોક વાપ્યો
મરણુ અરેરે પામ્યો આ યોગ કયાંથી આવ્યો—૫૭૪

સતી વીચાર કરતી, ઉભી છે ભાન ભુલી
દુર્ભાગ્ય કેરા યોગે, સતી જવાનું ભુલી—૫૭૫

પાપીને કળ વળતાં, ઉઠીને આવ્યો ધાઈ
રંડા ઉભી તું રહેને, અહીંથી કયાં તું જાએ—૫૭૬

ઝાલીને બળથી બાળા, પાપી ધરીને વ્હાળા
ક્રોધે ઉપાડી બાળા, કરવાને કર્મ કાળાં—૫૭૭

પાપીના બળ આગળ, સતીનું શુંય ચાલે
કરી પછાડા થાકી, બની સતી બે હાલે—૫૭૮

ગઈ ભાન સતી ભુલી, જીવ્યાની આશા મુકી
અહિં પાપી ક્રુર પુરો. દયા ગઇ છે સુકી—૫૭૯

અશકત અંગ સતીનું, ધીમેથી લાગ્યું પડવા
તેવે તો પાપી ત્યાં તો, લાગ્યો છે ઘાટ ઘડવા—૫૮૦

સતીની લાજ જાતાં, ન સાંભળી કે જોઈ
વળી રામ રાખે જેને, ન ચાખતું એ કોઈ—૫૮૧

સતીને દુઃખ પડવા, નીમ્યું છે જગત સાથે
કુલટાને સુખ દેવા, પ્રભુ મથે છે સાથે—૫૮૨

સતીના દુઃખ અંતે, સ્વર્ગીય સુખ મળતું
કુલટાના સુખ અંતે, અતીવ દુઃખ મળતું—૫૮૩

અહિંયાં સતીની આવી, સ્થીતી દુઃખે ડુબેલી
અહિંયાં ન કોઈ તેનું, અરેરે હાય ? બેલી—૫૮૪

વેળા અણીની આવી, સતીએ ચીસ પાટી
જંગલ બધુંય ધ્રુજ્યું, ધ્રુજી બધીય ઝાડી—૫૮૫
એવે અવાજ આવ્યો, સબુર પાપી રહેતું
ન કર્મ કાળુ પાપી, કરીશ ના અરે તુ—૫૮૬
તુજ કૃત્ય કેરો બદલો, દેશે પ્રભુજી આજે
છે પ્રેર્યો સહાય માટે, પ્રભુજી મુને આજે—૫૮૭
કહેતામાં આવી નર તે. પાપીને કંઠ વળગ્યો
સતીની છાતી પરથી, ઉઠાડી દીધો અળગો—૫૮૮
ધરણીએ ઢાળ્યો તેને, અતીશે માર મારી
વળી મુખેથી વદતો, બતાવ શકિત તારી—૫૮૯
ઢીચણ મુકીના મારે, પાપી થયો બેભાને
પડયો તે હામ હારી, મરી ગયો તે જાણે—૫૯૦
પછીથી દોર લાવી, હાથે પગેથી બાંધ્યો
વળી તે સ્થંભ સાથે, બળેથી તેને બાંધ્યો—૫૯૧
અહિંયાં સતીની સ્થિતી, બેભાન માંહી પુરી
તે નર ગયો તે પાસે, સતી રહી ત્યાં ઝુરી—૫૯૨
વસ્ત્રોએ ઠીક કીધાં, આશ્વાસનાય કરતાં
નાખે સમીર મુખ પર; પાણી તે પાય ડરતાં—૫૯૩
કંઇ કાળ વીત્યો એવો, સતીનો શ્વાસ આવ્યો
જીવ તો ગયેલો ઉડી, હવે ઠેકાણે આવ્યો—૫૯૪

ઉઘાડી આંખ જોતી, વળી તે દાબી દેતી
અતીશે કષ્ઠ અંગે, સત્કાર મુખે લેતી—૫૯૫

હવે તો ભાન આવ્યું, ઉઘાડી આંખ જોતી
અવર પુરૂષ દીઠો, નિહાળી જ્યાંરે જોયું—૫૯૬

ભયભીત તેથી થાતી, આખો મીંચાઇ જાતી
જાણી ગતી સતીની, એ નર ભરાઈ છાતી—૫૯૭

બોલ્યો મધુરી વાણી, ડર તજો આ નારી
પાપીને દેઈ શીક્ષા, હું રક્ષા કરૂં તમારી—૫૯૮

નિર્ભય તમે છો નારી, નીરખોને આંખ ખોલી
સતીએ નિહાળી જોયું, ત્યારે જરાય બોલી—૫૯૯

માગીને પાણી પીધુ, બેઠી જરાય થઇને
બોલી મધુરી વાણી, જરાક થાક ખાઇને—૬૦૦

અજ્ઞાત નરના સામુ, એકી નજરથી ન્યાળી
નિર્ભય હવે તો થઇને, બોલી મધુરી વાણી—૬૦૧

અહિયાં તમે તો કયાંથી, આવ્યા છો મારી વ્હારે
ઓળખ તમારી આપો, ઉપકાર કીધો ભારે—૬૦૨

અબળાની અર્જ એ છે, હરી કલ્યાણ કરશે
છો ગાય વારે ધાયા, તે શુભ સારું વળશે.—૬૦૩

મરતી બચાવી સાથી, આ દુષ્ટના પંજાથી
ઉપકારી નર તેમાં. કયા સ્વાર્થના સરવાથી—૬૦૪

હસીને નર બોલ્યો, બાળા વિચારી બોલો
ન સ્વાર્થ મારો કાંઈ, શું કામ આવું બોલો—૬૦૫

દુનીયા બધીમાં ભાળો લંપટ નરો ભરેલા
ના ના હજીય કંઇ તે, નીતી રીતી ભરેલા—૬૦૬

ઓળખાણ આપું કાંઈ, હું ઓળખું છું તમને
મુકીશ ઘેર આવી, તવ સાતા મુજ વળશે—૬૦૭

તૈયાર થાવ ઉઠો, વિલંબ કરો ન હાવે
રાત્રી ઘણીય ગઈ છે, વિલંબ કરો ન હવે—૬૦૮

વળી સતી ત્યાં બોલી, હવે શું ઘેર આવું
પાપીએ ભ્રષ્ટ કીધી, હું મુખ ના બતાવું—૬૦૯

ઉપકાર આપ ભારે, મેં અંતરે ઉતાર્યો
તમો સીધાવો સુખથી, મેં શ્રય પંથ ધાર્યો—૬૧૦

સરીતા વીષેજ અહીંથી, પડતું મુકીશ જઇને
આ પાપી દેહ ટાળી, પવીત્ર સ્વર્ગ જઈને—૬૧૧

માટે મુને મરવા, જવા દો કર્મ કરવા
તમો તમારે પંથે, સીધાવો કહું છું અંતે—૬૧૨

બોલ્યો પુરૂષ વાણી, સતી સુણીને શાણી
તમ ધારણાએ ખોટી, નવ દેહ તમારી બોટી—૬૧૩

પાપીના ભ્રષ્ટ કરતા, પહેલાં હું તો આવ્યો
પાપીને દેઈ શીક્ષા, તમ ધર્મને બચાવ્યો—૬૧૪

હું કસમ ખાઇને કહું છું સચવાયો ધર્મ પુરો
જુઠી ન મુજ વાણી વિચાર ટાળો ખુરો—૬૧૫

મરવા ન દેઉં હળ તઇયાર થાવ જાવા
થોડામાં સમજી જાવો ટાઈમ નથી સમજાવા—૬૧૬

સતી સુણીને વાણી ઉઠીએ સાચુ જાણી
ચાલીએ નરની સાથે રસ્તો વિતાવી વાતે—૬૧૭

આવ્યું છે શહેર પાસે, દાખલ થઇ ત્યાં નારી
પાછળ વળીને જુવે. ના નર ગયેલો ભાગી—૬૧૮

વીસ્મય થઈ તે નારી, આ નર ગયેલો ભાગી
કૌતક અનેરૂ આતો, સતી રહી છે ભાળી—૬૧૯

શું સ્હાય મુજ કરવા, આવ્યા શ્રી નાથ આંહી
પંચાળી સ્હાય કીધી મને ગણી શું માંહી—૬૨૦

ના ના નથી હું એવી સ્થીતી વિષે ચઢેલી
પામર હજુય નારી કરે શું વ્હાર મારી—૬૨૧

ત્યારે શું કોઇ લંપટ, બાજી હજુય બીછાવે
ફસાવી કંઇક મુજને, સંકટ હજુએ લાવે—૬૨૨

વિચાર આવા કરતી, સતી અતીશે ડરતી
ત્વરાથી ચાલી જાએ મધ્ય શહેરની મોઝારે—૬૨૩

સંકટ કાંઈ ન આવ્યું સતીનુ ઘર આવ્યું
ધીમેથી વ્હીતાં બાળા, ગૃહ દ્વારને ખખડાવ્યું—૬૨૪

છતાં ન કોઇ જાગ્યું, નિશા વિતી વધારે
પોકાર કંઇક પાડયા ન બોલે કો લગારે—૬૨૫

હવે તો થાકી સતીએ નિશ્ચય કર્યો છે એવો
પડી તો બહાર રહેવું ના સાદ કોને દેવો—૬૨૬

વિચાર એનો કરીને ધરણી પરે તે સુતી
શ્રમીત દેહ તેની છતાંય આંહી સુતી—૬૨૭

સહન કરે છે કષ્ટો નીજ ધર્મ રાખવાને
હજુય-નીમ્યું ન હતું શુભ સુખ ચાખવાને—૬૨૮

વિચાર આમ કરતાં નીદ્રા સતીને આવી
રજની ગઈ છે ચાલી. દીનકર સવારી આવી—૬૨૯

સતી છતાંય ઉંઘે શ્રમીત થયેલી દેહે
સાસુજી વહેલાં ઉઠયાં સતીને નવ દેખે—૬૩૦

પથારી જોઈ પહેલી પછી તે બહાર નીકળી
દીઠી સુતીને સુતી, અતિશે રોષ કકળી—૬૩૧

પાસે જઇને તેલે પ્રહાર લાત કીધો
પુછયા વિના એ કાંઈ અતિશે માર દીધો—૬૩૨

થાકી તે ગઇ જ્યારે શરૂઆત ગાળ દીધી
રંડા અકેલી અહીંઆં સુતાં જરાય બીતી----૬૩૩

છીનાળ શાના સુખમાં અહીંઆ રહી તું ઉંઘી
તું કર્મ રાંડ કાળાં વળી પુરી તું ગંદી—૬૩૪

સતી મુંઝાએ મુખથી, બેઠી રડે છે દુઃખથી
દે ડામ દાઝયા ઉપર, દયા નથી એ દીલમાં—૬૩૫
વળી સતીને પુછે, દવા તું લાવી કયાં છે ?
યોગીએ આપી તે તો, બતાવ ઝટ કયાં છે ?—૬૩૬
સતી વદી ત્યાં ધીમે, સાસુજી દુઃખ દીધું
યોગી નથી એ ભોગી, અતીસે દુઃખ દીધું—૬૩૭
દવા ન કાંઈ આપી, છે ઉલટી સંતાપી
પ્રભુએ લાજ રાખી, તે આવી આંહી સાજી—૬૩૮
સતીની વાણી સુણી, સાસુ ભરાણી ક્રોધે
પતી બોલાવી તેણે, કરી છે વાત બધે—૬૩૯
તમે જાવ સાધુ પાસે, ખરીજ વાત લાવો
યોગીને પુછો વહેલા, તાકીદે અહીં આવો—૬૪૦
સસરો સતીનો હાવે ગયો છે સાધુ પાસે
અહીંઆં સતીને ગાળે, સાસુ ઘણી સંતાપે—૬૪૧
એ રીતે કાળ જોતાં, સસરો સીધાવ્યા પાછા
આવ્યા અરેરે લાવ્યા, સતીના દોષ ઝાઝા—૬૪૨
સંદેશ સાધુ સુણીને, સતીનું મોત આવ્યું
અતીસે માર મારે, ફરી કર્યું જવાનું—૬૪૩
હજુય સાંજે જાવા, સતીને કીધું બાવે
તેથી તો ત્રાસ આપી, સતીને સમજાવે—૬૪૪

પડી છે સાંજ તેવે, સતીને કીધુ જાવા
સતીએ સુણી વાણી, લાગી અતી ગભરાવા—૬૪૫
કરે છે આનાકાની, તો માર ગાળ પડતી
છતાંય બેઠી બળથી, ના એ મારથી એ ડરતી—૬૪૬
સંધ્યા પડી છે જયારે, આવ્યો છે સસરો ત્યારે
સતીને કરથી ઝાલી, બળેથી બાર કાઢી—૬૪૭
પછીથી દ્વાર કીધું, લઈ સાથ માંહી ચાલ્યા
લઇ શહેર બહાર આવ્યા, યોગી અવાસ ચાલ્યા—૬૪૮
સતીને મુકી ત્યાંથી, સસરો સીધાવ્યાં પાછા
અંધારૂં આંહી પડયું, સતીના હાલ આ શા ?—૬૪૯
પ્રીય પાઠકોજ આંહી, આરામ કંઈક લયોને
કઠલાલ કર કહે છે, અવર ભાગે ગઈશું તેને—૬૫૦

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૧-૧૨.

રાગ—બારમાસી.

નીર્જન ભુમીમાં બાળા રહી એકેલી દારા
સસરાને લેશ તેની દયા ન આવી જેની—૬૫૧

વિખુટી ઝુરે હરણી, સતી રડે છે વરણી
ન કોઈ તેનું આંહી નીર્જન ભુમીની માંહી—૬૫૨

અરેરે હાય આ શું કરી વિધી દશા શું
સસરોને સાસુ મારાં પુરાં બન્યા હત્યારાં—૬૫૩

કસાઈ થકી એ ભુંડા દુનીઆં કહે છે રૂડાં
પણ દુઃખ મુજ ઉંડા દુનીઆ કહે છે કુંડાં—૬૫૪

સુણે ન મારૂં કોઈ મરૂ ભલેને રોઈ
ઉપરાણું કોઇ મારૂ લેતું નથીય મારૂં—૬૫૫

છતાં પતીએ હું છું વિધવા સમાન નારી
પતિનું સુખ તો હું પરવારી હાય હારી—૬૫૬
પ્રભુ તું સ્હાય કરજે, દાસીને દીલ ધરજે
ભીડે તું કામ કરજે દાસીને દીલ ધરજે—૬૫૭
વીચારો આમ કરતી, સતી વીતાવે ધરતી
સ્મરણ હરીનું કરતી, તજીને ડર ઉચરતી—૬૫૮
રાત્રી વહેતી કાળી જોઇ ધીર જાય હારી
દેખી મુઝાય નારી છે એકલી બીચારી—૬૫૯
તમરાનાં શબ્દ થાતાં ઘણાં શીયાળ ગાતાં
નીર્જન વન લાગે તે જોઇ બીક લાગે—૬૬૦
તેવી અંધારી રાતે ન કોઈ તેની સાથે
તેવામાં સાદ પુંઠે સંભળાયો ગાન સાથે—૬૬૧
વાંચક સુણી લ્યો અહિંઆ તે ગર્વ અહીં ભાખુ
કો નર ધીમેથી આવે પાછળ થયો છે લાગુ—૬૬૨

જંગલમાં વ્યભિચારીનો ભેટો.

(રાગ ખુને જીગર કો પીતી હું)

વ્યભિ-નાશોચો સલુણી શ્યામારે હું આવું કરવા બ્હાર
દીલબરમાં દીલમાં લાવોરે હું છું તુજ રક્ષણ હાર ટેક—૬૬૩
ભીંજાવી અશરૂથી છાતી જાતી કયાં ઓ મદમાતી
અંધારે ઠોકર ખાતી ગુણગાન વિભુના ગાતીરે હું—૬૬૪

ઉભી રહે અબળા આજે, ના ના જરા તું આજે
હું આવ્યો તારા કાજે મમ પ્રેર્યો શ્રી ગજરાજેરે હું—૬૬૫
સતી–છો કોણ દયાળુ દેવા,આવ્યા જે સ્હાયજ દેવા
કહો શું છે લેવા દેવા,કંઈ ખબર અંતર કહેવારે હું—૬૬૬
વ્યભિ--આવોને રામા આઘાં શું આમ બનેલાં બાઘા
અહિ ડર દુનિયાનો ત્યાગો ન હઠશો આઘારે હું—૬૬૭
સતી--આઘા રહી વાતો કરજો ના મુંજ સામે સંચરજો
ઝટપટ ખુલાસો કરજો જોઈ વાણી વેણ ઉચરજોરે.હું—૬૬૮
વ્યભિ--હુંતો છું તમઅનુરાગી હું કેમશકું તમત્યાગી
લગનીઆતમથી લાગી,આવ્યો હુંપાછળ ભાગી.હું.—૬૬૯
સતિ--હિણભાગી એ શું બોલે, ગરવો થઈ શું ડોલે
મુજ તોલ અરે શુંતોળે,તુજ મોત ચઢયુંહિંડોળે.હું—૬૭૦
વ્યભિ--કાલે મેંતુજને રાખી,રાખી પણ મેંનાચાખી
આવી ચઢયો હિણભાગી,તેણેઆશા મુજ ભાગીરે.હું—૬૭૧
સતી--પાપી શું પુંઠે ધાયો, કાલે શું ના કમાયો
કુકર્મે ના તું ફાવ્યો, તોયે તું શાને આયોરે હું—૬૭૨
વ્યભિ કાલેહિણભાગીમળીઓઆજેઅહિંયા ટળીઓ
એવો સંદેશો મળીઓ, આવી અહિં તેથી મળીઓ—૬૭૩
જો હું ના અહીંઆ આવું, તો ધાર્યું તે તો જાવું
તુજ સસરા સાથે કહાવ્યું,હું એ આશાએ આવ્યો—૬૭૪

સતી--સસરો શુળી જો તો, આ કરવાથી ફજેતા
હું ધારૂં શ્રેયજ તે તો,મુજ વેરી સસરો છે તોર હું.—૬૭૫

વ્યભિ--છે સસરો તારો સારો,સંસાર સુધારે તારો
તુજ કંથ હવે મરનારો, તેથી ગણ મુજને તારોરેહું—૬૭૬

સતી--પાપીટળ અહિંથીઆઘો,તુંબહોતબનેલોબાઘો
આશા મારી એ ત્યાગો,હવે મ્હોત પ્રભુ પાસે માગોરે—૬૭૭

વ્યભિ--માનીજા શ્યામ મારૂં અહિ કોણ હવેછે તારૂં
નહિ માને જો તું મારૂં,સીતમ તુજ પર ગુજારૂંરે હું—૬૭૮

સતી--નિશ્ચય મેં ધાર્યું મરવું તો શાને તુજથી ડરવું
કર હોય ભલે જે કરવું,તુજને હત્યા દઇ માવું હું—૬૭૯

જીવતાં મુછ વાળ ન જડશે, કેશરી કેરો શું વળશે
મણી સર્પ છતાં ના મળશે,સતી તેવી તુજનેવરશેહું—૬૮૦

વ્યભિ--આશુંબોલેછે બાળા ના કર અમથી અહીંચાળા
તુજ કારણ ભરીઉચાળા,ફરીથાકયો ચરણેપાળારે.હું—૬૮૧
આવો અલબેલી આવો શીદ આમ કરી તલસાવો
મેં રાખ્યો તમપર દાવો,તો રહેમ દીલ કંઇ લાવોરે—૬૮૨

સતિ પર હુમલો.

(રાગ અસલનો)

કહીને એમ તેણે, સતિનો હાથ ઝાલ્યો
આવોને આમ શ્યામા કહીને કંઈક ચાલ્યો—૬૮૩

સતીએ જોર કરતાં હિંમત હૈયામાં ધરતાં
પાપી પીટયાં શું મરતો ખેંચ્યો કહીને કરતો—૬૮૪

છટકીને દોટ મુકી, પાપીની ચોટ ચુકી
પાપી પુઠેથી ધાયો, વિચાર કંઇક આવ્યો—૬૮૫

હિંમત ઘણીય હોય, ગણાય તોય અબળા
શું ગાય જાય કયાંએ સીંહો છુટે જ્યાં પ્રબળા—૬૮૬

સતીને શ્વાસ ચઢીઓ, ચરણો શ્રમીત થાતાં
પાપીએ પુંઠ લીધી, સતીને જાણ થાતાં—૬૮૭

પડી તે ભાન ભુલી, આપઘાત એજ કરવા
હજુ કસોટી કરવા, પ્રભુ ન દેજો મરવા—૬૮૮

પાપી પુઠેથી આવ્યો, જોઈ સતી હરખાયો
મુખ ઉપર રૂમાલ નાખી, સુતી મુર્છામાં નાંખી—૬૮૯

સતી બેભાન થાતાં, વધ્યો ઘણું હરખાતાં
હવે સતી કયાં જાતાં. શું ના તમે હરખાતાં—૬૯૦

અતીશે શ્રમ આપ્યો, બદલો દઇશ હાવે
એ શ્રમ સફળ તો થાતાં, હુ ભોગવીશ ભાવે—૬૯૧

સતીને લીધી ખાંધે, ચાલ્યો તે વાસ જ્યાં છે
જંગલ વિષે તે આવ્યો, નીજ વાસ એજ ત્યાં છે—૬૯૨

ખાલી હતી ત્યાં પેટી, સુતી સુવાડી તેમાં
સગવડ હતીય એવી, હવા ભરાય તેમાં—૬૯૩

પેટી ઉપાડી માથે, ચાલ્યો તે ખુશી થાતો
નિર્ભય બનેલો એ તો, ત્વરાથી રાહ જાતો—૬૯૪
રાત્રીના ત્રણ વાગે, સ્ટેશન મહીં તો આવ્યો
દુર દેશ નાસી જાવા, વિચાર એ બનાવ્યો—૬૯૫
પુરા તે ચાર વાગે, ગાડી તહાં તો આવે
ત્યાં સુધી પેક પેટી, કીધી ઉમંગ ભાવે—૬૯૬
અડકાવી પેટી સારી, તાળું તે વાસી દીધું
ઉપર લપેટી કપડું, જતન સરસ કીધું—૬૯૭
તેવે તો ગાડી આવી, પાર્સલ કરાવી પેટી
ટીકીટ કરાવી બેઠો, પેટીને મુકી હેઠી—૬૯૮
વાંચક હતો આ નર તો, સાધુના વેશ પહેલા
સતી છળવાને માટે, મઢી મહીં રહેલા—૬૯૯
તેમાં ન તેને ફાવ્યું, સસરાની સાથ કહાવ્યું
રક્ષક સતીનો થઇને તેણે, કર્યું આ ફાવ્યું—૭૦૦
અહીંથી રાવે તેણે, જેરામ નામ રાખ્યું
યાત્રાનું કાઢી બહાનું, ફરવાનું એણે રાખ્યું—૭૦૧
અહીંઆ કહેજો કઇએ, પકડાઇ જાય કર્મે
લોકોમાં એ અધર્મ, પીટાય પાપી કર્મે—૭૦૨
કરી વિચાર આવો, દુર દેશ નાસી જાવા
સતી પુરી ફસાવા, લેવા અનેરા લ્હાવા—૭૦૩

એ ચાર દીન થાતાં પુરી અયોધ્યા જ્યાં છે
'જેરામ' થઇને નિર્ભય ઉતાર્યો અરે એ ત્યાં છે—૭૦૪
શોધીને ધર્મશાળા, સગવડ તમામ વાળી
લઇને એકાંત ઓરડી, પેટી તહાં ઉતારી—૭૦૫
જાત્રાર્થે કંઈક આવ્યા, ગુજરાતી જન ઝાઝા
ઉતર્યો એ ધર્મશાળા, આવ્યાં હતાં તાજાં—૭૦૬
વિચારી લાભ એનો, જેરામ ખુશી થાતો
અહિં સુખીજ થઈશું, મળ્યો છે યોગ એતો—૭૦૭
દિવસે વાતો કરશું, રાત્રે એકાંત થઈશું
જાગૃત કરી સતીને, અતિ મોજથી રમીશું—૭૦૮
બાહેર કદાપી જઈશું, અસબાબ સોંપી દઈશું
દેશી છે એજ માટે, નીરાંત વાળી જઈશું—૭૦૯
આજે છે દીન પહેલાં, બહુ દીનથી ઈચ્છેલો
બજારે જાઉં તેથી, સતી રીઝાય તેથી—૭૧૦
સાધન બધાય લાવું, રસોઈ પાણી કરવા
દાગીના કંઈ લાવું, સતીને ખુશી કરવા—૭૧૧
જાઉં હું પેટી સોંપી, ગુજરાતી એક તેને
ન કોઇ તેને અડકે, ચેતાવી દઈશ તેને—૭૧૨
વિચાર આવો કરીને ગુજરાતીને બોલાવ્યો
જેરામ સાદ દેતાં તે હર્ષભેર આવ્યો—૭૧૩

વધૌ જેરામ ત્યાં તો, આ ભાઈ દેશી તેથી
તમોને કામ સોંપ્યું, વિશ્વાસ પડે જેથી--૭૧૪
હું જાઉં બહાર ફરવાં, ત્યાં સુધી અહી રહેજો
આ પેટી માંહી મારી કીમતી ચીજો તે જોજો—૭૧૫
ન કોઈ તેને ખોલે, તપાસ એજ રાખો
ખોલેથી જીવ તેનો, અને તો જાય મારો--૭૧૬
એવી ચીજો છે માંહી, માટેજ ભાઈ કહું છું
તપાસ પુરી રાખો, વિશ્વાસ આપ રહું છું—૭૧૭
ગુજરાતી બોલ્યો ત્યારે, વિશ્વાસે આપ જાઓ
નર્ભય રહેજો એથી, સુખેથી જઈને આવો—૭૧૮
અહીં પરદેશ આવ્યા, જ્યાં આપણું ન કોઈ
મળ્યા ત્યાં એક દેશી, સહોદરા તે ભાઈ—૭૧૯
જેરામ ખુશી થાતો, બજારે જાવા લાગ્યો
વિચાર કંઇક આવ્યો, પાછો વળી તે આવ્યો—૭૨૦
વળી કહે છે વરણી, જતન કરીને જો જા
ઉઘાડશે જો કોઈ મરી જશે એ તે તો--૭૨૧
ગુજરાતી કહે છે ભાઈ, નિર્ભય થઈને જાઓ
ફીકર તજીને એની, બજાર જઇને આવો--૭૨૨
વળી ગયો તે આઘો, પાછો વળીને તે આવ્યો
ભાઈ જરૂર જો જો, કહી ગયો તે પાછો—૭૨૩

એવી રીતે તે પાછો, જઈ ચાર વાર આવ્યો
પછીથી હામ ધારી, બજાર માંહી આવ્યો—૭૨૪

જેરામની વૃતી જોઈ, ગુજરાતી વહેમ લાવ્યો
સૌ ચીજ પેટી માંહી, કીમતી ભરીને લાવ્યો—૭૨૫

આતુર કેમ આવો, પેટીમાં શું છે એવું
જોખમ ગમે તે થાયે, નિશ્ચયે તે જોઇ લેવું—૭૨૬

વિચાર એવો કરીને, પેટીનું તાળું ખોલ્યું
પછીથી ધીમે તેને, પેટીનું પડ ઉકેલ્યું—૭૨૭

અંદર જુએ જ્યાં નીરખી, ગુજરાતી જાય હબકી
અરેરે હાય આ શું, ગુજરાતી જાય ઝબકી—૭૨૮

જરૂર ખુન કરીને, પાપી પેટીમાં લાવ્યો
સુંદર સ્વરૂપની નારી, તે શીદ મારી લાવ્યો—૭૨૯

રઢીઆળી રંભા કરતાં, કાંતી છે ચંદ્ર જેવી
અપસરા સમાન નારી છે કોઇક દેવી જેવી—૭૩૦

ગુજરાતી મુખ તેને, ધીમેથી હાથ દે છે
ધીમો જરાક લાગ્યો, ગરમ શ્વાસ લે છે—૭૩૧

બ્રહ્માંડ જીવ તેનો, રહેલો તેને લાગ્યો
ધીમેથી બહાર કાઢી, નીરખીને જોવા લાગ્યો—૭૩૨

અંગો બધાય સાજાં, વીચાર તેથી કીધો
પાપીએ પાપ કરમેં સ્ત્રીનો હવાલ કીધો—૭૩૩

કામણ કરેલું કંઇએ, મુર્છા નારી આ છે
વીચારી એવું લીધી, હોસ્પીટાલે તેણે—૭૩૪
દવાખાને તે મુકી, પાછો આવ્યો ત્યાં તો
હતીએ ધર્મશાળા પેટી છે ખાલી ત્યાં તો—૭૩૫
વિચાર કરતો બેઠો પેટી છે ખાલી તેમાં
જેરામ ન જાણે તેવું, ભરવું હવે શું એમાં—૭૩૬
પાપીને પાપ શીક્ષા, જરૂર કંઇક દેવી
વીચારી ધીર તેણે, ધારીને ઉર એવી—૭૩૭
પેટી ઉઘાડી મુકી, ભાતુ ઉઘાડું મુકયું
પેટીનું દ્વાર તેણે, જુગ્તે અડાડી મુકયું—૭૩૮
જરાક હાલ જેવે, અટકાય આપ મેળે
યુકિત લગાવી એવી, બેઠો જઇ તે દુરે—૭૩૯
ઘડીકવાર થાતાં, વાંદર ઘણાંય માતાં
ખાવાનું જોઈ હર્ષે, આવ્યાં ઘણાંય ધાઈ—૭૪૦
મસ્તાન એક વાંદર, પેટીમાં કુદી પડીયો
ખાવાને ભાતુ ભાવે, પેટી મહી તે પડીયો—૭૪૧
પેટીનું દ્વાર તેવે પડયું ત્યાં આપ મેળે
ગુજરાતી દોડી આવ્યો તાળુ તે વાસ્યું—૭૪૨
વાંદર ખીજાયો ભારે, પેટીમાં લાત મારે
થાકયો પછાડા ખાઇ ત્યારે રહ્યો સમાઈ—૭૪૩

પછી ગુજરાતી ધીમે, પેટી કરીને સીધી
કપડું ઉપર બીછાવી, હતી એ તેમ કીધી—૭૪૪
પછીથી બહાર ત્યાંથી ગયો તે ધીમે ચાલી
જેરામ સાંજે આવ્યો, રમવાને રંગ વ્હાલી—૭૪૫
પેટી હતી ત્યાં જોઈ મનમાં ખુશી તે થાતો
મદન તણા તે તાપે આવેશ ના સમાતો—૭૪૬
ગુજરાતી આવી તેવે, જેરામ સાથ વદતો
પેટી તમારી ભાઇ જે સાચવી છે મેં તો—૭૪૭
સોંપી હતી તે જેવી સંભાળી લ્યોને તેવી
જોખમ હવે તો મારે તે ઉતર્યું અત્યારે—૭૪૮
મુને ફીકર બહુ થાતી તમો ન આવ્યા તેથી
દીલગીર ઘણોય થાતો, શું થઇ આ ફજેતી—૭૪૯
તેવામાં આવી પહોંચ્યા, હરખ્યો ઘણોય તેથી
જોખમ ઘણેરૂ ઉતર્યું, આ પેટી સોંપી તેથી—૭૫૦
જેરામ પેટી જોઇ, વદયો ખુશીથી વાણી
ભાઇ હવે તો જાઓ, રાખ્યું ઘણેરૂં પાણી—૭૫૧

છંદ-કટાવ.

સાખી–ગુજરાતી વદીને એવું, ગયો તેહ ચુકાવી દેવું
હવે જોઇ લ્યો વાંચક મારા, જેરામ તણા અહીં ચાળા—૭૫૨

કટાવ.

ભવન બતાવ્યું ભભકા ભારે, કરી રોશની અંદર મ્હારે
લેમ્પ ઉંચા મેકરનું લાવ્યો, જાણે વીવા આજે આયો—૭૫૩
દીવા કરીને હોલ બનાવ્યો, જાણે દીનકર ઉગી આયો
વળી રસોડે પેસી પોતે, સરસ બનાવી રસોઇ જો તે—૭૫૪
દાળ ભાત ને શાક કરીને, ગોળતણો કંસાર વળી તે
ખાંડતણું ના નામજ લીધું, અપશુકનીયું તે તો સીધું—૭૫૫
તૈયારીથી ઢંકી ચુલે, ગરમા ગરમી રહે અણમુલે
ગરમ કીધું પાણી ન્હાવાને, થાક સતીનો તો જાવાને—૭૫૬
સુગન્ધીદાર સાબુ પણ મુકયો, વળી પાટલો તે ના ચુકયો
અલંકાર પણ વીધવીધ જાતી, વસ્ત્રોછે પણ વીધવીધભાતી—૭૫૭
ખુબીદાર બરમાની સાડી, પહેરે લાડી જરા ન જાડી
ચોળીમાં પણ ચીત લગાડી, બુદ્ધિને લાંબી પહોંચાડી—૭૫૮
કદાચ ચોળી હોયે આડી, છતાં કુચ દેખાયે દાડી
અક્કલને એવી પહોંચાડી, એહ વસ્ત્રની ચોળી ફાડી—૭૫૯
વળી ચણીયો લીધો તેવો, આલો વાંચક જોવા જેવો
અહાં ઉતર્યો જોવા દેવો, ભાત જાતમાં આતો કેવો—૭૬૦
અરે ચણીયા સાથે સાડી, ડબલ પટે પણ દે દેખાડી
અંગ બધુ એ દે ઉઘાડી, એવા ચણીયા સાથે સાડી—૭૬૧
મુકયાં વસ્ત્રોએ બાહેર કાઢી, દીધાં સતીનાં ભાગ્ય ઉઘાડી
પલંગ વળી લાવેલો ભાડે, ઓરડી માંહી તે પણ ઢાળે—૭૬૨

તળાઇને તે પર ઓરાઢે શોભાવી તેને ઓછાડે
વળી વિચાર એવું ધારે, સતી રંગ રમશું અત્યારે—૭૬૩
મદન મોજ મારીશું આજે ઇંદ્ર સુખ આ જોઇ લાજે
વિષ્ણુ સરખા બળશે દાઝે મુજ વિણ વૈભવ કોણ છાજે—૭૬૪
આમ વિચારે ભાવી સુખને તે સંભારે હસતો હાલે
પેટી જોઇ હૈયું ઠારે, હવે સુંદરી કાઢું બ્હારે—૭૬૫
એમ વિચારી પડદો કાઢે, કુંચી ધીમે તેહ લગાડે
વળી જોઇ તે બાહેર આવે, રખે કોઈ દોડીને આવે—૭૬૬
દ્વાર હોલનું વાસી દીધું, સાંકળ મારી તાળું દીધું
કામ એમ ચોક્કસ તો કીધું પછી કામ એ કરમાં લીધું—૭૬૭
પછીથી નિર્ભય થઇને પોતે, ખોલ્યું તાળુ જોતે જોતે
પેટી કેરૂ દ્વાર ઉઘાડયું, અંદર સુતેલું કો ભાળ્યું—૭૬૮
વસ્ત્ર ઉપર તો છે ઓરાઢયું, નીજ કરે જેવું ઓરાડયું
ખુશ થયો અંતરમાં એ તો, સુંદરી આ જીવે છે તેતો—૭૬૯
પછી ધીમેથી તે તો બોલ્યો હર્ષાવેશે એ બહુ ડોલ્યો
સતી સુંદરી આવો વ્હાલાં, હવે નહિ તલસાવો ઠાલાં—૭૭૦
એમ કહીને બાથ ભરે છે, કપી સુતેલો તેહ ડરે છે
થાકીને અકળાયો એતો રીસ ભરેલો પોઢયો તે તો—૭૭૧
હુપ હુપ કરતો જાગી ઉઠયો, ખરી રીસથી તે તો રૂઠયો
જેરામને કંઠે વળગ્યો તરછોડયો નવ થાએ અળગો—૭૭૨

ધાજોરે કોઈ ધાજો બાપુ મને બચાવો તો બદલો આપુ
હાય ભુત આ નીકળ્યું કયાંથી કાઢે જીવ આ તનડામાંથી—૭૭૩

બુમો પાડી કંઈ જેરામે પણ ત્યાં કોઈ શાનું આવે
વળી બારણા સામે દોડે કપી ત્યાં પણ આવે જોડે—૭૭૪

અંગ બધું ઉઝરડી નાંખ્યું નાક ગાલ સઉ કરડી ખાધું
લોહી લુહાણું અંગ થયું છે ભાન વસ્ત્રનું અરે ગયું છે—૭૭૫

નગ્ન વેશથી દોડે છે ઝાઝુ સુઝે નહી નાઠાની બાંજુ
ઉપર કપીને મારજ એવો મૃત્યુ લોકમાં દીઠા જેવો—૭૭૬

પડયો ભોંય તે બુમો પાડે દ્વાર કોઈ ના ઉઘાડે
વાંદર પણ અકળાયો એવો દીઠો જયરામ કાળજ જેવો—૭૭૭

પલંગ ચાદર તોડી નાંખ્યા હાંડી તકતા ગોડી નાંખ્યાં
ભોજન તે સહુ ઢોળી નાંખ્યાં તળીયું ભીંતો ફોડીનાંખ્યાં—૭૭૮

તજી ભાન જેરામજ પડીયો શ્વાસ કંથમાં આવી અડીયો
ત્યારે બાહેર ઉભા લોકો જોવા મળેલા થોકા થોકે—૭૭૯

દ્વાર ઉઘાડયું યુકિત કરીને કપી નીકળ્યો હુપ કરીને
મારી થેકડો ચઢયો છાપરે પડયો જેરામ કહી બાપરે—૭૮૦

—: સાખી :—

હુપહુપ કરીને કપી નાઠો જેરામ કરી દીન માઠો
હતી મદન રંગની વાતો ત્યાં ખાધી કપીની લાતો—૭૮૧

(રાગ અસલનો)-(બાર માસી)

કુપીને બહાર કાઢી, સહુ જન માંહી જાતા
દશા જેરામ જોઇ, મનમાંહી એ મુજાતાં—૭૮૨
જેરામ ભાન ત્યાગી, પડી રહયો અભાગી
જરીને જુએ જાગી, લીધું છે દુઃખ માંગી—૭૮૩
ભેગા મળેલા લોકે વિચારી વાત શોચે
મરી તે અહિં જાશે, પહોંચાડોવો વેદ પાસે—૭૮૪
વિચાર એવો કરીને, જેરામ લીધો ઉચકી
સઉજન સાથ જઇને આવ્યાં તહાં તે મુકી—૭૮૫
સતીની આંહી શી છે, ગતિ વિચારો ભાઈ
ડાકટરની પાસે તે છે, બેહાલ બનેલી બાઈ—૭૮૬
સતીને બચાવી લાવ્યો, જે વીર ગુજરાતી
હરદમ ઉભો તે રહે છે, સતીની સેવા થાતી—૭૮૭
ડાકટરે દર્દ જાણ્યું, દવા તે સરસ કીધી
મુર્છા સતીની ટાળી, સાવથ સતીને કીધી—૭૮૮
નયનો ઉઘાડી ન્યાળે જંગલ નહી તે ભાળે
સાધુ ન આંહી દીઠો આવાંશ જોઈ મીઠો—૭૮૯
સતિ વિચારે મનમાં ઘડે ઘાટ તનમાં
અરેરે હું કયાં આવી મને ભુલાવે ભાવિ—૭૯૦
મુકયાં કયાં સાસુ સસરો મુકયો કયાં પતિ મારો
અહીંઆં હું કયાંથી આવી દીઠો ન દુખ આરો—૭૯૧

ભયભીત ચહેરે વદવા, સતી પ્રયાસ કરતી
ના જીભલડી ઉપડતી ડોકટર પ્રતી એ જોતી—૭૯૨

સાહેબ નામ પીછાણું ના આપને હું જાણું
આ ઠામના શું છે, આ ગામ નામ શું છે—૭૯૩
હું આવી કયાંથી આવી મુકી ગયું કો લાવી
સાહેબ દો ફરમાવી મુજ રહેમ દીલ લાવી—૭૯૪

ડોકટર વદ્યા છે વળતાં ના સુંદરી ઓ ડરતાં
આ છે દવા તો ખાનું બીજુ કાંઈ ન જાણું—૭૯૫
પુરી અયોધ્યા નગરી જાત્રા ભરાય સઘળી
ઉંચકી આ ભાઈ લાવ્યા દુઃખે તમારા ધાયા—૭૯૬

ગુજરાતી ભાઈ આગળ આવી સતીને પુછે
તમ નામ ઠામ ખાવા મુને કહોને શું છે—૭૯૭
સતી વદે છે ત્યારે હું શું વદુ અત્યારે
છે કર્મ કથા ભારે થવાનું શું સંભાળે—૭૯૮

આગ્રહ તોય નરનાં, કથની સતીની સુણવા
સતીએ દીઠો જ્યારે લાગી તે તવ વદવા—૭૯૯
સુણોને ભાઈ મારી વીતક વીતેલી વાતો
કહેતાં ભાઇ આજે અતિશે શોક થાતો---૮૦૦

છે સાસરૂ ગુજરાત રૂડાં એ રાજનગરે
પીઅરમાં વાટ ઉઠી રૂડા વાઈશાટ નગરે---૮૦૧

માતા પીતાએ મારાં, પુરાં હતાં હત્યારાં
કાળાં તે કર્મ વાળાં, હતાં દીલનાં ગોઝારાં—૮૦૨
જન્મી હું તેહ કુખે, પરભવ તણાં એ દુખે
મુને જીવાડી અમથી, મારીજ હોત વીખથી—૮૦૩
હું મોજ તેથી માણું, આ તેહથી અકારૂં
ધરાવી હીત મારૂં જીવન બગાડયું મારૂં—૮૦૪
લોભી પીતાએ લોભે, મોટી કીધી છે મુજને
પઈસા પુરા એ રળવા, મોટી કીધી છે મુજને—૮૦૫
માગાં ઘણાંય આવે, મારૂંજ રૂપ જોઇ
પાપ પીતાએ પણ તો, પઇસે રહ્યાતા મોહી—૮૦૬
થયાં છે સોળ વરસો, કુંવારી સાચ હું તો
પાપી પીતાના ઘરમાં, સ્ત્રી ધર્મે આવી હું તો—૮૦૭
હું ધર્મ કર્મ જાણી, રહીતી શુદ્ધ ભાવે
પાપી પીતાને તેથી, ઠપકા ઘણાંય આવે—૮૦૮
કરવાને લગન મારૂં, પીતા ગયા છે તેથી
મુજ વર શોધી લાવ્યા, આનંદ થાય જેથી—૮૦૯
વાંચક સુણોને મારા, પછી બનેલું જે જે
આગળ લખેલું મેંતો, જેવું બનેલું તે તે—૮૧૦
રડતાં સતીએ તે તો વર્ણવ્યું બધું પછી તો
જેરામે ઝાલી રાતે ત્યાં સુધી કહ્યું તે તો—૮૧૧

વદી સતી પછી તે ખબર પછી નથી તે
હું આંહી ક્યાંથી આવી, કેવું લખેલું ભાવી—૮૧૨
ગંગા છે નામ મારૂં, દુઃખે બળેલી ભાળું
ઓળખાણ ભાઇ આપો, કહી કલેશ દીલ કાપો—૮૧૩
અધુરી મારી કથની, વદો ને જેહ જાણો
વદયો સુણીને નર તો, સુણો અધુરી વાતો—૮૧૪
કહી બધીય તેણે, પુરી વીષે બનેલી
કહી પાપીને તેણે શિક્ષા વળી દીધેલી—૮૧૫
વદયો પછીથી વાણી, બાળાએ વાત જાણી
છે પુછવાનું મારે, પરણ્યા ત્યાં આપ જ્યારે—૮૧૬
તમ માત તાત જેને, હતું સંતાન બીજું
જો યાદ હોય તો કહો શું નામ તેનું—૮૧૭
વદી ગંગા ત્યાં વાણી, એ વાત ભાઈ ભુલી
વર્ષ આઠ કેરો ભાઈ, મારો હતો એ ભુલી—૮૧૮
મોહન મધુર નામે, હજુય રહે છે ગામે
માતા પીતા તો પ્લેગે, ગુજરી ગયાં છે હાવે—૮૧૯
સારો છે ભાઈ મારો, ન વાત આવી જાણે
કદાપી તેય જાણે, આવે તે તર્ત ટાણે—૮૨૦
વાત બધીય સુણી, નયને ભરાયું પાણી
ડુમો ભરાઈ આવ્યો, નર તો વદે ન વાણી—૮૨૧

નિશ્ચય થઇ રે ગંગા, પુછે છે પ્રેમ આણી
કહોને ભાઇ શાથી, નયને ભરાયું પાણી—૮૨૨

વહચો તે નર રડતાં, નીહાળે બેન મજને
હત્યારો ભાઈ હું છું, કહું શું તુજને—૮૨૩
મોહન છે નામ મારૂં, વીરાટ ગામ મારૂં
સુણીને દુઃખ તારૂં, બળે છે દીલ મારૂં—૮૨૪

સુણીને આવી વાણી, સતીને સ્નેહ આવ્યો
ગળે તે બાઝી ઉછળી, સતીને સ્નેહ આવ્યો—૮૨૫

જરા તું આંહી આવ્યો મુજ જીવને બચાવ્યો
કહી સ્નેહાશ્રુ લાવી, નીજ વીરને નવરાવ્યો—૮૨૬

પછીથી બેન ભાઈ, ઉમંગ દીલ લાવી
ભોજન કીધું મંગાવી, ઉતારે નીજ આવી—૮૨૭
રહીને દીન થોડા, પાછા વતન સીધાવ્યાં
મતી આનંદ સાથે, નીજ ગામ એહ આવ્યા—૮૨૮

ભાભીને ભાવે ભેટી, સતી ઘણુંય રડતી
છાતી શું ચાંપી ભાભી, છાની તે રાગે રડતી—૮૨૯
મોહન કહેતો બેની, જીવન અહીં તું ગાળે
દુઃખી થવાનું હવે, વા સાસરૂં સંભારે—૮૩૦

લખું છું પત્ર આજે, સસરાને દુઃખ લાગે
ઉઘાડું આંખ તેની, ભલેને દુઃખ લાગે—૮૩૧

સતી વદી ત્યાં એવું, ના ભાઈ એવું કરજે
વિચાર કાંઈ કરજે, દયા તું મારી ધરજે—૮૩૨
ભલે હો દુઃખ દરીઓ, વિશેષ ત્યાં ભરીઓ
છતાંય તેડુ સારૂં જીવન જશે મારૂં—૮૩૩
ગયા ના દીન કોના, મૈયર વિશે રહેથી
સાસરૂં છે સ્વર્ગ સ્ત્રીને, પું થાય છે કહેથી—૮૩૪
માટેજ વીર મારા, આરામ લઈ જાશું
દુઃખેથી દીન કાઢી, લુખુ સુકુ ત્યાં ખાશું—૮૩૫
લખો હયાતી મારી, ચીંતા ન થાય તેથી
ત્યારે તો વીર મારા, ખુશી થઇજ તેથી—૮૩૬
લખ્યો છે પત્ર તેવો, સતી વદી છે જેવો
ખુશીથી દીન જાતા; વળી કંઇક શાતા—૮૩૭
અહીંઆં હવે શું બનસું, સતીના સાચુ સેસરો
રાત્રી બધાય જાગ્યાં, સતીની રાહ જોતાં—૮૩૮
દવા તે લેઈ આવે, આ પુત્રને જીવાડે
યોગી છે દેવ જેવા, ન કાંઇ લેવા દેવા—૮૩૯
થયું પ્રભાત જ્યારે વળી વળી વિચારે
હજુ ન રાંડ આવી દવા કાંઈ ન લાવી—૮૪૦
એવી તે રાહ જોતી મધ્યાન વેળા વીતી
સસરાને સાસુ કેરી દીલે ચઢી છે ભીતી—૮૪૧

સતીનો જાય સસરો, યોગીમઢુલી જ્યાં છે
ખબર બધીય લેવા, યોગીનો વાસ જ્યાં છે—૮૪૨

આવ્યો તે પુર પાટે નદી કિનારે તે તો
ગયો મઢુલી માંહી ખાલી દીઠી છે તે તો—૮૪૩

યોગીનો વાસ શોભે શમશાન જેવો આજે
ઉપર તો કાગ બોલે બોલે ન કો અવાજે—૮૪૪

સતી જતી ન દીઠો મનમાંહી ભય પેઠો
અંધારા આંખે આવ્યાં ધરતી પરે તે બેઠો—૮૪૫

જોયાં ખાંચા ખચીયા કોતર બધાંય જોયાં
ઝાડી તે જોઇ વળીઓ જતી સતીને જોયાં—૮૪૬

નિશ્ચય થયો ત્યાં એને હતી એ રાંડ વંઠી
ભરમાવી જોગી ભોળો ગઇતી રાંડી વંઠી—૮૪૭

આવ્યો ત્વરાથી પાછો વીગતે વાત જાણી
ખબર કહી ત્યાં એવી સતી જતીને પરણી—૮૪૮

નાસી ગયાતે ક્યાંએ પત્તો ન તેનો લાગે
હાય હવે શું થાશે એ બીક મુને લાગે—૮૪૯

વદી સુણીને સાસુ એમાં તે બીક શાની
પીયર કહીને ગઈ છે કહી છે એવું જાણી—૮૫૦

હતી એ રાંડ ભુંડી જોગણી જાત રૂડી
ભક્ષીએ લેત સઉને, સાચીએ વાત કહુંને—૮૫૧

આ પુત્ર છેજ પ્યારો તે તેહને પ્રતાપે
પથારી આજ તે પોઢયો એ રાંડતો સંતાપે—૮૫૨

રહીજો હોત ઘરમાં જરૂર જીવ લેતી
ગઈ થયું તે સારૂં હવે નથી હલેતી—૮૫૩

પુત્રનો જીવ બચશે, એ રાંડના જવાથી
માટેજ શોક ત્યાગો, નિર્ભય થઈ રહેજો—૮૫૪

પુછતું જો આવે કોઈ, પીયર ગઇ તે કહેજો
બીજી તે બીક ત્યાગી, નિર્ભય થઇને રહેજો—૮૫૫

વીસારી આમ સતીને રહ્યાં નિરાંત વાળી
ઠંડા થઇને બેઠાં આપદ બધીયે ટાળી—૮૫૬

હતી એ આશા મોટી, સતી તણા જવાથી
પુત્રને સારૂં થાશે સતી તણા જવાથી—૮૫૭

એ આશા ખોટી પડતી જણાઈ જાતે દહાડે
જણાય દીન દીને. ગળતો જતો તે હાડે—૮૫૮

ખાંશી અતીશે આવે અતીશે તાવ આવે
પથારી વશ પડયો શકતીય બધીય જાવે—૮૫૯

અનાજ કાંઈ હાવે જરા ન કાંઈ ભાવે
વિવિધ જાત રાંધી ભાવે ન તેહ લાવે—૮૬૦

જોવા સંબંધી આવે વદે તે દીન ભાવે
જીવ્યાની આશા આની ભાઈ તજી દો હાવે—૮૬૧

અહીંયા દશા છે આવી, વીરાટમાં શું થાયે
અતીશે દુખે બળતા, સતીના દીન જાયે—૮૬૨

છે ભાઈ દીલે ભોળો, ભાભીને મન ચોળો
સંતાપ એહ આપે, મેણાં ઘણુંય મારે—૮૬૩

આથી સતીનું અંતર, ઉકળી ઉઠયું છે હાવે
કકળાટ થાય તેથી, ના ભાઇને કહેવાયે—૮૬૪

દુઃખની બળેલી બાળા, બુજાવે કયાંથી લાળા
જ્યાં ત્યાંથી આગે આવો બળતામાંવળી અંગારા—૮૬૫

નિમ્યું ન સુખ વિધિયે, સતીના ભાગ્ય માંહી
જુની છે રીત એતો, સતીના ભાગ્ય માંહી—૮૬૬
તેનું મન આથી, પિઅર થકી તો ઉઠયું
અન્નજળ હવે તો અહીંથી, સતીનું હોય રૂઠયું—૮૬૭

સુળી તો સાસરાની, સતીને મીઠી લાગી
મૈયરની ગાદી હાવે, સતીને મીઠી લાગી—૮૬૮

પત્રની રાહ જોતી, કરવાને આણું આવે
સસરો કે કોઈ આવે, દયા જો મારી લાવે—૮૬૯

આશાએ દીન આવા, સતીના જાય દુઃખે
વળી એ દીલ આવે, પતી પડેલા દુઃખે—૮૭૦

દીનો ગયાં છે કંઈએ, સતી નીરાશ થઈ છે
ખાત્રી પડી છે ત્યારે, ત્યાગી તો મુને ગઈ છે—૮૭૧

આક્રંદ અતીશે કીધું, ન અન પાણી દીધું
રાત્રી બધીય જાગી, નીંદ્રા બધીય ત્યાગી—૮૭૨

સવારે ઉઠી જ્યારે, નયનો કરીને રાતા
ચક્કર અનેરા આવે, પડતી ઢળતી તે જાતાં—૮૭૩

એવામાં પોસ્ટમેને, પત્રજ એક નાંખ્યો
હેતુથી ઉઠી સતીએ, એ પત્ર પાસ રાખ્યો—૮૭૪

પરવારી લઈ બેઠી, એકાંત જઈને વાંચે
થયું ન દીલ ટાઢું, અરેરે હાય સોચે—૮૭૫

લખ્યું છે પત્ર માંહે, ઝટ અત્રે આવે
ગંગાનો કંથ માંદો, આખર ઘડી છે હાવે—૮૭૬

આશા તજી છે સૌએ, પત્રજ તેથી લખીયો
વીલંબ ન કરો ઝાઝો, આ તાર જાણે લખીઓ—૮૭૭

જોવું જો હોય મુખ તો, ઉઠીને આજ આવો
નહી તો તમારી ખુશી, નથી અમારો દાવો—૮૭૮

સતીએ પત્ર આવો, વાંચી રડી અતીશે
જવાને ભાઈ વીનવ્યું, એ પત્ર નીજ મીશે—૮૭૯

મારે તો ભાઈ જાવું, એ સાસરી મહીં તો
હવે તો દીન એકે, રહેવાય ના અહીં તો—૮૮૦

ફુટયું છે કર્મ મારૂં, જીવન થયું અકારૂં
તજી બધુંય આંહી, જવાનું હવે ધારૂં—૮૮૧

લખેલું દુઃખ કરમે, મીથ્યા ન થાય કોથી
આગળ અનેરાં દુખડાં, હજુય હાય જોતી—૮૮૨
સતી વદીને એવું, રડી છે દીલ ખોલી
ગળું રૂંધાઈ જાતાં, ચકાય નહી બોલી—૮૮૩
મોહને તર્ત ઉઠી વસ્રો તે પહેરી લીધાં
બેસીને ધીર વચને, આશ્વાસનોય દીધાં—૮૮૪
વળી તૈયારી કીધી લીધી સતીય ત્યારે
ચાલ્યાં તે બેન ભાઈ, ખરેખરા મધ્યાને—૮૮૫
ચાલે તે ભાઇ આગળ, બેની તે જાય પાછળ
આક્રંદ છુપુ કરતી, માપે ધીમેથી ધરતી—૮૮૬
આવ્યાં તે ચાજનગરે, દીઠી સતીને સસરે
લાવીને રાજ મજરે, સાસુજી ક્રોધ પ્રજળે—૮૮૭
તડુકી ઉઠી એ તો, સસરોએ ગાળ દેતો
ભક્ષો તે પુત્ર મારો, ડાકણુ સ્વભાવ તારો—૮૮૮
રંડા તું રાંડવાને, આવી હવે તું આજે
સતી જો હોવું તું તો, પીડાઈ મર લાજે—૮૮૯
ગઈતી મુખ કાળુ, કરીને હાય તારૂં
હતાં શું નાંરૂં કારૂં બુડાડયું કુળ મારૂં—૮૯૦
વાળ્યાં બીજાએ જ્યારે, છાનાં રહ્યાં તે ત્યારે
સહન બધુય કરીશું, વખત નથી અત્યારે—૮૯૧

સતીને ત્રાસ થાતો, ના શોક તો સમાતો
શરમાતી પેઠી ખુણે, સાસુ ધીમેથી દુણે—૮૯૨

જાવું પતિની પાસે, અવસર એ ખોળે
લોકો ભરાઈ બેઠા, શરમાતી આપ શોળે—૮૯૩

કંઠે છે પ્રાણ પતીનો, લોક વળી ઉચ્ચારે
પુરણ ભાગ્ય હોયે, તો રાત આજ કાઢે—૮૯૪

સંધ્યા થઈ છે જ્યારે, ગયા છે લોક જમવા
દવા તે લેવા સસરો, સાસુ ને ખાવા કરવા—૮૯૫

વેરાયાં એવી રીતે, ન કોઈ પતીની પાસે
અવસર વીચારી એવો, ગઇ પતીની પાસે—૮૯૬

વદી સતી ત્યાં રડતી. ઓ કંથ દુઃખ આ શું
એ દોષ કંથ મારો, કરી અરે દશા શું ?—૮૯૭

હું પાપી પ્રાણ મારા, હીણભાગી આપ દારા
ગતી થશે શું મારી, હું તો ઠરી હત્યારી—૮૯૮

સુણીને કંથ બોલ્યો, સતી સલુણી નારી
દુખી કરી મેં તુજને, ગણું હું ભુલ મારી—૮૯૯

દુનીઆ તજીને આતો, સ્વર્ગે શીધાવું હું તો
નકકીજ એજ ભાસે, દુખી થઈશ તું તો—૯૦૦

મુજ જીવ તુજ માંહે, મુજાય છેજ આજે
દેખીને દુખ તારૂ, અંતર અરેરે દાઝે—૯૦૧

માતા પીતાએ મારા ખરેખરા હત્યારાં
વળી અરેરે લાગ્યાં, વેરી થઇને તારાં—૯૦૨

જીવન ખરાબ તારૂ, મેં તો કર્યું છે આજે
આશીષ મુને દેજે, માફી તું તેની દેજે—૯૦૩

સતી વદી ત્યાં વાણી, ના દીલ દુખ ધારો
દુઃખો અનેક સહીને, કાઢીશ જનમારો—૯૦૪

લોકો ભલેને કહેશે; તે દુઃખ દીલ સહેશે
પ્રભુજી પાર દેશે, દારા એ દુઃખ સહેશે—૯૦૫

માટે પતી ઓ મારા, ના દુઃખ દીલ ધારો
તજી સંસાર ખારો, સ્વીકારો પંથ ન્યારો—૯૦૬

સતીની સુણી વાણી, નયને ભરાયું પાણી
સતીનો કર ઝાલી, ચુમી કરી છે જાણી—૯૦૭

અરેરે તર્ત ત્યારે, કફ તો ચઢયો ઉકાળે
પતિને મુંઝાઈ મારે, જીવ તો ચઢયો ઉકાળે—૯૦૮

બોલી શકાયું નહિ, રૂંધાયો કંઠ જ્યાંહિ
સતીએ બુમ મારી, આવ્યાં તે ધાઈ તાંહી—૯૦૯

બેઠા છે સાથ સરવે, નિહાળે કાંતી તેની
શરીરે શીત વ્યાપી, નાડી તુટી છે તેની—૯૧૦

ગઈ છે શાન શુદ્ધિ, ખુટી છે તેની બુદ્ધિ
ધીમો તો શ્વાસ પડીઓ, બ્રહ્માંડ જીવ ચડીઓ—૯૧૧

તણાતું તન તેનું, સ્વર્ગ તે જીવ જાતો
પડ્યું તે શબ થઇને, અરેરે જીવ જાતાં—૯૧૨

પાડીને લોકો પોકો, કર્યું રૂદન અતીશે
સતીએ છાની રડતી, રૂધીર કાઢ્યું શીશે—૯૧૩

સવારે સૌએ શોકે, સંસ્કાર સર્વ કીધો
સતી શણગાર સરવે, છીનવી બધોય લીધો—૯૧૪

ચુડી કઢાવી હાથે, વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં કાળાં
વેણી રચાવી સારી, મુડાવી નાખી ધારી—૯૧૫

રૂઆળુ રૂપ નારી, આજે બની હત્યારી
કદી ચુડેલ જેવી, હતી સહભાગ્યા દેવી—૯૧૬

હિંદુ સમાજ તારી, આવી ઘણી બલીહારી
હજારો હિંદુ નારી, તારી પીટે પીટારી—૯૧૭

બાળા નવોઢા ફરતી, રંડાય ભાગ્ય ફુટે
વૈભવ્ય એજ ગાળે, હાથે ઉતારી ચુટે—૯૧૮

તીલક ન ભાળ થાએ, માથુ વળી મુડાયે
શણગાર સર્વ છોડી, વસ્ત્રો તે શ્યામ ઓઢે—૯૧૯

અતિ રડાવે બળથી, કુટાવે વીધ કળથી
ગોધાઈ ઘેર રહેવું, ખાવાનું દુઃખ રહેવું—૯૨૦

અરેરે રીત આવી, અબળાને દુઃખ દાઇ
હિંદુએ રૂઢી કેરી, નારી પીટે પીટારી—૯૨૧

સતીને દુખ આવુ, લખાચું કર્મ માંહી
પતિ સીધાવ્યો સ્વર્ગે, હવે શું થાય ત્યાંહે—૯૨૨
શણગાર સર્વ ત્યાગ્યો, વિલાસ સર્વ ત્યાગ્યો
મુડન કરાવ્યું માથે, ચુડો ઉતાર્યો હાથે—૯૨૩
સંબંધી સર્વ આવે, મોકાણ કાણ કરવા
સતિને સર્વ થઇને, આગળ કરે છે રડવા—૯૨૪
મારી ગોહાવી સરવે, કુટાવે લોક ઝાઝુ
પુછે ન ભાવ ખાવા, થઇને એક બાજુ—૯૨૫
વાસી અજીઠુ આપે, વળી અતિ સંતાપે
એ રીત ભુખ દુખે, સતી તપાય તાપે—૯૨૬
છોડીને સ્વર્ગ જેનો, પતિ ગયો છે પહેલો
તેને તો સર્વ છાંડે, સમાજ ધારો એતો—૯૨૭
આથી સતીનું હાવે, શરીર તો સુકાયું
અતિશે ભુખ દુખે, તાપેથી તન ભરાયું—૯૨૮
માથુ ચઢીને આવ્યું અશકિત અંગ આવી
સતી પડી પથારી, દુખે ભરેલું ભાવી—૯૨૯
દરકાર કોઈ તેની, કરે નહિ લગારે
ન અન્ન પાણી આપે, દુખેથી દીલ બાળે—૯૩૦
દીનો ઘણાય એવા, વિત્યા સતીના દુખે
ચેતન ઘટયું એ સરવે, અતિશે દુખ ભુખે—૯૩૧

જાણ્યું બધાએ જ્યારે, મરી જશે આ નારી
અપવાદ એજ આવે, મારી તે નાખી ધારી—૯૩૨
ઠંડક વળે એ દીલમાં, મરીયે જાય જ્યારે
છતાંય લોક લાજે, વિચારતાં અત્યારે—૯૩૩
દવા તે દારૂ કાંઈ, કરવીજ આજ પડશે
મરવાની આ છે નક્કી, લોકાપવાદ નડશે—૯૩૪
દવા તે ખાને લીધી, ઝોળી કરીને તેમાં
ડાકટરને વાત કીધી, સતી બીમાર જેમાં—૯૩૫
તાકીદે કેશ સુધરે, દાકતરે લાંચ માગી
સુધરે ન એમ સારૂં, તેથી ન જોયું જાગી—૯૩૬
દરકાર રાખ્યા વિના, સસરો સતીનો ચાલ્યો
અનાથ આજ અબળા, એકલી મુકી ચાલ્યો—૯૩૭
ડોકટર ભરાયા રોષે, દવા ન સારી આપે
તથાપી રામ રાખે, તેને શું કોણ ચાખે—૯૩૮
આરામ સતીને વળીઓ, ખોરાક સારો મળીયો
તેથી તો દર્દ તેનું, ધીમેથી પાછું હઠીયું—૯૩૯
ખબર તો એક દીને સસરો જોવાને આવ્યા
મર્યા જીવ્યાની તે તો, ખબર જોવાને આવ્યા—૯૪૦
નજરે નિહાળી સતીને, તબીઅત બનેલી સારી
સસરો મુઝાય ભારી જીવે હજુય નારી—૯૪૧

અરેરે લ્હાય આતો, ઉભી હજુય રહી છે
ધાર્યું તું કાંઈ કાંઈ, આ આડ ખીલી રહી છે—૯૪૨
બળી જીવ્યામાં આતો, ના તાપ એ સમાતો
કરવાને ગયાં સીધું, થઈને તે બેહું વાંકું—૯૪૩
ડાકટર બોલાવ્યા પાસે, એકાંત માંહી બેસી
રૂસ્વતની નોટો દીધી. વસુ બસોની પુરી—૯૪૪
વળી વદયો તે એવું, સુણો સાહેબ કહું તે
દરદી તમોને સોંપી છે મુજ પુત્ર વહુ તે—૯૪૫
તેણે તો ભક્ષી લીધો, મારો તો પુત્ર પ્યારો
કાંમણ કુમણ એ જાણે ના અબળા એ ધારો—૯૪૬
માટેજ નાશ તેનો, કરવો જરૂર હાવે
ધાર્યું તું એજ મરશે, મારૂં તે કામ સરસે—૯૪૭
તથાપી દીધું આજે; સાહેબ આતો થાએ
જીવતી રહે તે હાયે, મહેનત બધીએ જાએ—૯૪૮
અહિંથી ઘેર પગલાં, તેનાં હવે ન આવે
દવાજ તેવી આપો, ઝટ તાગ તેનો આવે—૯૪૯
બનશે જો કામ મારૂં, ઇનામ દેઉં સારૂં
આ દાસ દીન ધારી, કૃપા કરો કૃપાળુ—૯૫૦
ડાકટરે સુણી વાતો, ધુણાવી શીશ હા તો
ગયો છે ઉઠી સસરો ડાકટર વિચાર કરતો—૯૫૧

સતીની પાસ આવ્યા, પુછી બધીય વાતો
સતીએ મન મુકી, કીધીય બધીય વાતો—૯૫૨
ડાકટરે દર્દ જાણ્યું દુખ તો બધું પીછાણ્યું
દયા સતીની આવી, બતાવી એક ચાવી—૯૫૩
પેટંટ દવાઓ આપી, સતી બનાવી સારી
સસરાની વાત તેને, કહી વીચારી ધારી—૯૫૪
ડાકટર સતીને પુછે, બાળા કહો તું હાવે
તારે જવું છે કયાંયે, જણાવ દીલ ભાવે—૯૫૫
સાસરીએ જઈશ તું જો, નિશ્ચય મોત થાશે
જીવતી તું રહીશ તે જો, બીજે સ્થળે નાશે—૯૫૬
માટે તું બોલ બાળા, જે દીલ તુજ હોયે
ઇચ્છા જો હોય તારી, દીકરી ગણું હું તોયે—૯૫૭
વર્તન પવિત્ર તારૂં, સુણી હું ખુશ થાતો
વળી તુંજ દુખ દેખી, અંતર ઘણું મુઝાતો—૯૫૮
આવે જો ઘેર મારે, વાંધો ન હોય તારે
સુખી તું થઇશ ત્યાં તો, આનંદ સર્વ જ્યાંતો—૯૫૯
મુજ પુત્રીઓ તો બે છે, ગણીશ તુને ત્રીજી
ભણાવે તેને તું તો, ચીન્તા તજીને બીજી—૯૬૦
સતીને વાત લાગી, મીઠી એ ભ્રાંત ભાગી
બાપું હું ત્યાંય આવું, જરા ન દીલ લાવું—૯૬૧

દુઃખી છે દીન મારા, સુખી નથી થવાના
છતાંય આવું સાથે, બનશે કરીશ હાથે—૯૬૨
ઈચ્છા જો આપ હોશે, વઈરાગ્ય મારૂ ગાણુ
બીજું ન કોઈ જોઇએ, વીના બે ટંક વાણુ—૯૬૩
સાંજે સતીને લઇને, ડોકટર ઘેર લાવ્યા
પત્નીને એજ કીધું, સતીને સાથ આવ્યા—૯૬૪
પત્નીનું નામ તારા, સ્વભાવ છેજ સારા
હવેથી આડી ધાઈ, ભલે પધાર્યા બાઈ—૯૬૫
કહીને કંઠ વળગી, પોતાની પુત્રી જાણે
ગંગાને શાથી જાણે, ઉમંગ આવ્યા ટાણે—૯૬૬
રહે તે આંહી રોજે, ખાતા પીતા તે મોજે
વિસાર્યા દુઃખ સરવે, હણાયું દુઃખ હળવે—૯૬૭
અહીંયા સતીનો સસરો,ખબર જોવાને આવ્યો
ડાકટર ધીમે તેને, સંદેશ એજ કહાવ્યો—૯૬૮
ગુજરી ગઇ તે બાઈ, ઇનામ આપો કાંઇ
બધુંય દુઃખ ડુબ્યું, ગઇ તે સ્વર્ગ માંહી—૯૬૯
સસરો સુણીને બોલ્યો, સાહેબ નોટ સોની
ઈનામ આપું આજે, ખુશી થઇને લ્યોની—૯૭૦
કહીને એવું પોતે, સીધાવ્યા ઘેર પાછા
કરી ક્રીયાઓ સરવે પત્રો લખ્યા છે ખાસા—૯૭૧

માંકણુ સતીની માંડે, સતી રહે છે કોડે
ભજન પ્રભુનું કરતી, હેતેથી ધ્યાન ધરતી—૯૭૨

ડોકટર તો એક દીને, બાહાર બાગે બેઠા
તેવામાં સખ્સ બે તો, આવીને માંહી પેઠા—૯૭૩

મસ્તક નમાવી પડીઆ, ડાકટરના પાય માંહી
કહોને કયાંથી આવ્યા, ડાકટર પુછે છે ત્યાંહી—૯૭૪

ઉઠીને સખ્શ બોલ્યા, સાહેબ રહેમ લાવો
અમારા પુરે કરમે, વખત આવ્યો આવો—૯૭૫

હતા શ્રીમંત સારાં, આવ્યા દીનો નઠારા
માટેજ આજે આવ્યા, આશરે તમારા—૯૭૬

હાંકું હું ઘોડા ગાડી, આ ભાઈ મારો તે તો
ઘરનું એ કામ કરશે, એ પેટ એમ ભરશે—૯૭૭

નથીય કાંઇ લેવું, ખાધા સિવાય બીજું
સાહેબ રાખી લેશો, બેલી ન કોઇ બીજું—૯૭૮

દયા ઘણેરી આવી, રાખી ત્યાં લીધા બેને
જરૂરી કામ જોઈ, સોંપી દીધું છે તેને—૯૭૯

નોકર રહેલો નાનો, ઘરમાં રહે છે રોજે
એક દીન બહાર જઇને, લાવ્યા છે વાત તેને—૯૮૦

સતી બોલાવી પાસે, સંભળાવી ધીમે તેણે
અરે ઓ બેન આજે; સુણી છે વાત આજે—૯૮૧

સરખેજ ગામ સારૂ, રોજાની શોભા સારી
ભરાય ત્યાં તો મેળો, જુક્તિ જોવાની સારી—૯૮૨
ઉરસ આજ તેની, જોવાને જાય લોકો
જઇએ જોવાને આજે, સાહેબને આપ કહોતો—૯૮૩
સતી એ ભાન ભુલી, વિતેલ વાત ચુકી
સાહેબની પાસે જઇને, એ વાત એણે મુકી—૯૮૪
જાવું છે રોજ જોવા, બાપુ રજા જો આપો
દર્શન કરીને આવું, હરાય જેથી પાપો—૯૮૫
ડાકટર વધા ત્યાં વળતી, જાઓ સુખેથી જાઓ
ગાફ્લ ના રહેશો ત્યાંએ, ગાડી લઇને જાઓ—૯૮૬
આજ્ઞા તો એવી મળતાં ગાડી તઇયાર કીધી
નોકર હતા જે બેએ, સાથે તૈયારી કીધી—૯૮૭
સતીને રાખી શાથે, ગાડી મુકી હંકારી
સતી અજાણી તો છે, અનાથ એજ નારી—૯૮૮
બાજુએ રોજ મુકયો, ગાડી ધપાવી આગે
સતિ વિશ્વાસે રહેતી, ના વહેમ કાંઈ લાગે—૯૮૯
જંગલ અઘોર આવ્યું થોભાઇ ગાડી ત્યાં તો
સતીને વહેમ આવ્યો, જંગલ દીઠું છે જ્યાં તો—૯૯૦
આવ્યા ત્યાં ચાર નરતો, સતીને ઉતારી હેઠે
હતાશ થઈ ત્યાં નારી, અહીં શું દુઃખ વેઠે—૯૯૧

ધરીને હામ સતીએ, ખસીને દુર પુછયું
કહો ને આતે શું છે ? સતીએ એમ પુછયું;—૯૯૨
વધો છે એક નર તો નારી તે દુઃખ દીધું
પ્રથમ તુને તો ઝાલી, ધારીને સુખ લીધું—૯૯૩
હું તો લઇને તુજને, ગયો વિદેશ માંહે
અરેરે દેવ મુજને આડો પડયો છે ત્યાંહે—૯૯૪
પેટીમાં પુરી તુજને, નીકળી તું ત્યાંથી નાઠી
મર્કટ ભરાયો માંહે, કરી દશા ત્યાં માઠી—૯૯૫
પછીથી આવ્યો અહિંઆં, ભમતોહું તારી પુંઠે
ટોળી જમાવી પુરી, લાગ્યો હું તારીપુંઠે—૯૯૬
દરદી થઇને તું તો, રહી દવા તે ખાને
સુભાગ્યે મારે તે તો, આવી તે વાત કાને—૯૯૭
થયો તો પુંઠે ત્યાંથી, ડાકટરને ઘેર જયાંથી
નોકર રહ્યા છે એ જે, સાગરાત મારા તે છે—૯૯૮
તારા એ ફક્ત સાટે, મહેનત કરે છે એતો
મહેનત ફળી એ આજે, કર્યું તું સર્વ કાજે—૯૯૯
હવે તો હદ થઇ છે, મુમત સલુણી ત્યાગો
આધીન મારે થાઓ, વસ્ત્રો ઘરેણાં માગો—૧૦૦૦
પતી સીધાવ્યો સ્વર્ગે વિધવા થઈ તું હાવે
ઉચાટ સર્વ ત્યાગો, ભેટી તું લેને ભાવે—૧૦૦૧

હા ના કરીશ જો તું, દુખી થઈશ તો તું
સ્વાધીન સુખે થા તું, અહિંથી ન છુટી જાતું—૧૦૦૨
સતી સુણીને બોલી હરામી આ શું બોલે
પાપી પ્રપંચી આવ્યો શું ભાર તોલ તોલે—૧૦૦૩
જીવન બધુંય જુઠું કર્યું પતીએ જાતાં
મરવાનું સારૂ લાગે, વઈભિવ્ય આજ થતાં—૧૦૦૪
માટે એ પાપી નર તું કેડો તો છોડ મારો
કદાપી કાળે તારો ન અર્થે સરનારો—૧૦૦૫
હત્યા તને હું આપું ન દેહ વાળ ભાળે
શાને ભરે તું ભાતું અઘોર કર્મ કાળે—૧૦૦૬
કરતી હું ચેન બાજી પાપીએ દાઢ ખુંચી
સુખો અનેરાં ત્યાગી દુખી તે લાવી મુકી—૧૦૦૭
અરેરે હાય હાવે મરવું વિશેષ ભાવે
પાડી છે બુમ તેવે, રે હાય ? કો બચાવે—૧૦૦૮
કકળાટ ભારે કીધો અતિશે સાદ કીધો
આવો બચાવો કોઇ કરીને સાદ રોઈ—૧૦૦૯
સુણીને અર્ત વાણી અબળાની એહ જાણી
મહાજન સંગ જાતો તેણે આ વાત જાણી—૧૦૧૦
ગયા નરો ત્યાં દોડી, અબળાને દુખ દેતા
મારે તો માર ઝાઝો કટુ મુખેથી કહેતા—૧૦૧૧

કીલકારી કીધી ત્યારે,મહાજન જનોએ જ્યારે
પાપીને ભાન આવ્યું, આ શું ચઢીને આવ્યું—૧૦૧૨
મુકી સતીને નાઠા, જંગલ વિષે ભરાયા
અતિશે માર ખાઇ, સતીની પુલી કાયા—૧૦૧૩
લોકોએ લીધી ઉંચકી, સતીને સાથે લાવ્યા
પુછી ન વાત કાંઈ, સાથે તે લઇ ચાલ્યા—૧૦૧૪
આવ્યા વિરાટ નગરે, સતીને લેઈ સાથે
તહાં તો ભાન આવ્યું, બેઠી થઇને હાથે—૧૦૧૫
સંઘે મુકામ કીધો, ચોગાન માંહી જ્યારે
અરે ઓ ભાઈ સુણો, સતી એ બોલી ત્યારે—૧૦૧૬
છે મુજ ગામ આ તો, રહે ત્યાં ભાઇ મારો
મુને બચાવી તે તો, ઉપકાર છે તમારો—૧૦૧૭
રજા જો આપ આપો, હું જાઉં ઘેર મારે
આવોને સાથ મારી, જાઉં છું અત્યારે—૧૦૧૮
સુણીને લોક બોલ્યા, સાચું જો હોય બેની
આનંદ અતીશે થાયે, ચીંતા ન થાય તેની—૧૦૧૯
સતીને સાથ લઇને ,ગામે ગયા બે નર તો
નીજ ભાઈ ઘેર જઇને, સતીનો જીવ ઠરતો—૧૦૨૦
દેખીને નીજ બેની, તે ભાઈ ધાઈ આવ્યો
વળગ્યો તે બેની કંઠે, અતીશે સ્નેહ લાવ્યો—૧૦૨૧

વિગત બધીય પુછી, વહતી સતીય રડતી;
ઓ ભાઈ દુઃખ મારૂં, સમાય ના આ ધરતી—૧૦૨૨
કરશું નિરાંતે વાતો, ઉપકાર સંઘ ભારે
નરો ન હોત આતો, ન હોત હું અત્યારે—૧૦૨૩
માટેજ ભાઇ એની, સેવા જે થાય કરવી
ચીજો તે જોઇ માગે, રજુઇ તેહ કરવી—૧૦૨૪
સુણીને ભાઈ ત્યાં તો, નરોને પાય લાગ્યો
ઉપકાર આપ મોટો, હું છું ઘણોય છોટો—૧૦૨૫
માગો જો આપ માથું, આપીશ હું અત્યારે
સેવા તમારી કરવી, અરે એ ધર્મ મારે—૧૦૨૬
નરો તે વાણી સુણી, વધા રહીને વાણી
અમારો ધર્મ એ છે, કર્યું એ ધર્મ જાણી—૧૦૨૭
જરૂર ન કાંઈ અમને, તૈયાર સાથે લાવ્યા
ખબર તમારી જાણી, સતીને આંહી લાવ્યા—૧૦૨૮
ખાત્રી અમારી કરવા, અમે તો થાથ આવ્યા
મળ્યાં તે બેન ભાઇ, આનંદ અમોને થાએ—૧૦૨૯
વળ્યા તે કહીને પાછા, સતી રહી તે આંહી
અતિશે કષ્ટ આવી, સતી પીયર માંહી—૧૦૩૦
પુછે છે ભાઇ પ્રેમે, બેની તું મર્ણ પામી
આવી તું આંહી કયાંથી ? થઇતી સ્વર્ગે ગામી—૧૦૩૧

એવો તે પત્ર આવ્યો, તું સાસરે પઠાવ્યો
અમે તું આશ ત્યાગી, રહયાંતાં ભ્રાંત લાગી—૧૦૩૨
ગુજરી શીરે તું તારે, સુણવું એ બેન મારે
આવી તું કયાંથી અહીંઆં, શી રીતે અત્યારે—૧૦૩૩
સુણી સતી તો બોલી, ઓ વીર સુણ મારા
વિધવા થઈ હું જ્યારે, થયા બેહાલ મારા—૧૦૩૪
મુને તો દવાખાને, સસરે મુકીતી બહાને
ઉપરથી લાંચ આપી, ડાકટરને શીખ આપી—૧૦૩૫
જીવતી ન આવે ઘરમાં, દવા એ રીત દેજો
દવાને પાઈ ઝેરી, મારી તે નાંખી દેજો—૧૦૩૬
સસરાને કહીને આવું, મુકીને મને ચાલ્યા
ડાકટર દયાળુ એવા, વિચારી વાત ચાલ્યા—૧૦૩૭
રૂશ્વત ખાઈ તેની, દવા તો સારી આપી
જીવાડી મુને ભાઈ, દયા તો ઉર લાવી—૧૦૩૮
ખબર મુવાની આપી, ખબર જોવાને આવ્યા
એ વાત જાણી આવી, આનંદ ઉર લાવ્યા—૧૦૩૯
ડાકટરે મને પુછી, પોતાને ઘેર રાખી
પુત્રી સમાન ગણતા, છે દેવ એનો સાખી—૧૦૪૦
જીવન બધુંય મેં તો, ત્યાં કાઢવાને ધાર્યું
માનવનું ધાર્યું જાએ થાએ વીધીનું ધાર્યું—૧૦૪૧

પુઠે હરામી ટોળી, અવલથી લાગી આવી
પેટીમાં મુને ઘાલી, પહોંચ્યો હતો જે આવી—૧૦૪૨
જમાવી ટોળી તેણે, મુને વળી ફસાવા
પાપીએ બેજ ત્યાં તો, નોકર થઇને આવ્યા—૧૦૪૩
રહ્યાં ત્યાં પેટ માટે, જાણે ન કોઈ જુક્તિ
મુને ફસાવા માટે. બધી ઘડી એ જુક્તિ—૧૦૪૪
ભરમાવી મુને નાંખી, રોજાની રઢ લાગી
સાહેબ પાસે જઇને, આજ્ઞાએ મેંજ માગી—૧૦૪૫
ગાડી લઇને સાથે, નોકર બેય આવ્યા
હતો વિરાગ મુજને, તજી બધીતી માયા—૧૦૪૬
ના વહેમ કાંઈ તેથી, આવ્યો ન દીલ જેથી
ગાડી હંકારી પાપી, ઉતારી મુકી આઘી—૧૦૪૭
બીજા વધુ ત્યાં આવ્યા, ઇજત લેવાને મારી
અતીશે ત્રાસ થાતાં, બુમો ઘણીય પાડી—૧૦૪૮
મહાજન જતાતા રસ્તે, આવી છોડાવી તેણે
ઉપકારી નર એ તો, સોંપી છે આંહી જેણે—૧૦૪૯
ભગનીનું દુખ ભાળી, ભાઈ ઘણું છે રડતો
અરેરે બેન તારે, માથે સીતમ ગુજરતો—૧૦૫૦
સુખી ન થઇ જરીએ, આ માત પેટ આવી
સુખનો ન દીન દીઠો, ખુરૂ ઘડેલું ભાવી—૧૦૫૧

નિર્ભાગી ભાઈ તારો, પુરો બન્યો હત્યારો
દુઃખમાં તું દીન કાઢે, રહુ સુખી હું હ્હાડે—૧૦૫૨
હવે એની તું અંહી, જીવન બધું ગુજારે
સુખી તું જાત જોઇ, શાંતિ વળે તો ત્યારે—૧૦૫૩
સુણી સતી ત્યાં બોલી, ઓ ભાઈ દીન કાડું
પણ ભાગ્ય મુજ લખીયું, વીઘન આવે આડું—૧૦૫૪
ખબર ન દેશો કંઇએ, મારી હવે તો ભાઈ
ઉપવાસ વૃત કરીને, જીવન તજીશ ભાઈ—૧૦૫૫
નિર્ભય સતી તો થઈને, રહી છે ઘેર ભાઈ
ગમન દીનો ત્યા કરતી, ફીકર નથી ત્યાં કાંઈ—૧૦૫૬
ભાભીનો ભાવ ભુંડો, સતી પરે એ રહે છે
અનાથ જાણી તેને, કડુ તે વેણ કહે છે—૧૦૫૭
સહન બધું એ કરતી, દુખેથી દીન કાઢે
વિચારે વામા વળતી, ના વેણ મુખ કાઢે—૧૦૫૮
રઝળતી આવી આજે, પગલાં તું કાળાં લઇને
હરામનું ખાવા આવી, ભાભી કે'ગાળ દઇને—૧૦૫૯
સહન સતી તે કરતી, ના વેણ તે ઉચરતી
કંકાસ થાય તેથી, ઘણી રહે છે ડરતી—૧૦૬૦
ના ભાઇને કહેતી, ના નામ તેનું લેતી
દુખ નીભાવ તે કરતી, બધુંટ દુખ સ્હેતી—૧૦૬૧

ટાઢું અજીઠું આપે, બમણું તે કામ સોંપે
સતી ઉઠાવે દુઃખે, અશક્ત તન ભુખે—૧૦૬૨
સતી બધુય સમજે, દયા ન હોય તેને
મનમાં ન લાગે જેને, પરની જણેલી જેને—૧૦૬૩
હિન્દુ સંસાર માંહે, એ રીત ચાલી આવે
ભોજાઇ નણંદ જો ભાળે, તો કાળ જાણે આવે—૧૦૬૪
સાસુને વહુ કેરી, એવી તો રીત ચાલે
વીતી બધી એ જાણે, પડી જો હોય પાળે—૧૦૬૫
એ રૂઢીના પ્રભાવે, સતીને દુઃખ આપે
ના ભાઈ કાંઈ જાણે, તે અંદરે દબાવે—૧૦૬૬
દુર્બળ શરીર તેનું, દુઃખ માંહી ડુબેલું
થાતું એ કૃષ જાતું, દુઃખ માંહી એ ડુબેલું—૧૦૬૭
ઉપરથી દુઃખ આપે, ભાભી વળી સંતાપે
ભાઈ વળી તે પુછે, તપે તે બેન તાપે—૧૦૬૮
દુઃખી તું કેમ થાતી, દીને દીને સુકાતી
શું દર્દ કાંઈ થાતું, ના બેન આ શરમાતું—૧૦૬૯
વદી સતી ત્યાં એવું, ના, ભાઈ કાંઈ એવું
સો દેહ દંડ થાએ છે, તન માટે જેવું—૧૦૭૦
વળાવી વીર તનડું, સતી રહી છે દુઃખે
ભાભીનો રોષ અહીંઆં, ભરાય પેટ ભુખે—૧૦૭૧

ચરીત્ર સ્ત્રીનું ભુડું, ન કોઇ તેને પહોંચે
વિરંચી વિષ્ણુ સરખા, ન કોઈ તેને પહોંચે—૧૦૭૨

વિક્રમ સરીખા હાર્યા, ધાર્યા ન પડયા પાસા
મહેલો તજાવી રૂડા, જંગલ વસાવ્યા વાસા—૧૦૭૩

અંતર ન તેનું કોઇ, નહિ પીછાંણી શકતું
છે પાપ કાગ ભરીયું, ન જાણી કોઈ શકતું—૧૦૭૪

હતીં સતીની ભાભી, પુરી પ્રભાવ વાળી
ભર્યો તો કાળ રોમે, ન બુદ્ધિ તેની સારી—૧૦૭૫
ચરિત્ર કીધું તેણે, સતીને દુર કરવા
પતીની પાસ તેણે, લાગી જઇ ઉચરવા—૧૦૭૬

પતિ શું ઉંઘ ઉંઘો, કપાય નાક આતો
તમ બેન લાવી ઘાલી, કરી ઘણી દયા તો—૧૦૭૭
ઉંધું તે તેણે કરીયું, કલંક માથે ધરીયું
તે ચાલ ખોટી ચાલે, કલંક ચોટયું ભાલે—૧૦૭૮

ફીકાસ તેના અંગે, જુવોને આજ મારી
મોઢે ચઢીને મુજને, કહ્યું કે ભાભી મારી—૧૦૭૯

અમલ રહ્યા છે મુજને, કહ્યું તે દુઃખ મારે
વાતો બધે એ થાએ, રે હોય જો અત્યારે—૧૦૮૦

સાચું કહ્યું આ મેં તો, ઉપાય તેનો લેજો
ના લાડ કાંઈ કરશો, બે વાનાં તેને કહેશો—૧૦૮૧

મોહને વાત સુણી, દીલ માંહી ક્રોધ વ્યાયો
સતીનું તન જોઈ; નક્કી વિચાર વ્યાપો—૧૦૮૨
સતીની પાસ તેણે; તતકાળ જઇને જોયું
અતિશે કાળ વ્યાપ્યો છે, ધૈર્ય તેણે ખોયું—૧૦૮૩
પુછી ન વાત કંઈ, છે મારા દેવા માંડયો
વિસ્મય સતીને થાતું, આ શો ભવાડો માંડયો—૧૦૮૪
ઓ ભાઇ કેમ મારો, શું દોષ છેજ મારો
થઈ જો ભુલ મારી, તો જીવથીજ મારો—૧૦૮૫
જ્યાં બ્હાર ત્યાંથી આવી, આ બુમ ભાઈ મારા
જીવે ન એક દહાડો, બીચારી આજ બાળા—૧૦૮૬
રડી અતીશે કકળી, અનાથ એજ બાળા
દયા વસી ત્યાં તેને, તજી ગયો તે બાળા—૧૦૮૭
અહીઆં ભાભીએ જ્યારે, પ્રસરી વાત ગામે
સતી વિચારી વાતો, અતિશે ત્રાસ પામે—૧૦૮૮
અફવા ઉડી છે ગામે, સતીની ખોટી રીતે
વાતો સુણીને એવી, ચરર થાય ચીતે—૧૦૮૯
બળ્યું તે ઘર જ્યારે; વનમાં સીધાવ્યા ત્યારે
વનમાં એ આગ ઉઠી, વિધાતા આજ રૂઠી—૧૦૯૦
સતી વિચારે મનમાં, અરર હાય આ શું
વાતો વિવિધ થાતી, ના ચીતમાં સમાતી—૧૦૯૧

સતી ભરાઈ ઘરમાં, દર્શને તે ન જાએ
કીર્તન કથાએ મુક્યાં, અદકા ઉચાટ થાએ—૧૦૯૨

જુઠી આ વાત જગમાં, અદકો પ્રચાર પામી
અરેરે કોઈ તેમાં, જુએ ન કાંઈ ખામી—૧૦૯૩

આપઘાત હોય કરવો, વિના ઉપાય બીજો
નથી ય મારા માટે, એકે ઉપાય બીજો—૧૦૯૪

મરવું તો શાને ડરવું, ખુશી થઇને કરવું
પંચાત બીજી ત્યાગી; પ્રભુનું ધ્યાન ધરવું—૧૦૯૫

સતીએ આમ જાણી; લાવી તે દોર જાડો
ગાળો કરીને નાંખ્યો જોઇને પાટ જાડો—૧૦૯૬

ટેબલ મુકીને નીચે, ઉપર ચઢી તે બાળા
અરર હોય આજે, બુજાવે દીલ લાળા—૧૦૯૭

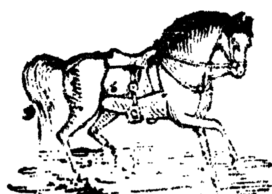
ફાંસો ગળામાં નાંખી, બોલી એ બોલ બાળા
પ્રભુ તું ખોળે લેજે; મુને તું સ્હાય દેજે—૧૦૯૮

વિનંતી એવી કરીને, પડ્યા તે જાય નીચે
અવાજ ગેબી તેવો; સતીને કાન સીંચે—૧૦૯૦

સતી સબુર કરજે. હત્યા તું નવ કરજે
હત્યાથી જીવ જાશે; કલંક ના ધોવાશે—૧૧૦૦

દુનીઆ તો ભુંડું ગાશે; ના શ્રેય તારૂં થાશે
માટે સતી તું સાંભળ; આજ્ઞા પ્રભુની એવી—૧૧૦૧

હજુય દુખ સહેજે, સતી તું સાચી દેવી
આખર પ્રકાશ તારો, થશે તું દેવી જેવી—૧૧૦૨
દુશ્મનો દુર થાશે, વિજય તારો ગાશે
તુને તે પાય લાગે, આવે એ કાળ આગે—૧૧૦૩
માટે તું ધીરજ ધરજે, સાહસ ના તું કરજે
કંઠેથી કાઢ ફાંસો, સાબુત રાખ વાંસો—૧૧૦૪
સુણીને ગેબી વાણી, કૃપા સતીએ જાણી
પ્રભુની સહાય મારે, મરૂં હું શાને ત્યારે—૧૧૦૫
કહીને ફાંસો કાઢયો, છોડી એ દોર નાંખ્યો
સતી એ બેઠી ઝુરે, ધીમા ધીમા એ સુર—૧૧૦૬
આરામ અહિંઆં લયોને, વાચક અરે ઓ મારા
કઠલાલકર કહે છે, કથાના ભાગ સારા—૧૧૦૭
વિવિધ રસ પુરાણા, કાગળ લખીશું હાથે
બાહેર એ ભાગ પડતાં, વાંચી વિચારો ભાવે—૧૧૦૮

સોળ વરસની સતિ
અને
નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૭–૨૦.

રાગ—બારમાસી.

સતી તો એમ રડતી, દુનીયાથી એહ ડરતી
આંખેથી આંસુ ભરતી, વિવિધ વીચાર કરતી—૧૧૦૯
વાણી વિભુની સુણી, મુલત્વી રાખ્યું મરવું
છતાં ન કાંઈ સુઝે, હાય હવે શું કરવું—૧૧૧૦
પાપી પ્રપચી લોકો, પાડે બજારે પોકો
સતીના વીર હઇયે, લાગે અતીશે ધોકો—૧૧૧૧
અહિયાં સતીની ભાભી, ખટપટ અતીશે કરતી
મોહન તણા તો દીલમાં, ભુસુ વધારે ભરતી—૧૧૧૨
ચંચળ-બેસીશું આમ રહેશો, દીલે ન કાંઈ લેશો
અપવાદ વ્હોરી લેશો, દુનીઆને શુંય કહેશો—૧૧૧૩
કાળું આ કૃત્ય બેને, કીધું તે શાંખી રહેશો
દુનીઆં ફજેતી કરશે, જવાબ શુંય દેશો----૧૧૧૪

મોહન મુંઝાતો મનમાં, નારીના વેણુ સુણી
મોહન-અતિશે ખેદ ધારી, વદ્યો વળી તે વાણી—૧૧૧૫

પ્યારી એ વાણી તારી, ગળે ઉતારી ધારી
વિચારી વાત સારી, સુજે ન એકે બારી—૧૧૧૬

કરવું શું હોય હાવે, અતિ વિચારી આવે
પાપણી બેન મારી, કુકર્મી એજ નારી—૧૧૧૭

આપે સલાહ સારી, એવું ન પાસ મારી
ઈજત અરેરે એથી, જાએ અત્યારે મારી—૧૧૧૮

ચંચળ-થઇને મર્દ આજે, આશા વચન ઉચારો
ડરકણુ સ્વભાવ ધારી, શું હામ આમ હારો—૧૧૧૯

અબળાની જાત મારી, છતાંય હામ રાખું
પુછે જો કોઈ મુજને, સીધો ઉપાય દાખું—૧૧૨૦

બોલાવો કોઈ એવો તમારો મિત્ર હોયે
તેની તો સાથ તેને, મુકો ધકેલી જોયે—૧૧૨૧

બચો બધીય વાતે, સુખનો સંભવ તેમાં
વળી ઉપાય બીજો, બતાવું સુખ જેમાં—૧૧૨૨

કરોને ખુન તેનું, ગણો ન પાપ જેવું
લંપટ છે રાંડ તેથી, ગણો ન પાપ તેનું—૧૧૨૩

ઉપાય જે બતાવ્યા, કરો તમારે ફાવે
વદી ભોળા ભાવે, કહીશ હું ના હાવે—૧૧૨૪

છુટકારો કરોને એનો, નહી તો ન સારૂ થાશે
હું તો જઈશ મારે, થવાનું તેહ થાશે—૧૧૨૫

કર્તા—નારીનાં વેણ સુણી, મોહન વિચાર કરતો
ઉપાય લેવો કેવો, ચોક્કસ ન એક જડતો—૧૧૨૬

મોહન મુંજાયા ભારે, ચંચળ કરે શું ત્યારે
અનેક હાવ ખેલે, સતીને આળ મેલે—૧૧૨૭

ચંચળે ધારી લીધું, પતીથી કાંઈ ન થાએ
અરેરે ત્યારે આ તો, શી રીતે સાલ જાએ—૧૧૨૮

ચંચળ ચતુર નારી, સ્વભાવની સારી
ઈર્ષાળુ મન તેનું, વખણાય ગામ જેહે—૧૧૨૯

પોંચેલી સર્વ વાતે, તે મર્દને હઠાવે
અબળાનું અંગ તેનું, પણ દર્દ હામ લાવે—૧૧૩૦

પતીને પુછયા વિના, બોલાવી લાવી નરને
પ્રતાપ નામ તેનું, સુણાવી વાત તેને—૧૧૩૧

મોહન બોલાવ્યો પાસે, બધીય વાત કીધી
સતીનું ખુન કરવા, વાતો મળીને કીધી—૧૧૩૨

પ્રતાપ પુરો પાપી, પંકાય એજ આપે
કર્મો એ કુડાં કરતો, ડરતો ન કોઇ પાપે—૧૧૩૩

મોહન—આશા અનેરી આપી, મોહને હામ કેરી
થશે જો કામ મારૂં, થેલી દેઉં ભરેલી—૧૧૩૪

માટે ઓ ભાઇ મારા; જાણે ન કોઈ આતે
રાખીને તેવી રીતે, છુપી બધીય વાતો—૧૧૩૫

ઈનામ દઇશ સારૂં, થશે જો કામ મારૂં
કરીલે વિચાર વારૂં, દારીદ્ર ફીટે તારૂં—૧૧૩૬

પ્રતાપ—પ્રતાપે વાત સુણી હર્ષે ભરાયો તે તો
પહેલાનું વેર વાળું, આવ્યો છે દાવ આતો—૧૧૩૭

અનેક રીતે પહેલાં, સંતાપ્યો મુને એણે
અતિશે લાંચ ખાધી, દુભાવ્યો ક્રુર વેણે—૧૧૩૮

તેવે દાવ ન ચુકુ, હું જીવતો ન મુકુ
પુરો પછાડી નાંખું, ના કાંઇ બાકી રાખું—૧૧૩૯

વદયો તે હોંસે એવું, મોહન ભાઈ એ શું
તમારે માથે આવ્યું, સંકટ અનેરૂં એ શું—૧૧૪૦

ધીરજ રાખો ધારી જુઓ શાબાશી મારી
ન આંચ ઉની આવે, કરૂં એ કામ ભાવે—૧૧૪૧

હનુમાન કેરૂં દેવળ, બંદર વિશે તે આવ્યું
શ્રીફળ લઇને ત્યાંતો, મોકલજો એજ ફાવ્યું—૧૧૪૨

વગે કરીશ ત્યાં તો, પછી ન પત્તો લાગે
સાવધપણેથી રહેજો, જોખમ મુને ન લાગે—૧૧૪૩

મોહન—મોહન વદયો ત્યાં વાણી, ફીકર ના રાખ વીરા
ન આવે આંચ ઉની થાઓ નહી અધીરા—૧૧૪૪

જરૂર કાલે આવે, મુજ બેન સંધ્યાકાળે
ઠેકાણે તમે કરજો, ના ઘર મુજ ભાળે—૧૧૪૫

વારૂ કહીને વળીઓ, પ્રતાપ ઘેર પોતે
એમ દીન એક વીત્યો, સતીની રાહ જોતે—૧૧૪૬

દિવસ બીજાની આવી, એ કર્મ હીણુ સંધ્યા
મોહન ભોળે ભાવે, પ્રભુને પ્રેમ વંદયા—૧૧૪૭

મોહન મન વિષે, સદગુણ છે ભરેલા
ન ક્રુર આવા ધંધા, ન કોઇ દી કરેલા—૧૧૪૮

છતાંય આજ આ શું, મોહન હાથ બનતું
સંસ્કારી દીલ તેનું, રહે ઘણુંય ડરતું--૧૧૪૯

નડે છે ફકત નારી, ઘડીમાં જીવ કાઢે
ડરે તે ફકત જેથી, સામરાજ્ય જેનું ચાલે—૧૧૫૦

અરે આ જગત વિષે, ભોળા નરોના ભાગ્યો
દોરવાયે નારી દોરે, જીવન બગાડે આગે—૧૧૫૧

સદગુણ એના સડતા વિવેક એના બળતા
નારીના સુર આગળ ભોળા કુટાઇ મરતા—૧૧૫૨

સામરાજ્ય સ્રીનું જ્યાં છે, અંધો બનાવે નરને
સામરાજ્ય સ્રીનું જ્યાં છે ખર ગણાવે નરને—૧૧૫૩

સામરાજ્ય સ્રીનું જ્યાં છે રાત્રીએ સુર ઉગે
સામરાજ્ય સ્રીનું જ્યાં છે, મનાવે ભુખે મુગે—૧૧૫૪

સામરાજ્ય જ્યાંનું સ્ત્રીનું છે, ધીરજ ધીરાઓ ચુકે
સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, માઝા મહાન મુકે—૧૧૫૫
સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, સદ્ગુણ જાય સરવે
સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, કૃત્ય કુડાં એ કરાવે—૧૧૫૬
સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, સેતાન થાય સાધુ
સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે; પાપી પુજાય પાદુ—૧૧૫૭
મોહન કેરા ઘરમાં, સામરાજ્ય સ્ત્રીનું એવું
મોહન પ્રતાપી તો એ, જીવન ન ભાવે એવું—૧૧૫૮
સ્ત્રીના કહ્યાથી તેણે, પવીત્ર બેન ત્યાગી
અંધો થઇને તેણે, જોયું ન હોય જાગી—૧૧૫૯
વાંચક વિચારો અહીંઆં, મોહને કાર્ય કીધું
ન દોષ એને આપો, નવું ન એણે કીધું—૧૧૬૦
જુવોને શાસ્ત્ર દ્રષ્ટે, અનેક ઠામ ભાળ્યું
કૈકેયી કેરા વચને, દશરથે નામ રાખ્યું—૧૧૬૧
કુરંગ કેરી કાજે, સીતાએ રાડ કીધી
ચરિત્ર સ્ત્રીનાં કરીને, વિપરીત બુદ્ધિ કીધી—૧૧૬૨
સ્ત્રીએ ચઢાવી માર્યો, રજપુત લક્ષ કોટી
પાયમાલ રાજ્ય કીધાં, ખુવારી કીધી મોટી—૧૧૬૩
થયું જ્યાં આવું આવું, મોહન વિશાત ત્યાં શી
નારીના મોહ આગે, ગણતી સતીને ત્યાંથી—૧૧૬૪

પડી અઘોર સંધ્યા, સતીની હાય આજે
ભાવીએ લેખ કેવા, ઘડયા સતીને કાજે—૧૧૬૫
નિરદોષ એ જે નારી, ન જાણુતી એ કાંઇ
ભાભીના દુઃખ માટે, તઇયાર તે ન કાંઇ—૧૧૬૬
રટણુ પ્રભુનું કરતી, બીજુ ન તે ઉચ્ચરતી
ઘરમાં ભરાઈ રહેલી, વાણી કટુ એ સુણી—૧૧૬૭
એ આભ તુટયુ તેને, નિરદોષ એ છે તોયે
વિશ્વાસ ધારી પ્રભુનો, વિતાવે દીન તોયે—૧૧૬૭
આવી અદોર સંધ્યા, મોહન વિચાર કરતો
અરેરે હાય મારે, વીધીનો યોગ નડતો—૧૧૬૯
સગી છે બેન મારી, ઘણી પવિત્ર સારી
પ્રભુ શું આ ગુજારી, ગણાવી તેં હત્યારી—૧૧૭૦
હવે ન એક આરો, નક્કી વીચાર મારો
તજીને ભાવ મારો, ભુજાવું દીલ લ્હાવો—૧૧૭૧
અંધારૂં પુર પડીયું, મોહન ગયો છે ઘરમાં
ગંગા કહી ને તેણે, ઘાંટો દીધો છે ઘરમાં—૧૧૭૨
બેઠીતી એક ખુણે, ગંગા બીચારી રડતી
વીરાનો સાદ સુણી, લાગી છે ભારે ધરતી—૧૧૭૩
મોહન કેરા વચને, બંધુત્વ ભાવ નહોતો
મોહન કેરા વચને; ક્રોધીત્વ ભાવ હોતો—૧૧૭૪

ગંગાએ જાણ્યું મનમાં, વીરાને ક્રોધ વ્યાપ્યો
જાણ્યું કે ભાભી ભુંડી, વીરો સંતાપ્યો—૧૧૭૫
મોહનનો સાદ સુણી, ગંગા વદી વીચારી
કહોને ભાઈ શું છે! વાણી મૃદુ ઉચ્ચારી—૧૧૭૬
કૃતિમ રોષ દાબી, મોહન વદયો ત્યાં વાણી
અરેરે બેન મારી, દીધું મેં દુઃખ જાણી—૧૧૭૭
વીરાની મીઠી વાણી, ગંગાએ સુણી જ્યારે
આનંદ અંગ વ્યાપ્યો, હર્ષે ભરાણી ત્યારે—૧૧૭૮
વદી પછીથી વાણી, વીરા ન દોષ તારો
વીધીએ લેખ લખીયા, તેમાં શું થાય ધારો—૧૧૭૯
વિચાર સારો સુજ્યો, જાણીને હર્ષ પામુ
નહી તો અતીશે કષ્ટે, ધાર્યું તું હું વીરામું—૧૧૮૦
વીરા છે ઓથ તારી, હાંસી શું થાય મારી
હવેથી વીરા મારા, વિચાર રાખ સારા—૧૧૮૧
મોહન વદયો ત્યાં વાણી, હવે ન એમ થાએ
આજે તું બેન મારી, કામે કદાપી જાએ—૧૧૮૨
છે કામ એક મારૂં, કરી ત્વરાથી આવો
હનુમાન કેરી બાધા, આજે કરીને આવો—૧૧૮૩
રાખીતી તારા માટે, રહું તું જીવતી જેથી
વીધીએ તારા હાથે, કરાય ઠીક તેથી—૧૧૮૪

તઇયાર થા તું હમણાં, શ્રીફળની સાથ દીવો
લઇને સીધાવો ત્યાં તો, એની ન કાંઈ બીવો—૧૧૮૫
ગંગા સુણી વિચારે, કૃપા વીરાની પામી,
હા ના કરીશ કાંઈ, તુચ્છકાર પામું સામી—૧૧૮૬
ભલેને ભાઈ લાવો કરી, આવું કામ એ તો
પ્રતાપ તારો ભાઇ, ન કર કહાપી છે તો—૧૧૮૭
મોહને તર્ત ત્યાં તો, શ્રીફળ ને દીપ આપ્યાં
સતીએ ત્યાંથી સ્નેહે, પગલાં ત્વરાથી માપ્યાં—૧૧૮૮
અંધારૂં પુરૂં પડીયું, ના મુખે મુખ સુજે
સતીના ચર્ણ ડરથી, અરેરે હાય ધ્રુજે—૧૧૮૯
સંધ્યાએ થાકી થાતાં રાત્રીનું રૂપ લેતી
નિર્જન તમામ રસ્તા, નીહાળી નાથ બીતી—૧૧૯૦
કષ્ટાળુ દેહ તેની, તેથી એ રહેતી ચાલી
આવી અનેક રાતો, વીતાવી ગણતી ચાલી—૧૧૯૧
એકલી અંગ ધારી, વિચાર કરતી ભાવી
વિતાવ્યું ગામ એવે, ગાહર વિશે તે આવી—૧૧૯૨
ચાલી તે પુર પાટે, હનુમાન કેરા હાટે
ડરવું તે શાને માટે, ધારી તે જાય વાટે—૧૧૯૩
દેવળ નિહાળ્યું દુરથી, સતીને હામ આવી
કરીને બાધા હાવે, પાછી વળું નીરાંતે—૧૧૯૪

દેવળની પાસ આવી, નિર્જન બધુંય લાગ્યું
અબળાનું અંગ જેથી, ડરવા તે કાંઇ લાગ્યું—૧૧૯૫
દેવળ અતીશે ભારે, વિશાળ ચોક માંહે
પાણીનો હોજ વચ્ચે, સુંદર રસોઈ ત્યાંહે—૧૧૯૬
દર્શન નિમિત દીને, લોકો હજાર આવે
હનુમાન દાદા કેરૂં દેવળ એ પંકાવે—૧૧૯૭
સતીએ દ્વાર ખોલ્યું, ધીમેથી માંહી પેઠી
મેદાન માંહી ભાળી અંતરે બીક પેઠી—૧૧૯૮
છતાંય હામ રાખી, આગળ વધી તે નારી
દેવળના દ્વાર પાસે, આવી ઉભી તે નારી—૧૧૯૯
વિચારી વામા વળતી, દેવનું દ્વાર ખોલો
નારી ઉભી તું રેહને, પાછળથી કોઈક બોલે—૧૨૦૦
પડઘો સતીને લાગ્યો, ભીષણ એ નાદ લાગ્યો
અબળા ત્યાં દીનવદને, પાછું વાળીને જુવે—૧૨૦૧
અંધાર ભાગ વિશે, નિહાળી નારી જ્યારે
નીરખે છે નર ત્રણ તો, સતી ગભરાય ત્યારે—૧૨૦૨
દગો શું આજ આ છે, નિહાળું શું આ નયને
પ્રભુ શું બાકી રાખી, પુરૂ તે વેર લઇને—૧૨૦૩
ભાઇના કરેલા કૃત્યો, આગળ તે આજ આવે
દગો આ તેણે કીધો, સુખી તે તેથી કહાવે—૧૨૦૪

પ્રભુજી તુજ બેલી, છું અબળા અકેલી
લજ્જા તું નાથ રાખે, શશી રવીની સાખે—૧૨૦૫
અંધાર ભાગમાંથી, નર તો ત્રણેય આવ્યા
સતીના સામા ઉભા, સાક્ષાત યમ જેવા—૧૨૦૬
બોલ્યા છે ત્યાંતો, વાણી, સતી પધાર્યા શાણી
બુરી તમારી કહાણી, આવ્યા શું આંહી જાણી—૧૨૦૭
ઉતારો વસ્ત્ર અહીંયાં, પ્રભુને વળતી સમરો
હમણાંએ નાશ તારો, અહીંયાં એ થનારો—૧૨૦૮
સતીએ શ્રેય માન્યું, પોતાના નાશ માંહી
અતીશે દુઃખ માંહી, જીવવું ન સારૂં આંહી—૧૨૦૯
સતી વદી ત્યાં વાણી, હરખાઉં વાત જાણી
મરવાને હું ઈચ્છું, હરખાઉં વાત જાણી—૧૨૧૦
ચલાવો શસ્ત્ર પ્યારા, આશીષ એજ આપું
દુખીઓ આ દેહ છોડી, પ્રભુજી પંથ માપુ—૧૨૧૧
તમારૂં શ્રેય કરશે, પ્રભુજી એજ પ્યારો
દુખીઆરો દારા કેરો, સુખી કરો જનમારો—૧૨૧૨
વીરા વીચાર કાંઈ, કરવાનો નથી હા ના
ખુશી થઇને કહું છું, તો તો વિચાર શાના—૧૨૧૩
માળા આ હેમ કેરી, ઉતારી લોને પહેલી
કહીને માળ આપી, સતી બની છે ઘેલી—૧૨૧૪

ચંડાળો ચીત્ત ચોંકે, સતીની હામ દેખી
મરવાને ખુશ આજે, સતીને ત્યાંજ દેખી—૧૨૧૫
ચંડાળ વિચાર કરતા, કરવું શું આંહી હાવે
દારાંને દેખી આજે, દયા જરા તો આવે—૧૨૧૬
ચંડાળ ચરણે પોતે, ઝુકાવ્યું શીર જોતે
વીરા વધેરો આજે, કહું છું પ્રભુને કાજે—૧૨૧૭
વદે સતી ત્યાં એવું, ચંડાળ દીલ ફરતું
નારી સલુણી સારી, ઈચ્છે છે એજ મરવું—૧૨૧૮
કોમળ છે તેની કાયા, કરી પ્રભુએ કેવી
જોવાથી આજ તેને લાગે છે કોઈક દેવી—૧૨૧૯
જરા ન જીવ ચાલે, હણવામાં આને આજે
માટેજ મુક્ત કરવી, પ્રભુને એજ બાને—૧૨૨૦
વદ્યા ચંડાળ વાણી, ઉભી તું બેન થાને
અમો વિચાર કરીયો, જીવતી અહીંથી જાને—૧૨૨૧
કરતાં પ્રહાર તુજને, અમોને પાપ લાગે
દેવી સમાન તું છે, અમોને શ્રાપ લાગે—૧૨૨૨
માટેજ અહીંથી આજે, ત્વરાથી નાશી જાને
દુખોથી મુક્ત થઈને, પ્રભુના ગુણ ગાને—૧૨૨૩
સતીએ સુણી વાણી, ઉતર્યાં પ્રભુ એ જાણી
હરખાણી એજ હેતે, પાછી વળી તે જોતે—૧૨૨૪

ભૂલ્યા ચંડાળ બીજું, સતી બોલાવી પાછી
વસ્ત્રો બધાંય માગ્યાં, યુક્તિ બતાવી પાછી—૧૨૨૫
પુરૂષ વેષ આપ્યો, સતિનાં વસ્ત્ર લીધાં
નરનાં સતીને વસ્ત્રો, પહેરાવી ત્યાંજ દીધાં—૧૨૨૬
સતી વિદાય કીધી, પોતે વિદાય લીધી
ચંડાળે ચીત્ત ધાર્યું, સંપીને એ વિચાર્યું—૧૨૨૭
જવું તે ઘોરો વાટે, તાજી ચણેલી જોઈ
તોડીને ઘોર તો તે, જાણે ન તે તો કોઈ—૧૨૨૮
મડદું માંહેથી લેવું, વસ્ત્રો આ સર્વ ધરવા
ઓળખાય ન અંગે તેવાં, નિશાન સર્વ કરવા—૧૨૨૯
વિચારી એવું પોતે, ગયા નિશાએ જો તે
તાજીજ ઘોર ખોદી, કાઢી છે લાશ ત્યાંથી—૧૨૩૦
વસ્ત્રો સજાવ્યાં સરવે, સતીનાં લાવ્યા સાથે
જખમ ઘણાય કરીને, ઉપાડી લાશ માથે—૧૨૩૧
મોહનના ઘરની પાછળ; ઉતારી લાશ તે તો
યુક્તિ જો તેને દાટી, જાણે ન કોઇ તે તો—૧૨૩૨
વળી હથીઆર છુપાં, મુકયાં ત્યાંજ બીજે ઠામે
ચંડાળ આવું કરીને, સીધાવ્યા નીજ ગામે—૧૨૩૩
મોહન સવારે ઉઠે, નાહી સતીને દેખે
આનંદ રંગ વ્યાપ્યો, મહેનત આવી લેખે—૧૨૨૪

પંચાત સર્વ છુટી, નીરાંત વાળી બેઠો
હવે ન ગાય વાતો, મટી ફજેતી આ તો—૧૨૩૫
વિચારી વાત એણે, ઉડાવી વાત એવી
જાત્રાએ બહાર ગઇ છે, ગંગા થવાને દેવી—૧૨૩૬
મહાજન જતું તું મોટું, તે સાથ તે તો ગઈ છે
સંગાથ સારો જોઈ, આ જ્ઞાન લેવા રહી છે—૧૨૩૭
ગામે પ્રસારી એવી, વાતો અનેરી આજે
લોકોને તેની કાંઈ, પડી તે હોય શાને—૧૨૩૮
એ રીત દીન વીત્યા, દશેક શાન્તિ હાતા
પછીથી વાત ફુટી, ચર્ચાય ગામ બાધા—૧૨૩૯
વદે છે કોઈ એવું, ગંગાનું લગ્ન કીધું
કોઇ કહે છે એવું, ગંગાને ઝેર દીધું—૧૨૪૦
કોઇ કહે છે એવું, ગંગાને મારી નાંખી
કોઇ કહે છે એવું વાતો ખોટી દાખી,—૧૨૪૧
અનેરી આમ વાતો, વાયુના વેગે ફરતી
આધના સ્વરૂપી દુનિયા, ખરી પરીક્ષા કરતી—૧૨૪૨
જાણીને દાવ સારો, અહિંયાં પ્રતાપ ચાલ્યો
ફોજદાર ઘેર જઇને, મુદ્દો બધોય આપ્યો—૧૨૪૩
પછીથી આવ્યો તે તો, મોહન ઘેર મળવા
મીઠાશ રાખી મનમાં, વાતો તે બેઠો કરવા—૧૨૪૪

અરેરે ભાઈ આજે, અનેરી વાતો થાએ
સાવધપણે તો રહેજો, ઈજ્જત બધાંની જાએ—૧૨૪૫
કરતાં એ કામ તારૂં, મારૂં ન મુળ જાએ
સંભાળ તેની રાખો, પછી થવાનું થાએ—૧૨૪૬
મોહન વદયો ત્યાં વાણી, વીરા ન બીક રાખો
ફીકર તજોને તેની, હઇયે તે હામ રાખો—૧૨૪૭
થાએ ન કાંઇ એમાં, ફીકર કરો છો જેમાં
દીવસ ગણાય વીત્યા, વળે હવે ન તેમાં—૧૨૪૮
પ્રતાપ એવી વાતો, કરી ત્વરાથી ઉઠયો
મોહન મન ચોકખું, હજુ ન ભેદ તુટયો—૧૨૪૯
મોહન નીરાંત વાળી, બોલાવી નારી પાસે
વાતો મજેની કરતો, અનેરી આજ આશે—૧૨૫૦
આનંદ અતીશે જામ્યો, નારીની સાથ વાતે
જોતાં ન જાણે કોઇ, દુખીયાં ન કોઇ વાતે—૧૨૫૧
એવામાં દ્વાર પાંસે, પોલીસ આવી ઉભો
મોહને જોઈ તેને, પુછે તું શાને આવ્યો ?—૧૨૫૨
વદયો પોલીસ વાણી, હમણા બધુંય જાણો
હું છું તમારા જેવો, અંદેશ ન ઉર આણો—૧૨૫૩
શાંતી એ સર્વ આપી, પોલીસ ઉભો ત્યાં તો
બીજાય બધાય આવ્યા. થોડીકવારે ત્યાં તો—૧૨૫૪

ફોજદાર સાથ આવ્યા, ઘરને ત્યાં ઘેરો ઘાલ્યો
મોહનને નારી સાથે, બાહેર તર્ત કાઢયો—૧૨૫૫

પેરામાં તેને રાખ્યો, મળવા ન કોઇ દેતા
મોહનને આમ જોઈ, કોઈ કશું ન કહેતા—૧૨૫૬

પોલીસને આજ પુરી, બાતમી મળી છે જેથી
તપાસ થોડી કરતા, ખોળી તે કાઢયું તેથી—૧૨૬૭

ખોદાવી લાશ કાઢી, હથીયાર સર્વ કાઢયાં
લાવી બહાર તેને, મોહનને દષ્ટે પાડયાં—૧૨૫૮

ચુંથાઇ લાશ ગઇ છે, નીશાની નવ રહી છે
ઓળખાય એ ના આજે, તેવી બનીને રહી છે—૧૨૫૯

વસ્ત્રો હતા જે પાસે, મોહન એજ ઓળખે
ગંગાના વસ્ત્રો જાણી, ચોધાર આંસુ આવે—૧૨૬૦

અરેરે દૈવ ! આ શું ! આ લાશ અહીં કયાંથી ?
જરૂર બેન મારી, આવી આ લાશ કયાંથી ?—૧૨૬૧

દગો થયો શું પુરો, પ્રતાપે એજ કીધું
ભુલ્યો હું પાપ ભાગે, પ્રતાપે વેર લીધું—૧૨૬૨

ફોજદારે પુછયું ત્યાં તો, મોહન કહોને આજે
આ લાશ કોની કાવે, વદો એ સત્ય કાજે—૧૨૬૩

જુઠું ન બોલો જરીએ, થવાનું તેજ થાએ
જુઠું વધાથી જાણો, ઈજ્જત બધીય જાએ—૧૨૬૪

મોહન વધો ત્યાં વાણી, સાહેબ વાત સારી
એકલાં આ વસ્ત્ર જાણું, ઓળખાય ન લાશ સારી—૧૨૬૬
ગંગા જે મુજ બેની, જેવાં છે વસ્ત્ર આ તો
પરંતુ આંહી જોઇ, વીસ્મય ઘણોજ થાતો—૧૨૬૬
જાત્રાએ તે તો ગઈ છે, વસ્ત્રો આ કયાંથી આવ્યાં
છે સંગ સાથે સારો તો વસ્ત્ર કયાંથી આવ્યાં—૧૨૬૭
ભગની પવીત્ર મારી, કર્યું શું ખુન કોઇ
અરેરે હાય કહીને, મોહન પડયો છે રોઈ—૧૨૬૮
ફોજદારે પંચનામુ, વીધીસરેજ કીધું
સબને તે દવાખાને, મોકલી તર્ત દીધું—૧૨૬૯
પાસે બોલાવ્યા લોકો, પુરાવા કંઇક લીધા
દુશ્મન હતા જે લોકો, પુરાવા ખોટા દીધા—૧૨૭૦
પુરી વીધીએ કરતાં, લોકોને દુર કાઢી
મોહનને તેની સ્ત્રીને, હાથે કડીઓ નાંખી—૧૨૭૧
ચોધાર નયને રડતો, મોહન નારી સાથે
ભર્યે બજારે ઘેર્યો, પોલીસે નારી સાથે—૧૨૭૨
સરકારી તાળાં દીધાં, મોહનને ઘેર વાસી
સગાં સંબંધી સર્વે, ભાગ્યાં એ દુર નાસી—૧૨૭૩
મોહનને જેલખાને, પુર્યો એ ખુન બાને
નારી છે તેની સાથે, નડયાં કરલાં હાથે—૧૨૭૪

વાચક વિરામ લ્યોને, પછીથી પાય ધરીએ
દશા સતીની શી છે, તેનો વિચાર કરીએ—૧૨૭૫

દુખીઆરો જન્મ જેનો, ન સુખ હોય તેને
પ્રભુ દરબાર કેરો, ઘણો અન્યાય જેને—૧૨૭૬

પુરી કસોટી કરતો, તાવી એ તાપ દેતો
જેને હાથ ધરતો, પીછો એ પુરો લેતો—૧૨૭૭

ફસાય તેની માંહી, કીંમત ન કોડી કેરી
ઉલટોએ છેહ દેતો, રખડાવે શેરી શેરી—૧૨૭૮

કસોટી પાર પામે, ગમે તે તાપે તાવે
તેને પછીથી જગમાં, ઉની ન આંચ આવે—૧૨૭૯

સતીને એહ રીતે, કસોટી કંઇક કીધી
અતિશે તાપ દેતાં, વિપત્તિ કંઈક દીધી—૧૨૮૦

છતાંય તેહ બાળા, ચલિત ન કર્મ થાતી
વિપત્તિ માંહી તે તો, પ્રભુનાં ગુણ ગાતી—૧૨૮૧

અબળાનું અંગ તેનું, ખમાય દુઃખ જેને
છતાંયે જાણી જાણી, પાડયું પ્રભુય તેને—૧૨૮૨

અતીશય દુઃખ પડતાં, સતી કસાણી જાતે
હવે તે દુઃખ સરવે, હળવાં બધાય લાગે—૧૨૮૩

હનુમાન કેરા દેહરે, છુટી સતી જે થઇ છે
પાછી ઘેર ન જાતાં, જંગલ વિષે તે ગઇ છે—૧૨૮૪

ભીષણ રાત નીરખી, વળી છે રાન રસ્તો
કાળી અંધારી રાતે, સુજે ન એક રસ્તો—૧૨૮૫
સતીના કેશ છુટા, રાને પડયા છે પુરા
માથે ન વસ્ત્ર રહેતું, સતીના હાલ બુરા—૧૨૮૬
આ વેષ અંગ આવ્યો, સમજીને કચ્છ વાળ્યો
થવું કો ગામ ભેગું, વિચાર એજ ધાર્યો—૧૨૮૭
અંગે ઉઝરડા થાતા, ગણે ન લેશ તેને
કેકર ઉડાવે કેસે, ધારે ન દુઃખ તેને—૧૨૮૮
વટાવે રાત રસ્તો, ભુલી તે કંઈક પડતી
રસ્તા વીના એ આવે, એકે ન સુજ પડતી—૧૨૮૯
જંગલ વિકટ આવ્યું, સતીને ભાન તેનું
જરાય હોય શાનું બેભાન દીલ જેનું—૧૨૯૦
લાખો નીરાશા મનમાં, આશા ન એક જેને
પરવા કહોને શાની, પછીથી હોય તેને—૧૨૯૧
અતીશે રાન કાઢું, ધ્વની બે કાંઈ થાતો
વૃક્ષો અડીને ઉગ્યાં, સંચય ન વાયુ થાતો—૧૨૯૨
હજારો જન કેરી, કુડાળી મર્ણ કેરી
લાખોના જાન લીધા, આ તો જગા અનેરી—૧૨૯૩
લુંટારૂ લોકો રહેતા, કર્મો એ ઘોર કરતા
તજીને બીક સર્વે, નિર્ભયપણે તે ફરતા—૧૨૯૪

આજે તે લોક કેરો, ઉત્સવ દીન જાણે
મલીને સર્વ બેઠા; ભોળા થયા પ્રમાણે—૧૨૯૫
અગ્ની સળગાવી વચ્ચે, આહુતી કંઇક આપે
ગુફા છે શક તેને, દેવી કરીને થાપે—૧૨૯૬
બધાય શાંત બેઠા, બોલે ન કાંઈ ત્યાં તો
સંજ્ઞાથી કાર્ય કરતા, બોલ્યા વીણ ત્યાં તો—૧૨૯૭
ખડખડાટ દુર થાતો, અહીંયાં સુણાય તે તો
પાપીઓ પાપ મુકતા, કરતાય એમ એ તો—૧૨૯૮
અહીંઆં સતીએ ચાલી, આવે આ રાન માંહી
બીજું ન ભાન તેનું, સંભાળી ચાલે ત્યાંહી—૧૨૯૯
ચર્ણો તપાસી મુકે, નજર પણ ત્યાંજ રાખે
દેવની જો કંઇક થાતો, તેમાં ન દીલ રાખે—૧૩૦૦
ચાલે તે પુર જોશે, અતીશે હાલ હોંશે
આવીને પહોંચી પાસે, લુટારૂં દીઠા ખોશે—૧૩૦૧
કદમ પચીસ દુરથી, લુટારૂ દીઠા દષ્ટે
લુટારૂ તેને દેખે, ભરાયુ દુઃખ કષ્ટે—૧૩૦૨
સતી અતીશે ચમકી, ઓ હાય આ શું દેખું
ભુલી હું ભાન મારૂં, તેનું આ દુઃખ પેખું—૧૨૦૩
વ્યાધોની વસ્તી માંહી, આ ગાય છે ફસાણી
જીવતર ન હોય હાવે, ખુટી છે કર્મ કહાણી—૧૩૦૪

પ્રભુ શું સ્હાય દેશે, કુવે પડી હું હાથે
વિચારી હું ન ચાલી, હાવે પ્રભુ શું સાથે—૧૩૦૫
બચાવ કેમ કરવો, સુઝે ન એકે આરો
ઉપાય એક ન જડતો, તજવો આ જીવ મારો—૧૩૦૬
અહીંઆં સતી એ આવે, નિશ્ચય કર્યો છે જ્યારે
પણ લુટારૂ કેરી, વાતો શી ચાલે ત્યારે—૧૩૦૭
સતી ન ડગલું ભરતી, ખસતી નથી એ ત્યાંથી
જડવત બનીને ઇભી, ધરે ન પાય જ્યાંથી—૧૩૦૮
લુટારૂ દેખી તેને, વિસ્મય અતિશે થાતા
જડવત ઉભેલી જોતાં, વિચાર કંઈક થાતાં—૧૩૦૯
વિચારો ધીરે કરતા, ન હોય આ કો નારી
જરૂર દેવી આવી, વરદાન આપનારી—૧૩૧૦
ઉભી છે માન લેવા, અહીંઆ ન તેથી આવે
અવસર ચુકીશું આ તો, રીસાઈ તેહ જાવે—૧૩૧૧
માટેજ સર્વ ઉઠો, જયકાર સર્વે બોલો
દેવી પ્રસન્ન થાશે, દેવીનો ભાર તોલો—૧૩૧૨
ઉઠયા સર્વ સાથે, આવ્યા સતીની પાસે
સતીએ અતીશે ડરથી, પાછા પગે તે નાસે—૧૩૧૩
વિનવે અતીશે મુખથી, દેવી કહીને બોલે
કૃપા તે માગે પુરી, એવા તો બોલ બોલે—૧૩૧૪

સતીએ ધાર્યું મનમાં, દેવી મને એ માને
ત્યારે તો ઉભું રહેવું, ડરવું હવે તો શાને—૧૩૧૫
કરવો એ વેશ પુરો, આવી પડયો જો માથે
તેમાં જો ચુક થાએ, ખમવું પડે તે સાથે—૧૩૧૬
ધારી સતી ત્યાં એવું, ઉભી છે હામ રાખી
લુંટારૂ પાસે આવ્યા, અતિશે પ્રેમ દાખી—૧૩૧૭
નીચા નમાવી શીશો, પાયે સતીને લાગ્યા
ગદગદ કંઠે બોલી, વરદાન કંઈક માગ્યાં—૧૩૧૮
સતીએ ખામોશ રાખી, ખુશ રહો એ ભાખી
પછી લુટારૂ બોલ્યા, આજ્ઞા એ એક માગી—૧૩૧૯
સતી પછીથી બોલી, પુત્રો હું સત્ય કહું છું
રક્ષા તમારી કરવા, તત્પર સદાય રહું છું—૧૩૨૦
વસ્ત્રો ઘરેણાં કંઇએ, લાવ્યા જો હોય તેની
ઘરોને ભેટ સુજને, ભુખી હું હાલ તેની—૧૩૨૧
પછીથી એક આજ્ઞા, તમોને આજ આપું
હમણાં તૈયારી કરવા, આજ્ઞા હું એજ આપું—૧૩૨૨
અહીંથી વીશેક ગાઉએ, મુકામ સર્વ કરજો
સંજ્ઞા ન ધારી મનમાં, ડગલું ન પાછું ભરજો—૧૩૨૩
પુરો પરોઢ થાતાં, રાજા આ રાન માંહી
લશ્કરની સાથ આવે, શીકાર માટે જયાંહી—૧૩૨૪

અહીંથી તમો ન જાવો, પકડાઇ નક્કી જાઓ
કહેવા હું એજ આવી, મારો ન ચાલે દાવો—૧૩૨૫

લુટારૂ ખુબ હરખ્યા, દેવીની વાણુ સુણી
ફરીથી ઉપાય લાગે, વાતો સતીની સુણી—૧૩૨૬

લુટારૂ હરખી પોતે, ભેટો વીવીધ ધરતા
આગ સતીની પાસે, દાગીના ભેટ કરતા—૧૩૨૭

બેઠાય ભેટ મુકી, રહ્યા છે જ્યારે તે તો
રાત્રીના ચાર વાગ્યા, તણો અંદાજ છે તો—૧૩૨૮

પાછીથી આજ્ઞા દીધી, સહુને જવાની ત્યાંથી
વેરાય તેજ રીતે, ધારેથી સર્વ ત્યાંથી—૧૩૨૯

નિર્ભય સતી તો હાવે, અહીંઆ થઈ જે ઉભી
પ્રભુ કૃપાથી તેને, કોઇએ ન આંહી દુભી—૧૩૩૦

વાયુ વેગથી લોકો, થયા આદર્શ ત્યાંથી
સતી સવાર સુધી, ખસી ન જરા ત્યાંથી—૧૩૩૧

મીલકત બધી ત્યાં મુકી, પત્રો ઉપર તો ઢાંકયાં
વળતી તે પોતે ચાલી, ચિન્હો ઘણાય આંકયાં—૧૩૩૨

ચાલીને ચર્ણ દુખ્યા, જંગલનો પાર આવ્યો
હરીઆળી ભુમી આવી, સતીનો હર્ષ આવ્યો—૧૩૩૩

થયો છે શ્રમ ઓછો, શકતી કંઈક આવી
બેઠી તે શ્વાસ ખાવા, હીંમત અનેરી આવી—૧૩૩૪

થોડેક દુર ચાલી, રસ્તો સરીયામ આવ્યો
ચઢી તે એજ રસ્તે, અંદેશ ન કાંઈ આવ્યો—૧૩૩૫
પુછતી કો રાહધારી, જનો જો કોઇ જાતો
ચાલી તે જાય વાટે, અંતર ઉમળકા થાતા—૧૩૩૬
પાદર જણાયું તેને, કો નગ્ર કેરૂં તેને
વસ્ત્રો સજીને લીધો, પડે ન કહેવું તેને—૧૩૩૭
મલાજો સહેજ રાખી, ચાલી તે નગ્ર માંહે
ઉંચા મકાન જોતી, ચાલી તે જાય ત્યાંહે—૧૩૩૮
વજીર રાજ કેરો, તેનું મકાન જોતી
મહેનત અતીસે કીધી, કાઢયું છે ત્યારે ગોતી—૧૩૩૯
ખબર તો પહેલી આપી, આપા મળી છે જ્યારે
વિવેક સર્વ રાખી, દાખલ થઇ છે ત્યારે—૧૩૪૦
પ્રધાન આવી ઉભો, સતીને પ્રશ્ન પુછે
નારી કહોને મારૂં, એવું તે કામ શું છે—૧૩૪૧
કયાંથી અત્યારે આવીયાં, રહેવાનું ગામ બોલો
ડર તો બધીય ત્યાગી; બધોય ભેદ ખોલો—૧૩૪૨
સતી પછીથી બોલી; પ્રજા હું આપ કેરી
બાપુજી તેથી ધારો; પુત્રી હું આપ કેરી—૧૩૪૩
જો હું નામ આપું; અહીત તેથી મારૂં
તેથી એવું ધારી; બાજી એજ સારૂં—૧૩૪૪

હું છું વણીક તનીયા, વિધવા જીવન ગુજારૂં
અતિશે દુખ આજે, દીલડુ બળે છે મારૂં—૧૩૪૫
કહીશ વાત પુરી, લાંબી કથા છે મારી
બાપુજી ધારી લેજો, સુણતાં છુટે કંપારી—૧૩૪૬
આશ્રય અત્યારે આપો, એટલુંજ કષ્ટ કાપો
બનતાં કરીશ કામો, ફકત અન્ન આપો—૧૩૪૭
બીજું ન માંગુ કાંઈ, આજ્ઞા ફરમાવો બાપુ
પ્રભુ ભલુંજ કરશે, આશીશ એજ આપુ—૧૩૪૮
આજ્ઞા પ્રધાને આપી, ભલે બાઇ તું રહેજે
ફરી ન વાત પુરી, સંશય એજ રહે છે—૧૩૪૯
ખુશી પડે તો કહેજે, રહેવાય તેમ રહેજે
અહીંઆ ન નામ તારૂં, કદાપી કોઈ લેશે--૧૩૫૦
પછી સતીએ ધારી, પ્રધાન એકાંત તેડયો
વળતીથી માલ કેરા, મુદો બધોએ છોડયો—૧૩૫૧
જગ્યા બતાવી પુરી, હરખ્યો પ્રધાન ત્યારે
તૈયારી તર્ત કીધી, સુણુ એ વાત જ્યારે—૧૩૫૨
સતીને સાથ લીધી, ગાડી કરાવી પોતે
વીશ્વાસુ જન લીધા, આવ્યા તે ઠામ જોતે—૧૩૫૩
લુંટારૂં કેરો પેલો, બધોય માલ જ્યાં છે
સતી પ્રધાન સાથે, ઉભા જઇને ત્યાંતે—૧૩૫૪

આ દ્રશ્ય પ્રધાને જોયું, અતિશે દીલ મોહ્યું
અઢકળ છે માલ આતો, મોહીત મન થાતો—૧૩૫૫
સતીને શાબાશી આપી, બધોય માલ લીધો
સાથે આવેલ તેને, થોડો થોડોય દીધો—૧૩૫૬
પછીથી પુર વીશે, પાછુ પ્રયાણુ કીધું
પુત્રી સતીને કહીને, અભયદાન દીધું—૧૩૫૭
હવે સતીને અહીંઆ, ઘરમાંહી મન મળીયું
સતી કહે તે થાતું, એનું તે ભાગ્ય ફળીયું—૧૩૫૮
પોતાનું નામ બદલી જાદુ ધરાવ્યું આંહી
રહે તે એવી રીતે, પ્રભાવ પુરો માંહી—૧૩૫૯
ઘરના તમામ કામો, નજરમાં એહ રાખે
નોકરની પાસ લેતી, હાથે ન કાંઈ દાખે—૧૩૬૧
પુત્રી પ્રધાન કેરી, શીક્ષણુ અનેરૂ આપે
પ્રધાન પુત્રી સાથે, સહીએર પણુ સ્થાપે—૧૩૬૨
પ્રભાવ સતીનો સારો, ઘરમાં પડયો છે જોઈ
હાજીહજુર રહેતા, નોકર રહે છે જોઈ—૧૩૬૩
સાંજે પ્રધાન આવે, કચેરી માંહે જઈને
સતી ધીમેથી પુછે, પાસે ઉભી રહીને—૧૩૬૪
ચાલે છે કેશ કોનો, શું નામ ઠામ તેનું
વીગત બની શું તેમાં, વિવરરી કરાવે તેનું—૧૩૬૫

પ્રધાન તેહ કહે છે, શંકાં તજીને તેને
વિનોદ પોતે માને, પ્રધાન પોતે એને—૧૩૬૬
એવા તે ક્રમથી રાજે, સતી પ્રધાન પુછે
ઉત્તર પ્રધાન આપે, પુછે ન તારે શું છે—૧૩૬૬
દીનો સુખી તે ગાળે, પ્રથા તે એવી ચાલે
હજુ દુઃખ કેરાં, સ્વપ્નો સતીને આવે—૧૩૬૭
એક દી વજીર સાંજે, આવ્યા કચેરીમાંથી
સતી તે પાસ જઇને, પુછતી બધુંય બેઠી—૧૩૬૮
બાપુ કહોને આજે, ચાલ્યો છે કેસ કોનો
આરોપી કોણ તેમાં, છે કેસ મુદ્દો શાનો—૧૩૬૯
બાપુ કહોને મુને, વાતો એ પ્રીય લાગે
સુણતાં એ વાત સર્વે, મારી તો ભ્રાત ભાગે—૧૩૭૦
બોલ્યોપ્રધાન વાણી, સાંભળ તું બેન મારી
સંભળાવું વાત એ તો, જીજ્ઞાસા છેજ તારી—૧૩૭૧
રામપુર ગામ અહીંથી, વીસેક માઇલ દુરે
આપણું જે રાજ્ય ત્યાં તો, સાચી છે વાત મુળે—૧૩૭૨
મોહન કરીને ત્યાંતો, માણુસ ગૃહસ્થ પુરો
તેવા નઠારે ભાઈ, ધંધો કીધોછે ખુરો—૧૩૭૩
સગી જે બેન તેની, ગંગા સ્વરૂપ પુરી
કીધુ છે ખુન તેનું, દેવાંશે તેને શુળી—૧૩૭૪

મરનાર નામે ગંગા, બદચાલ તેની સુણી
હમેશ હરામ કેરા, લોકોની વાત સુણી—૧૩૭૫

મોહન ભરાયો રોશે, મારી તે નાંખી તેને
બીનો સંબંધ તેમાં, લાવ્યા છે સાથ તેને—૧૩૭૬

ચંચળ છે નામ-તેનું, તહોમતે નામ તેનું
વિગત બનેલી આજે, બીજી તે કાલે કરશું—૧૩૭૭

હજુ ન કેસ ચાલ્યો, શરૂઆત કાલે થાશે
ત્રણ દીને પુરો થાશે, આરોપી ફાંસી જાશે—૧૩૭૮

સતી સુણીને બોલી, સારૂ પીતાજી કાલે
વાતો વિશેષ કરજો, અત્યારે એમ ચાલે—૧૩૭૯

દીવસ બીજોય વીત્યો, સાંજે પ્રધાન આવ્યા
દીઠા સતીએ જ્યારે, અંતર ઉમળકા આવ્યા—૧૩૮૦

આવીને પાસ બોલી, પીતા કહોને આજે
કચેરી મધ્ય આજે, શું કામ ચાલ્યુ આજે—૧૩૮૧

પ્રધાન બેસી બોલ્યો, પુત્રી તું સુણુ સર્વે
આરોપી નર ને નારી, ફસાય છેજ હળવે—૧૩૮૨

સાક્ષી પુરાવા પડતા, બધાય સત્ય જેવા
શીક્ષા ફાંસીની થાશે, ગુના છે એહ એવા—૧૩૮૩

બચાવ ન કોય કરતુ, ઉભાં રહે છે બંને
પસ્તાવ પાપી કૃત્યે, તકસીરદાર બંને—૧૩૮૪

છુટે ન એજ કો દી, એવા પુરાવા પડતા
સાક્ષી પ્રતાપ નામે, મીત્રો થઇને નડતા—૧૩૮૫
સુણી સતીના નયણે, પાણી ભરાયું પ્રેમે
મનમાં વીચાર કરતી, ભાઈ ભલો તો એ છે—૧૩૮૬
નારીની ખોટી શીક્ષા, માની તે બેઠા મનમાં
બદલો કીરતારે આપ્યો, સહે છે દુઃખ તનમાં—૧૩૮૭
ફાંસીએ તો ભાઇ જાશે, પીઅર ઉજડતો થાશે
નિર્વંશ કુલ થાશે, દુશ્મનો હરખાશે—૧૩૮૮
માટે બચાવું વીરને, પસ્તાશે આપ મેળે
મારૂય આળ જાશે, મને પ્રભુજી પ્રેરે—૧૩૮૯
પ્રધાન સાથે બોલી, સતી મુદુએ વાણી
પીતા કહ્યું જો માનો, વદુ હું સાચી વાણી—૧૩૯૦
મોહનનો કેશ ચાલે, સમક્ષ આપે ફેરી
ગરીબ આરોપી એ છે, નં પક્ષ કોઈ તેની—૧૩૯૧
જસે બીચારો માર્યો, દયા મુને એ આવે
સાક્ષી બચાવે દેવા, પુત્રી તમારી આવે—૧૩૯૨
આજ્ઞા જો આપો તેની, પગલુ ભરાય તો તો
આવું હુ કોર્ટ મધ્યે, કરૂ બચાવ તો તો—૧૩૯૩
સપાડું કાંઇ ન કરતી, તને છોડી દેવા
મારા બચાવ સુણી, આવે વિચાર એવા—૧૩૯૪

આરોપી તોજ છુટે, માગુ હું આપ પાસે
આજ્ઞા જરૂર આપો, અવસર અલેખે જાસે—૧૩૯૫
પ્રધાન સુણી વાતો, હરખ્યો ઘણુંય મનમાં
પુત્રી ખરી એ વાતો, તે ઘેરી હામ તનમાં—૧૩૯૬
કચેરીમાં તું આવું, બહુ માનથી બોલાવું
કાલે ભલેને ચાલો, રજુ કરો તો હાવો—૧૩૯૭
નક્કી વિચાર એવો, રાત્રે કરીને સુતાં
સવારે સર્વે જન તો, નીયમ પ્રમાણે ઉઠયાં—૧૩૯૮
સતી ઉઠી છે વ્હેલી, સૌચારી કાર્ય કીધું
પરવારી એજ કર્મે, ભજન પ્રભુનું કીધું—૧૩૯૯
સમય પુરો તે થાતા, પ્રધાન તો સીધાવ્યા
કોર્ટે સતીને જાવા, સવડ કરીને આવ્યા—૧૪૦૦
પુરો જ્યાં એક વાગ્યો, ગાડી તૈયાર કીધી
જાવા કચેરી મધ્યે, આજ્ઞા તે આવી દીધી—૧૪૦૧
બાહેર સતીએ આવી, ખબર બધીએ આપી
પ્રધાન તર્ત તેને, બેસાડી સ્થાન આપી—૧૪૦૨
મોહનને તેની નારી, સામે આરોપી ઉભાં
કુમુંગા સંગ થાતો, પ્રભુએ આજ ડુબ્યાં—૧૪૦૩
સતી તો કોર્ટ મધ્યે, ઉભી થઇને બોલી
સભાજનો આ સુણજો, દેજો એ ન્યાય તોળી—૧૪૦૪

આરોપી જેના ખુને, ઘસડાયો કોણુ મધ્યે
આજે એ ફાંસી ચડતો, ન્યાય કેરી રીતે—૧૪૦૫

કર્યું છે ખુન જેનું, ગંગા હું નામે તે તો
જીવતી છું હુંજ અહીંઆ, ખરી એ વાત છે તો—૧૪૦૬
પુછો પુછાવો કોઇ, સાબીત ન થાય જોએ
વતી બધી એ વર્ણું આજ્ઞા પીતાએ થાએ—૧૪૦૭

મલી રાજ આજ્ઞા, સતીને લાત કરવા
સતીએ સર્વ જનને, કહ્યું છે કાન ધરવા—૧૪૦૮

પછીથી માંડી દીધી, બધીએ વાત વર્ણી
એકે ન છાની રાખી પહેલા હતી જે પરણી—૧૪૦૯

કથા જે સાંજ સુધી, રસ પુર્ણ સર્વ કહેતી
અધુરી જેહ રહેતી, બીજે દીને તે કહેતી—૧૪૧૦

ચાલી કથા તે પુરી, પુરા તે સાથ દીનો
ઉત્સહ નગરે વાધ્યો, સુણવા ભરાય લોકો—૧૪૧૧
ઘટના આ દુઃખ કેરી, સુણી ઘણાય લોકો
ભવી સભામાં રડતા, દુઃખે મુકીને પોકો—૧૪૧૨

વિસ્મય અતીશે થાતો, રાજાએ વાત સુણી
શાબાશ પુત્રી મારી, વાતો બધીય સુણી—૧૪૧૩

સાચી સતીજ તું છે, પાયે હું તને લાગુ
થાય શ્રેય મારૂં, એય વરદાન હુંજ માગું—૧૪૧૪

રાજા જ્યાં પાય લાગ્યો,લોકો ત્યાં પાય લાગ્યા
જે જેને રૂચે તેવા, અભિલાશ કંઈક માગ્યા—૧૪૧૫
મોહન ને તેની નારી, છુટાં તે આજ થાતાં
જોઇ સતીને મનમાં, ઘણું ઘણું શરમાતાં—૧૪૧૬
રાયે સતીને આપ્યો, અલગ મહેલ રહેવા
સાધન પુરાવ્યાં સર્વે, જીંદગી સુધીએ ખાવાં—૧૪૧૭
સચવાય માન તેનું, સમસ્ત રાજ્ય મધ્યે
મોહનને ત્યાં રાખ્યો, અધીકાર આપી તેને—૧૪૧૮
હતા વીરૂદ્ધ લોકો, સીક્ષા બધાને આપી
ખોળાં મુખો તે લઇને, સંતાય કંઈક પાપી—૧૪૧૯
સતીની આમ રક્ષા, પ્રભુ તે આપ કરશે
પાપીઓ પાપ ભાતુ, પોતાની મેળે ભરશે—૧૪૨૦
સંકટ અનેક પડીયાં, સતીએ સત ન છોડયું
આખર પ્રભુએ જાતે, આવીને કષ્ટ તોડયું—૧૪૨૧
સતીયાં જે નર ને નારી, કષ્ટો અનેક પામી
અંતે તે સુખ પામે, પ્રભુ પદે વીરામે—૧૪૨૨
દુર્જન હજાર લોકો, સુખે ભલે ને ફરતા
આખર દુઃખે દુભી, કુટેલ નરકે પડતા—૧૪૨૩
હીન્દુ સમાજ મધ્યે, કીસા અનેક આવા
અજ્ઞાનતાથી બનતા, કરતા સુધારે જાવા—૧૪૨૪

કરીને બાળ લગનો, બાળાના ઉર બાળે
જોતા ન જોડી વરની, પોતાનું અંગ ટાળે—૧૪૨૫

સહાય સ્વાર્થ માટે, લોકો એ તેથી કરતા
આખરે પાપ ભાતુ, ભરીને નર્કે પડતા—૧૪૨૬

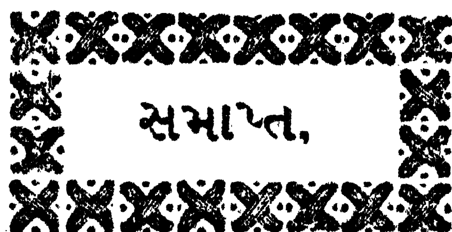
અરેરે હાય આજે, હીન્દુ સમાજ તારી
અધોગતી હે પુરી, ખરે ખરી થનારી—૧૪૨૭

હજુએ આંખ ખોલી, નિહાળો વાત આવી
તો તો જરૂર હાથે, આવે સ્વરાજ ચાવી—૧૪૨૮

કથા સતીની વાંચી, વિચાર સર્વે કરજો
અસાર મુકી દઇ ને, ગ્રહણ સાર કરજો—૧૪૨૯

સતીનું દુઃખ જાણી, પુત્રી દુભાય ન કોદી
સંભાળ એની રાખો, આવે ન દુઃખ કોદી—૧૪૩૦

કઠલાલકર તો કહે છે, વાંચક વીચારો પ્યારા
હશે હજાર દોશો, એકે ન લેશો મારા—૧૪૩૧

એકજ ભાગમાં સંપુર્ણ વારતા.

પૈસાદારની પુત્રી

કોલેજનું નૉલેજ લઈ આવેલી કાન્તા કૌમાર્ય વૃતનું ખંડન કરી પોતાના આશકને સંતોષવા ખાતર...ભવિષ્યના ભરથારને લગ્નના મોંયરામાં ભુતના નામનું તુત ઉભું કરી કેવી રીતે ઠગે છે........

સૌન્દર્ય અને લક્ષ્મીના ગુલામો છતી આંખે અંધ બની પોતાની સ્ત્રીની ઇજ્જત સુધરેલા શયતાનો કેવી રીતે વેચે છે............

ગરીબોના પેટ પર લાત મારનારા લક્ષ્મી નંદનોનું અખુટ દ્રવ્ય મુંબાઈની ચુડેલો કેવી રીતે સ્વાહા કરી જાયછે.

વીગેરે વીધવીધ વીષયોથી વારતાનાં પ્રકરણો એવાં ભેદ ભરેલાં ગોઠવેલાં છે કે પુસ્તક એક વખત હાથમાં લીધા પછી સંપુર્ણ વાંચ્યા સીવાય પાછુ મુકવું ગમતુંજ નથી.

કીંમત રૂ. ૧-૮-૦

લખો:—

બુકસેલર-કંચનલાલ શાન્તિલાલ બ્રધર્સ

મુ. નડીઆદ.

નવીન બહાર પડેલાં આનંદ આપનાર પુસ્તકો

પાંચ લાખનું પાણી.

રાજમેહેલનું રમખાણ.

જાદુઈ માછલી

જાપાની જાદુગર.

મુંબઇની શેઠાણી.